

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»
(частина 2)**

**Харків
2020**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»
(частина 2)**

для студентів 3 курсу денної форми навчання
(першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»
освітньо-професійної програми «Право»)

*Затверджено на засіданні кафедри цивільного права № 1
31 серпня 2020 р., протокол № 1*

**Харків
2020**

Навчально-методичний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів з обов'язкової навчальної дисципліни «Цивільне право України» (частина 2) для студентів 3 курсу денної форми навчання (першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» освітньо-професійної програми «Право») / уклад. : В. І. Борисова, І. Й. Пучковська та ін. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 168 с.

Укладачі: В. І. Борисова (вступ, словник основних термінів, у співавтор.);
І. Й. Пучковська (теми 3, 30, критерії оцінювання знань і умінь студентів, у співавтор.);
В. М. Балюк (тема 8);
Л. М. Баранова (тема 4, критерії оцінювання знань і умінь студентів, у співавтор.);
О. О. Біляєв (тема 29);
Л. М. Долгополова (тема 18);
А. Г. Донець (тема 17);
Т. В. Дуденко (тема 19);
Р. М. Замуравкіна (тема 11);
А. М. Іванов (тема 14);
А. М. Ісаєв (тема 9);
С. В. Казанцев (тема 10);
Б. П. Карнаух (теми 31, 32);
К. В. Кацюба (теми 6, 25);
Н. В. Коробцова (теми 13, 23);
С. В. Кривобок (тема 5);
І. М. Маліновська (тема 26);
О. П. Печений (тема 24);
О. М. Соловйов (тема 7, словник основних термінів, у співавтор.);
І. В. Спасибо-Фатєєва (тема 12);
О.А. Сурженко (тема 15);
Р. І. Таш'ян (тема 16);
Г. О. Уразова (тема 2);
М. В. Ус (тема 28);
Н. Ю. Філатова-Білоус (тема 1, критерії оцінювання знань і умінь студентів, у співавтор.);
Ю. Є. Ходико (тема 20);
В. П. Янишен (теми 21, 22);
Н. Є. Яркіна (тема 27)

ЗМІСТ

Вступ	4
Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи	5
Програма навчальної дисципліни «Цивільне право України» (витяг).....	6
Завдання до практичних занять та самостійної роботи.....	13
Тема 1. Зобов'язальне право і зобов'язання	13
Тема 2. Виконання зобов'язання	16
Тема 3. Забезпечення виконання зобов'язання	21
Тема 4. Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання	26
Тема 5. Припинення зобов'язання.....	30
Тема 6. Цивільно-правовий договір.....	36
Тема 7. Купівля-продаж.....	43
Тема 8. Рента. Довічне утримання (догляд).....	48
Тема 9. Дарування.....	53
Тема 10. Найм (оренда)	56
Тема 11. Найм (оренда) житла.....	61
Тема 12. Позичка.....	64
Тема 13. Підряд.....	65
Тема 14. Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт.....	73
Тема 15. Послуги. Загальні положення.....	75
Тема 16. Перевезення. Транспортне експедирування	77
Тема 17. Зберігання.....	83
Тема 18. Доручення.....	86
Тема 19. Комісія.....	89
Тема 20. Управління майном.....	94
Тема 21. Страхування.....	98
Тема 22. Позика. Кредит. Банківський вклад (депозит).....	104
Тема 23. Банківський рахунок.....	109
Тема 24. Факторинг.....	112
Тема 25. Розрахунки.....	114
Тема 26. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. 117	
Тема 27. Комерційна концесія.....	123
Тема 28. Спільна діяльність.....	124
Тема 29. Публічна обіцянка винагороди. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Рятуння здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної та юридичної особи.....	129
Тема 30. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.....	133
Тема 31. Відшкодування шкоди.....	136
Тема 32. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави... 143	
Словник основних термінів.....	146
Поточний контроль знань студентів.....	155
Критерії оцінювання знань та умінь студентів.....	156
Програмні запитання з навчальної дисципліни «Цивільне право України» (частина 2).....	163

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Цивільне право України» (частина 2) є обов'язковою, а її викладання передбачає висвітлення питань, що стосуються зобов'язального права – однієї з найбільших підгалузей цивільного права (норми Книги п'ятої Цивільного кодексу України).

У межах даного курсу вивчаються поняття зобов'язання як одного із різновидів цивільних правовідносин, його структурні елементи (суб'єкти, об'єкти і зміст), підстави виникнення і припинення зобов'язання, способи забезпечення виконання зобов'язання, правові наслідки порушення зобов'язання й цивільно-правова відповідальність за порушення умов зобов'язання. Специфіка загальних положень зобов'язального права полягає в тому, що вони поширюються однаково як на договірні, так і недоговірні зобов'язання. Відомі майновому обороту України зобов'язання можна поділити на групи, а саме по: передачі майна у власність; передачі майна у користування; виконанню робіт; наданню послуг; перевезенню; кредитах і розрахунках; спільній діяльності; відшкодуванню шкоди, а також ті, які опосередковують використання об'єктів інтелектуальної власності, і ті, що виникають із односторонніх правомірних дій.

Ознайомлення студентів із вказаними вище питаннями має здійснюватися з метою засвоєння понятійного правового інструментарію, окремих правових інститутів другої частини цивільного права, вивчення спеціальних нормативних актів і набуття навичок тлумачення і практичного використання теоретичних знань у правозастосуванні. Усе це вимагає звернення до таких форм навчальної роботи, як лекції, практичні заняття, колоквиуми, ділові ігри, консультації; індивідуальні навчально-дослідні завдання; самостійна робота студентів.

Самостійна робота – вид позааудиторної роботи навчального характеру, яка спрямована на вивчення програмного матеріалу і сприяє поглибленню й розширенню знань студентів. Формами самостійної роботи є: доопрацювання матеріалів лекції, опрацювання додаткової літератури, нормативно-правових актів, судової практики до тем, що виносяться на практичні заняття, а також і з тих питань, які підлягають самостійному опрацюванню.

Методично форми навчальної роботи забезпечуються програмою навчальної дисципліни, завданнями до практичних занять, а також до самостійної й індивідуальної роботи, тестами тощо.

Оцінювання знань студентів здійснюється на основі результатів поточного контролю знань (ПКЗ) і підсумкового контролю знань (ПКЗ). Підсумковою формою контролю знань студентів є іспит, який має на меті перевірку рівня засвоєння теоретичних знань, вміння їх застосування при вирішенні конкретних практичних завдань.

ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота
I СЕМЕСТР					
1	<i>Загальні положення про зобов'язання та договір.</i> Зобов'язальне право і зобов'язання	8	2	2	4
2	Виконання зобов'язання	6	2	2	2
3	Забезпечення виконання зобов'язання	8	2	2	4
4	Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання	8	2	2	4
5	Припинення зобов'язання	6	2	2	2
6	Цивільно-правовий договір	14	4	4	6
7	<i>Договірні зобов'язання.</i> Купівля-продаж	6	2	2	2
8	Рента. Довічне утримання (догляд)	6	2	2	2
9	Дарування	6	2	–	4
10	Найм (оренд). Найм (оренда) житла	10	2	4	4
11	Підряд. Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт	12	4	–	8
Разом		90	26	22	42
II СЕМЕСТР					
12	Послуги. Загальні положення	8	2	2	4
13	Перевезення. Транспортне експедирування	6	2	2	2
14	Зберігання	8	2	2	4
15	Доручення. Комісія	8	2	2	4
16	Управління майном	8	2	2	4
17	Страхування	6	2	2	2
18	Позика. Кредит. Банківський вклад (депозит)	6	2	2	2
19	Факторинг	4	2	–	2
20	Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Комерційна концесія	6	2	2	2
21	Спільна діяльність	8	2	2	4
22	<i>Недоговірні зобов'язання.</i> Публічна обіцянка винагороди. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Рятування здоров'я й життя фізичної особи, майна фізичної та юридичної особи. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави	12	2	2	8
23	Відшкодування шкоди	10	4	2	4
Разом за II семестр		90	26	22	42
Разом за рік		180	52	44	84

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»
(в и т я г)

VII. ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

30. Zobob'язальне право і zobob'язання

Поняття, загальна характеристика й функції zobob'язального права. Співвідношення zobob'язального й речового права. Система zobob'язального права. Поняття zobob'язання, його зміст і підстави виникнення. Суб'єкти у zobob'язанні. Заміна сторін у zobob'язанні. Третя особа у zobob'язанні. Види zobob'язань. Договірні й позадоговірні zobob'язання. Грошові zobob'язання.

31. Виконання zobob'язання

Поняття й загальні умови виконання zobob'язання. Суб'єкти виконання zobob'язання. Предмет виконання zobob'язання. Спосіб, строк (термін) і місце виконання zobob'язання. Підтвердження виконання zobob'язання.

32. Забезпечення виконання zobob'язання

Загальна характеристика видів забезпечення виконання zobob'язання. Нестойка. Завдаток. Порука. Гарантія. Застава. Притримання. Довірча власність.

33. Припинення zobob'язань

Поняття й загальна характеристика припинення zobob'язань. Підстави припинення zobob'язань. Виконання zobob'язання. Передання боржником кредиторіві відступного. Зарахування зустрічних однорідних вимог. Припинення zobob'язань за домовленістю сторін. Новація і сфера її застосування. Припинення zobob'язань шляхом прощення боргу. Неможливість виконання zobob'язання як підстава для його припинення. Поєднання боржника і кредитора в одній особі як підстава припинення zobob'язання. Смерть фізичної особи або ліквідація юридичної особи – підстава припинення zobob'язання.

34. Правові наслідки порушення zobob'язання.

Відповідальність за порушення zobob'язання

Поняття і правові наслідки порушення zobob'язання. Одностороння відмова від zobob'язання. Розірвання договору. Поняття й умови відповідальності за порушення zobob'язання. Підстави звільнення від відповідальності за порушення zobob'язання. Відповідальність за порушення грошового zobob'язання.

VIII. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДОГОВІР

35. Цивільно-правовий договір

Поняття, загальна характеристика й значення цивільно-правового договору. Свобода договору та її межі.

Види договорів. Публічний договір. Договір присєднання. Попередній договір. Договір на користь третьої особи. Змішаний договір.

Зміст договору. Типові умови договору. Тлумачення умов договору.
Форма договору. Порядок і стадії укладення договору. Оферта. Акцепт.
Переддоговірні спори. Укладення договорів на біржах, аукціонах, конкурсах.
Зміна й розірвання договору.

ІХ. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ У ЗВ'ЯЗКУ З ПЕРЕДАЧЕЮ МАЙНА У ВЛАСНІСТЬ

36. Договір купівлі-продажу

Загальні положення про договір купівлі-продажу. Права та обов'язки сторін за договором. Правові наслідки порушення умов договору.

Види договорів купівлі-продажу. Договір роздрібної купівлі-продажу та його види: продаж товарів за зразками; продаж товарів із використанням автоматів; договір з умовою про доставку товару покупцеві; договір найму-продажу. Договір купівлі-продажу підприємства. Договір поставки. Договір контрактації сільськогосподарської продукції. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. Договір міни.

37. Договір дарування

Поняття, предмет, форма договору дарування та його види. Права й обов'язки сторін за договором. Договір дарування з умовою передання дарунку в майбутньому. Договір дарування з покладенням на обдарованого обов'язку на користь третьої особи. Розірвання договору на вимогу дарувальника.

Поняття, предмет і форма договору про пожертву. Сторони за договором про пожертву. Права жертвувача.

38. Договір ренти

Поняття, предмет, форма договору ренти. Сторони в договорі ренти, їх права й обов'язки. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату ренти. Види ренти.

39. Договір довічного утримання (догляду)

Поняття, предмет, форма договору довічного утримання (догляду). Сторони в договорі, їх права й обов'язки. Забезпечення виконання договору. Припинення договору. Правові наслідки розірвання договору. Перехід прав й обов'язків за договором.

Х. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ У ЗВ'ЯЗКУ З ПЕРЕДАЧЕЮ МАЙНА У КОРИСТУВАННЯ

40. Договір найму (оренди)

Поняття, предмет і строк договору найму. Сторони в договорі найму, їх права й обов'язки. Права третіх осіб на річ, яка передана в найм. Правові наслідки зміни власника речі, переданої у найм. Піднайм. Припинення договору найму.

Окремі види договору найму (оренди). Договір прокату. Договір найму (оренди) земельної ділянки. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди.

ди. Договір найму (оренди) транспортного засобу. Договір лізингу та його види.

41. Договір найму (оренди) житла

Поняття договору найму (оренди) житла та його види. Предмет і форма договору комерційного найму (оренди) житла. Сторони в договорі, їх права й обов'язки. Строк договору. Договір піднайму житла. Заміна наймача в договорі. Підстави і правові наслідки розірвання договору. Оренда житла з викупом.

42. Договір позички

Поняття, предмет, форма і строк договору позички. Зміст договору позички. Розірвання договору. Припинення договору.

XI. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКОНАННЯМ РОБІТ

43. Договір підряду

Поняття й види договору підряду. Сторони за договором, їх права та обов'язки. Строки в договорі. Порядок оплати роботи. Розрахунки між сторонами у разі випадкового знищення предмету договору або неможливості закінчення роботи. Якість та гарантії якості роботи.

Види договору підряду. Договір побутового підряду. Договір будівельного підряду. Договір підряду на проведення проєктних і пошукових робіт.

44. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт

Поняття й предмет договорів на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт. Сторони договору, їх права й обов'язки. Ризики й відповідальність сторін за договором.

XII. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З НАДАННЯМ ПОСЛУГ

45. Договір про надання послуг

Поняття «послуга» і договорів про надання послуг. Види договорів про надання послуг. Умови договорів про надання послуг. Сторони договору, їх права й обов'язки. Зміст договору про надання послуг та його виконання.

46. Договір перевезення

Загальні положення про перевезення. Транспортне законодавство України. Система транспортних договорів.

Договір перевезення вантажу. Порядок укладення і форма договору. Сторони в договорі, їх права й обов'язки. Правове положення одержувача. Довгостроковий договір. Договір чартеру (фрахтування). Особливості перевезення вантажу різними видами транспорту. Договір повітряного перевезення вантажу. Договір перевезення вантажу внутрішніми річковими шляхами. Договір перевезення вантажу автомобільним транспортом. Договір залізничного перевезення вантажів. Договір морського перевезення вантажу. Ві-

відповідальність сторін за порушення умов договору. Підстави і межі відповідальності перевізника. Претензії і позови у транспортних зобов'язаннях.

Договір перевезення пасажирів й багажу. Права й обов'язки сторін за договором. Відповідальність перевізника за затримку відправлення пасажирів й порушення строку доставлення пасажирів до пункту призначення.

47. Договір транспортного експедирування

Поняття і загальна характеристика договору транспортного експедирування. Елементи договору транспортного експедирування. Права й обов'язки сторін. Припинення договору. Відповідальність сторін.

48. Договір зберігання

Поняття, предмет і форма договору зберігання. Сторони за договором, їх права й обов'язки. Зберігання речей, визначених родовими ознаками. Відповідальність зберігача за договором зберігання.

Договір складського зберігання. Складські документи.

Спеціальні види зберігання. Особливості зберігання в ломбардах, банківських сейфах, камерах схову організацій транспорту, гардеробі організацій та у готелях. Договір зберігання автотранспортного засобу. Зберігання речей пасажирів під час його перевезення. Зберігання речей, що є предметом спору.

Договір охорони.

49. Договір доручення

Поняття «договір доручення». Сторони договору доручення, їх права та обов'язки. Строк договору. Припинення договору та його наслідки.

50. Договір комісії

Поняття та умови договору комісії. Сторони за договором, їх права й обов'язки. Виконання договору. Субкомісія. Відступ від вказівок комітента. Відмова від договору комісії. Наслідки смерті фізичної особи або припинення юридичної особи-комісіонера.

51. Договір управління майном

Поняття, предмет і форма договору управління майном. Істотні умови договору. Строк договору. Сторони в договорі, їх права й обов'язки. Відповідальність управителя. Припинення договору.

ХІІІ. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З НАДАННЯМ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

52. Страхові зобов'язання

Поняття і значення страхування. Законодавство України про страхування. Правила страхування. Об'єкти та види страхування. Співстрахування. Перестрахування. Суб'єкти страхових відносин.

Поняття, предмет і форма договору страхування. Сторони у договорі страхування, їх права й обов'язки. Укладення договору страхування на користь третьої особи. Істотні умови договору. Момент набрання чинності договором страхування. Умови й порядок здійснення страхової ви-

плати. Відмова від здійснення страхової виплати. Припинення договору страхування. Недійсність договору страхування.

Договір страхування майна. Договір страхування цивільної відповідальності. Поняття і види зобов'язань з особистого страхування. Страхування життя. Страхування від нещасних випадків і захворювань. Медичне страхування. Обов'язкове страхування.

53. Договір позики

Поняття, предмет і форма договору позики. Сторони за договором, їх права та обов'язки. Виконання договору позики. Оспорювання договору позики. Забезпечення виконання зобов'язання позичальником. Новація боргу у позикове зобов'язання.

54. Кредитний договір

Поняття, сторони і форма кредитного договору. Права й обов'язки сторін за договором. Комерційний кредит.

55. Договір банківського вкладу (депозиту)

Поняття, сторони і форма договору банківського вкладу. Види банківських вкладів. Договір банківського вкладу на користь третьої особи. Виконання і припинення договору банківського вкладу.

56. Договір банківського рахунку

Поняття і предмет договору банківського рахунку. Сторони за договором, їх права й обов'язки. Укладення договору. Відповідальність банку за неналежне виконання операцій за рахунком клієнта. Обмеження права розпорядження рахунком. Розірвання договору банківського рахунку. Банківська таємниця.

57. Договір факторингу

Поняття і предмет договору факторингу. Сторони в договорі факторингу, їх права й обов'язки. Правове положення боржника, право грошової вимоги до якого відступається за договором. Недійсність заборони відступлення права грошової вимоги.

58. Порядок і форми безготівкових розрахунків

Розрахункові зобов'язання. Поняття і форми розрахунків. Правове регулювання готівкових і безготівкових розрахунків. Готівкові розрахунки як форма виконання грошових зобов'язань. Поняття, зміст й основні форми безготівкових розрахунків. Розрахунки із застосуванням платіжних доручень. Розрахунки за акредитивом. Поняття й види акредитивів. Розрахунки за інкасовими дорученнями. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків.

XIV. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЩОДО РОЗПОРЯДЖАННЯ МАЙНОВИМИ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

59. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Оформлення ліцензії. Види ліцензій та права ліцензіата за ними. Виклю-

чна ліцензія. Одиначна ліцензія. Невиключна ліцензія. Субліцензія.

Поняття, предмет і строк ліцензійного договору. Сторони договору, їх права й обов'язки. Типовий ліцензійний договір. Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності.

60. Договір комерційної концесії.

Поняття, предмет і форма договору комерційної концесії. Особливі умови договору комерційної концесії. Сторони договору, їх права й обов'язки. Договір комерційної субконцесії. Зміна і припинення договору.

XV. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ІЗ СПІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

61. Договір про спільну діяльність

Загальна характеристика й підстави виникнення зобов'язань, що виникають із спільної діяльності, та їх види.

Поняття «договір про спільну діяльність» та його види. Форми й умови договору про спільну діяльність.

62. Договір простого товариства

Поняття «договір простого товариства». Вклади і спільне майно учасників простого товариства. Права й обов'язки сторін за договором простого товариства. Припинення договору простого товариства.

63. Засновницький договір

Поняття «засновницький договір». Загальна характеристика. Права й обов'язки учасників засновницького договору. Зміни і припинення.

XVI. НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

64. Публічна обіцянка винагороди

Зобов'язання з публічної обіцянки винагороди та їх види. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу. Зміна умов і відмова від проведення конкурсу.

65. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення

Поняття і призначення зобов'язань, що виникають при вчиненні дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Умови відшкодування витрат, понесених особою при веденні чужих справ без доручення.

66. Рятування здоров'я і життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи

Поняття і призначення зобов'язань, що виникають унаслідок рятування здоров'я і життя фізичної особи. Суб'єкти зобов'язань, що виникають унаслідок рятування здоров'я і життя фізичної особи, й умови виникнення цих зобов'язань. Відшкодування шкоди, завданої рятувальнику.

Поняття і призначення зобов'язань, що виникають у зв'язку з ря-

туванням майна іншої особи. Суб'єкти зобов'язань, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи, й умови виникнення цих зобов'язань. Умови відшкодування шкоди, завданої рятувальнику.

67. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

Поняття «зобов'язання по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи». Наслідки неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

68. Відшкодування шкоди

Зобов'язання, що виникають унаслідок завдання шкоди. Загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду. Підстави відповідальності за завдану моральну шкоду.

Відшкодування шкоди, завданої особою у разі здійснення нею права на самозахист. Відшкодування шкоди, завданої прийняттям закону про припинення права власності на певне майно. Відшкодування шкоди, завданої у стані крайньої необхідності. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їх працівником чи іншою особою. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування або їх посадовою або службовою особою.

Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду. Відшкодування майнової шкоди фізичній особі, яка потерпіла від злочину.

Відшкодування шкоди, завданої фізичною особою. Урахування вини потерпілого і матеріального становища фізичної особи, яка завдала шкоди.

Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.

Відшкодування ядерної шкоди.

Відшкодування шкоди особою, яка застрахувала свою цивільну відповідальність.

Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Порядок відшкодування шкоди.

Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

69. Зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави

Поняття «зобов'язання, що виникають з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави» (безпідставне набуття майна). Суб'єкти зобов'язань із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави. Повернення в натурі безпідставно набутого майна. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання. Безпідставне набуте майно, що не підлягає поверненню.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Зобов'язальне право і зобов'язання

Питання для обговорення

1. Поняття й система зобов'язального права.
2. Ознаки зобов'язальних відносин.
3. Поняття й елементи зобов'язання.
4. Підстави виникнення зобов'язань.
5. Сторони і треті особи в зобов'язанні.
6. Підстави, форма і порядок заміни сторін у зобов'язанні.
7. Валюта зобов'язання.
8. Види зобов'язань.
9. Грошові зобов'язання.

Завдання

1. Колишнє подружжя Сапогових, змушене мешкати після розлучення в одній квартирі (м. Харків), перебувало в неприязних стосунках. Після чергової сварки Сапогова розіслала близьким родичам колишнього чоловіка повідомлення, в яких говорилося про його смерть.

Коли родичі з'їхалися до Харкова з інших міст України й Білорусії, виявилися, що Сапогов живий. Вони звернулися до адвоката з питанням, чи мають вони юридичні підстави вимагати від Сапогової відшкодування понесених ними витрат на проїзд, проживання в готелі й харчування, а також заподіяної їм моральної шкоди.

На яке питання розраховано завдання?

Яку відповідь повинен дати адвокат?

2. Після отримання диплома магістра політехнічного університету Потапов вирішив влаштуватися працювати програмістом у ТОВ «Смарт Текнолоджі» (далі – ТОВ). Після проведення співбесіди ТОВ Потапов був прийнятий на роботу, і з ним був підписаний договір про утримання від недобросовісної конкуренції. За умовами цього договору Потапов зобов'язувався не розголошувати комерційну таємницю ТОВ третім особам, не здійснювати розробку програмного забезпечення на підставі трудового або цивільно-правового договору на замовлення третіх осіб, а також не здійснювати підприємницької діяльності у сфері розробки програмного забезпечення. Ці обмеження поклалися на Потапова на весь період його роботи в ТОВ, а також на 10-річний період після його звільнення з роботи. За умовами договору передбачалося, що в разі невиконання Потаповим цих обов'язків він буде зобов'язаний сплатити на ко-

ристь ТОВ штраф у розмірі 500 000 грн.

Через рік роботи в ТОВ, набувши необхідного досвіду і знань, Потапов вирішив звільнитися з цієї роботи. Одразу ж після звільнення він почав працювати на ПАТ «Технолоджік Хаб» (далі – ПАТ), яке було головним конкурентом ТОВ на ринку.

У зв'язку з цим ТОВ звернулося до Потапова з позовом про стягнення штрафу, встановленого договором. Потапов проти позову заперечував, указуючи на те, що договір порушує його конституційне право на свободу підприємницької діяльності і на вільний вибір праці.

Як слід вирішити справу?

Що таке зобов'язання з негативним змістом?

Чи змінилося б рішення суду, якби договір встановлював не відповідальність Потапова за неналежне виконання зобов'язання, а, навпаки, оплату за належне виконання зобов'язання?

3. Між ТОВ «Веселка» (далі – ТОВ) і ПАТ «Зерновий трест» (далі – ПАТ) було укладено договір складського зберігання, за умовами якого ТОВ передало ПАТ 2 тонни зерна пшениці строком на 4 місяці, оплативши ПАТ послуги зі зберігання зерна.

Зі спливом строку дії договору ТОВ звернулося до ПАТ із вимогою про повернення зерна. Однак ПАТ протягом тривалого часу з поверненням зерна зволікало, пояснюючи це різними обставинами.

У зв'язку з цим ТОВ звернулося до суду з вимогою до ПАТ про повернення зерна. Як на підставу позову ТОВ посилалося на ст. 1212–1214 ЦК України, вказуючи на те, що ПАТ продовжує зберігати в себе зерно без достатньої правової підстави, оскільки строк дії договору зберігання закінчився.

Як слід вирішити справу? Яке зобов'язання має місце в спірній ситуації? На які положення ЦК України має посилатися позивач в обґрунтування своїх вимог?

4. ТОВ «Спецбуд» на підставі укладеного договору з головним управлінням житлово-комунального господарства і розвитку інфраструктури міста Харків проводило роботи із заміни покрівлі одного з будинків. Через порушення працівником ТОВ «Спецбуд» Катамарановим правил виконання монтажних робіт металева балка, зірвавшись з висоти, значно пошкодила легковий автомобіль Карпова, який був припаркований біля сусіднього будинку. Вартість відновлювального ремонту автомобіля Карпова склала 85 000 грн. Карпов, вважаючи безпосередньо винуватим у заподіянні йому шкоди Катамаранова, звернувся до останнього з вимогою про її відшкодування, у розмірі витрат на проведення ремонту свого автомобіля. Катамаранов звернувся до адвоката з проханням роз'яснити йому, чи повинен він відшкодувати заподіяну Карпову шкоду, а якщо

повинен, то в якому розмірі й порядку.

На яке питання розраховано це завдання?

Яку відповідь має дати адвокат?

Чи є Катмаранов суб'єктом зобов'язальних відносин з відшкодування заподіяної Карпову шкоди?

Яка структура зобов'язання? Розкрийте кожний з його елементів.

5. Безправному було вручено підозру у вчиненні розбійного нападу в складі групи осіб. У зв'язку з цим до нього було застосовано запобіжний захід у виді тримання під вартою. Однак через один рік виявилось, що доказів причетності Безправного до вчинення злочину немає, а тому кримінальне провадження було закрито.

Вважаючи, що його конституційні права були грубо порушені, Безправний звернувся до суду з вимогою про відшкодування моральної шкоди, завданої незаконним триманням під вартою. Рішенням суду позов було задоволено і постановлено стягнути на користь Безправного 100 000 грн як відшкодування моральної шкоди.

Проте прийняте судом рішення не виконувалося протягом 3 років. У зв'язку з цим Безправний звернувся до суду з позовом до відповідного управління казначейської служби про: 1) стягнення на його користь на підставі ч. 2 ст. 625 ЦК України 3 % річних від 100 000 грн за весь час невиконання рішення суду; 2) стягнення індексу інфляції у розмірі 350 000 грн; 3) відшкодування йому моральної шкоди, заподіяної несвоєчасним виконанням рішення суду.

Чи підлягає позов Безправного задоволенню?

Який вид зобов'язання має місце в цьому випадку?

Якими є підстави виникнення зобов'язання в цьому випадку?

6. Між ПрАТ «Тяжмашмонтаж» (далі – ПрАТ) і Банком «Залізні рукава» (далі – Банк) було укладено кредитний договір, за умовами якого ПрАТ було надано кредит на суму 500 000 грн строком на 3 роки під 20 % річних.

Через два роки після укладення кредитного договору Банк здійснив відступлення права вимоги за кредитним договором до ТОВ «Інжиніринг» (далі – ТОВ). Відступлення права вимоги було оформлено договором цесії, за умовами якого ТОВ набуває всіх прав кредитора за вказаними договорами і має право вимагати виконання кредитного договору від ПрАТ.

Зі сльивом 3 років із моменту отримання кредиту ПрАТ отримані кошти не повернуло. Тому ТОВ звернулося до суду з вимогою до ПрАТ про повернення кредиту, сплату процентів річних, а також нарахованої пені. Однак ПрАТ проти позову заперечувало, вказуючи на те, що ТОВ не набуло права вимоги до ПрАТ, оскільки ТОВ не є фінансовою установою, а отже, не може набути прав кредитодавця за кредитним договором.

ТОВ заперечувало проти цих доводів, посилаючись на ст. 515 ЦК України, яка встановлює вичерпний перелік випадків, коли відступлення

права є неможливим. До цього переліку не включена обставина, на яку посилається ПрАТ.

Як слід вирішити цю справу? Чи змінилося б рішення, якби договір цієї передбачав внесення ТОВ певної оплати на користь Банку за відступлене ним право вимоги?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів /В.І. Борисова, К.Ю. Іванова, Б.П. Карнаух, Ю.С. Ходико ; за заг. ред. В.І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 18–27.
2. Зведений дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду за 2018 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Dajjest_rich_2018.pdf.
3. Цивільний кодекс України: наук.-практ. коментар / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Т. 7 : Загальні положення про зобов'язання та договір: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, М-ва юстиції, науковців, фахівців / О. О. Банасько [та ін.]. Харків : Страйд : ФО-П Лисяк Л. С., 2012. 736 с.
4. Жилінкова І. Конструкції заміни боржника у цивільному зобов'язанні. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 1. С. 123–133.
5. Иоффе О. С. Обязательственное право. Москва : Юрид. лит., 1975. 880 с.
6. Ігнатенко В. М. Спільні риси й відмінності договірних і недоговірних зобов'язань. *Проблеми законності*. Вип. 114. С. 54–61.
7. Легашова Е. С., & Муксинов, А. Р. Соглашение о неконкуренции с работниками: английский опыт и российская действительность. *Закон*. 2010. № 4. С. 51–60.
8. Новицкий И. Б., Лунц Л. А. Общее учение об обязательстве. Москва: Гос. изд-во юрид. лит., 1950. 416 с. (Курс советского гражданского права / Всесоюз. ин-т юрид. наук М-ва юстиции СССР).
9. Спасибо-Фатєєва И. В. Правовая природа цессии. *Предпринимательство, хозяйство и право*. 1998. № 11. С. 13–18.

Тема 2. Виконання зобов'язання

Питання для обговорення

1. Поняття і загальна характеристика виконання зобов'язання.
2. Проблематика визначення юридичної сутності дій по виконанню зобов'язань.
3. Принципи виконання договірною зобов'язання.
4. Суб'єкти виконання зобов'язання.

5. Предмет виконання договірних зобов'язання.
6. Спосіб виконання зобов'язання.
7. Особливості виконання грошових зобов'язань.
8. Місце виконання зобов'язання.
9. Строк виконання зобов'язання.
10. Підтвердження виконання.

Завдання

1. ТОВ «Комплімент» (покупець) і фізична особа-підприємець Чалий (продавець) уклали договір купівлі-продажу. Після цього ТОВ «Комплімент» сплатило на поточний рахунок продавця вартість товару в розмірі 300 000 грн. Оскільки в договорі не встановлено строк виконання зобов'язання щодо передачі товару Чалим, то ТОВ «Комплімент» направило продавцю вимогу про виконання обов'язку з передачі товару в семиденний строк, що підтверджується цінним листом № 15 від 24 травня 2018 р. й описом вкладення до нього.

Не отримавши виконання, ТОВ «Комплімент» відмовилося від договору і 24 червня 2018 р. звернулося в суд із позовом до фізичної особи-підприємця Чалого про стягнення 300 000 грн. Під час судового розгляду Чалий заперечував проти позову, оскільки не отримував від ТОВ «Комплімент» листа № 15 від 24 травня. Крім того, він повідомив, що з 1 грудня 2017 р. по 15 червня 2018 р. був мобілізований до складу Збройних Сил України і перебував у зоні АТО. ТОВ «Комплімент» надало до суду довідку «Укрпошти», згідно з якою цінний лист від 24 травня 2018 р. від ТОВ «Комплімент», адресований фізичній особі-підприємцю Чалому, останнім не отриманий.

На яке питання розраховане завдання?

Які правила визначення строку виконання зобов'язання?

Проаналізуйте доводи сторін.

2. Орлов звернувся до суду з позовом до Горобця про стягнення заборгованості за договором позики, укладеним між сторонами 27 лютого на суму 90 000 доларів США, що підтверджувалося розпискою про одержання коштів. Строк виконання зобов'язання у розписці не вказаний. Орлов 25 квітня надіслав Горобцю письмову вимогу щодо повернення боргу, проте боржник у добровільному порядку повернути його відмовився. Рішенням суду першої інстанції з Горобця стягнуто еквівалент 90 000 доларів США з переведенням іноземної валюти в українську за курсом, встановленим Національним банком України на день ухвалення рішення. Горобець не погодився з таким рішенням суду і подав апеляційну скаргу, оскільки вважав, що суд повинен був стягнути грошову суму, еквівалентну 90 000 доларів США, за курсом, встановленим Національним банком України на день платежу. Орлова також не задовольнило рішення суду, і він подав зустрічний позов, оскільки

вважав, що суд мав ухвалити рішення про стягнення боргу в іноземній валюті, тобто 90 000 доларів США.

На яке питання розраховане завдання?

У якій валюті може бути виконане грошове зобов'язання?

Яке рішення має прийняти апеляційний суд?

3. Іванов зобов'язався перед Петровим повернути йому 8 березня 70 000 грн, які він позичав. У лютому Петров переїхав із м. Київ на постійне місце проживання до м. Харків, нову адресу повідомив Іванову. Щоб Петров вчасно отримав грошові кошти, Іванов за допомогою миттєвого переказу «Нова пошта» 8 березня переказав Петрову 68 600, оскільки вартість послуги становила 2 % від суми переказу.

На яке питання розраховане завдання?

Чи правомірні дії Іванова й Петрова?

Чи зміниться відповідь, якщо Петров не повідомив би Іванова про зміну свого місця проживання?

Чи зміниться відповідь, якщо б Іванов перерахував суму позики у безготівковому порядку і в договорі був зазначений рахунок, на який має бути здійснене повернення позики?

4. Ніконов і Ярошенко 01.10.2018 р. уклали договір позики. Ніконов отримав грошові кошти у розмірі 650 000 грн зі сплатою 3 % щомісячно за користування грошима. Строк повернення позики не пізніше 01.10.2019 р.

Із метою забезпечення виконання зобов'язань за вказаним договором позики цього ж дня, тобто 01.10.2018 р., він уклав із Ярошенко договір іпотеки, предметом якого є трикімнатна квартира, яка належить іпотекодавцю на праві власності на підставі договору дарування квартири.

Після укладання вказаних договорів Ніконов виконував умови договору зі сплати 3 відсотків на місяць від суми позики. Він протягом чотирьох місяців сплачував позикодавцеві необхідні суми.

У лютому 2019 р. Ніконов почав вимагати від Ярошенка прийняття повного виконання зобов'язання за договором позики, тобто 650 000 грн і повернення правостановлюючих документів на квартиру, які були передані йому відповідно до умов договору іпотеки. Однак позикодавець від прийняття виконання зобов'язання відмовився, оскільки вважав, що воно має бути виконане 01.10.2019 р. і зі сплатою 3 % на місяць від суми позики. Крім того, Ярошенко за адресою, вказаною у договорі, не проживає, місце свого фактичного проживання не повідомив.

Ніконов звернувся до адвоката з наступними питаннями: чи має рацію Ярошенко, що зобов'язання повинно бути виконане 01.10.2019 р. зі сплатою 3 % на місяць від суми позики? Яким чином він може повернути 650 000 грн Ярошенку? Чи повинен Ярошенко повернути Ніконову правостановлюючі документи на квартиру після виконання останнім свого обов'язку?

На яке питання розраховане завдання?

В яких випадках боржник має право виконати свій обов'язок шляхом внесення боргу в депозит нотаріуса?

5. Власов звернувся до суду з позовом до ПАТ «Банк Михайлівський» про стягнення коштів у розмірі 770 250 грн. В обґрунтування позову Власов зазначив, що у 2018 р. за пропозицією директора ТОВ «Наомі» тимчасово сплатити ПАТ «Банк Михайлівський» кошти для погашення заборгованості ТОВ «Наомі» за кредитним договором від 21.12.2017 р., він перерахував грошові кошти в розмірі 770 250 грн на банківські рахунки ТОВ «Наомі» в ПАТ «Банк Михайлівський». Їх призначенням було погашення простроченої заборгованості за кредитним договором, укладеним між ТОВ «Наомі» і ПАТ «Банк Михайлівський».

Власов зазначав, що ПАТ «Банк Михайлівський» отримав кошти безпідставно й незаконно, відмовляється повернути отримані кошти, а тому він змушений звернутися до суду за захистом свого порушеного права.

Суд першої інстанції задовольнив позовні вимоги Власова, виходячи з того, що відповідачем (ПАТ «Банк Михайлівський») без належних законних підстав отримано кошти від позивача на виконання зобов'язань іншої особи, а тому перераховані кошти підлягають стягненню з підстав, передбачених статтею 1212 ЦК України.

У свою чергу ПАТ «Банк Михайлівський» не погодився з таким рішенням суду і подав апеляційну скаргу, в якій зазначив, що з умов кредитного договору не випливає обов'язок боржника (ТОВ «Наомі») виконати зобов'язання особисто, тому він прийняв виконання, запропоноване за боржника іншою особою (Власовим).

На яке питання розраховане завдання?

Які умови та правові наслідки виконання обов'язку боржника іншою особою?

Яке рішення має прийняти апеляційний суд?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV // Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради. України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.

2. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII // Офіц. Веб-сайт Верхов. Ради. України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.

3. Дайджест судової практики Великої Палати Верховного Суду : рішення, внесені до ЄДРСР за період з 02.01.2019 р. по 01.02.2019 р. // Офіц. Веб-сайт Верхов. Суду. Діяльність. Судова практика і статистика. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/daidjest_6.pdf.

4. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 31 (автор – В. І. Крат).
5. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів /В.І. Борисова, К.Ю. Іванова, Б.П. Карнаух, Ю.С. Ходико ; за заг. ред. В.І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 29–40.
6. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 7 : Загальні положення про зобов'язання та договір / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ФО-П Лисяк Л. С., 2012. 736 с.
7. Боднар Т. В. Виконання договірних зобов'язань в цивільному праві : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 272 с.
8. Боднар Т. В. Добросовісність, розумність та справедливість як принципи виконання договірних зобов'язань. *Юридична Україна*. 2005. № 3. С. 39–45.
9. Крат В. І. Нетиповість виконання обов'язку іншою особою без згоди боржника. *Актуальні проблеми цивільного, житлового та сімейного законодавства* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 90-річчю з дня народж. д-ра юрид. наук, проф. В. П. Маслова, 16 бер. 2012 р. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого». Харків : Право, 2012. С. 178–181.
10. Нусратуллоєв Б. К. Суб'єктний состав надлежачего исполнения обязательства по гражданскому законодательству Республики Таджикистан и Кыргызской Республики. *Право и политика*. 2016. № 4. С. 221–224 .
11. Печений О. П. Задачи юридической науки в формировании принципов исполнения обязательств. *Актуальні проблеми юридичної науки* : тези доп. та наук. повідомлень Наук. конф. молодих учених та аспірантів / за ред. М. І. Панова ; ред. и предисл. Ч. Н. Азімова [та ін.]. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2000. С. 32–33.
12. Сібільов М. М. Договірне зобов'язання та його виконання. *Вісник Академії правових наук України*. 2003. № 2-3. С. 414–424.
13. Спасибо-Фатєєва І. В. Вплив строку на договірне зобов'язання. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2006. № 1. С. 27–31.
14. Сурженко О. А. Условия о сроках в договорных обязательствах. Просрочка исполнения обязательств. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 1998. Вип. 33. С. 82–86.
15. Уразова А. А. Односторонний отказ от обязательства, договора и его исполнения как способ защиты субъективных гражданских прав : [разд. 2, гл. 1, § 11]. *Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов* : монографія / Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків : Право, 2014. С. 151–158.

16. Уразова А. А. Расторжение договора и односторонний отказ от договора : [§ 5 гл. 3]. *Харьковская цивилистическая школа: о договоре* : монографія / Л. Н. Баранова [и др.] ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеева. Харків: Право, 2017. С. 180–202.

17. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. До іспитів / В.І. Борисова, К.Ю. Іванова, Б.П. Карнаух, Ю.С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 27–29.

Т е м а 3. Забезпечення виконання зобов'язання

Питання для обговорення

1. Призначення видів забезпечення виконання зобов'язання.
2. Особисті й майнові забезпечення.
3. Поняття і призначення неустойки.
4. Види неустойки. Збільшення й зменшення розміру неустойки.
5. Поняття і призначення завдатку. Відмежування від авансу. Функції завдатку.
6. Поняття і призначення поруки. Зміст обов'язку поручителя за договором поруки. Підстави припинення поруки.
7. Поняття й призначення гарантії. Структура відносин за гарантією. Незалежність гарантії.
8. Поняття й види застави.
9. Підстави і порядок звернення стягнення на заставлене майно.
10. Умови виникнення у кредитора права на притримання речі боржника. Притримання як вид забезпечення виконання зобов'язання.
11. Право довірчої власності як вид забезпечення виконання зобов'язання.

Завдання

1. Фірма «Вініл» звернулася до банку «Атлант» з проханням про надання кредиту. У першу чергу представник банку поцікавився тим, як «Вініл» планує забезпечити повернення кредиту.

Директор фірми «Вініл» запропонував включити до кредитного договору наступну умову: «Виконання зобов'язань позичальника забезпечується усім належним йому майном». Однак представник банку вважав, що він не має права прийняти таке забезпечення, оскільки воно не назване в законі.

У відповідь директор фірми «Вініл» зазначив, що відповідно до положень ч.2 ст. 546 ЦК України учасники договірних відносин своєю домовленістю можуть встановлювати інші, крім названих у ч. 1 ст. 546 ЦК України неустойки, завдатку, поруки, гарантії, застави, притримання та довірчої власності, види забезпечення виконання зобов'язання. Саме це він і пропонує банку зробити.

Надайте визначення поняття «вид забезпечення виконання зобов'язань».

Чи можна вважати умовою про встановлення виду забезпечення за кредитним договором те, що запропонував директор фірми «Вініл»?

Чи можливе одночасне встановлення декількох видів забезпечення? Який у цьому сенс?

2. На забезпечення повернення наданого ФОП Томіну кредиту банк «Приватбанк» уклав з ТОВ «Мета» договір застави вантажного автомобіля.

Кредит не був повернений Томіним у строк, у зв'язку з чим банк звернувся з вимогою до майнового поручителя ТОВ «Мета» про сплату заборгованості за кредитним договором.

Майновий поручитель відмовився задовольнити вимогу банку, мотивуючи тим, що банк не намагався отримати борг безпосередньо з позичальника – ФОП Томіна, хоча той, як достовірно відомо майновому поручителю, має необхідну суму на одному з своїх банківських рахунків, і саме у «Приватбанку».

Банк як кредитор за кредитним договором звернувся до господарського суду з позовом про стягнення з позичальника та майнового поручителя солідарно суми заборгованості за кредитним договором відповідно до положень ст. 554 ЦК України.

Чи є підстави для задоволення позову?

Розкрийте зміст поруки та застави як видів забезпечення

Яким майном «відповідає» перед кредитором поручитель і майновий поручитель за наданим ним забезпеченням?

3. ТОВ «Олива» отримало в банку «Витязь» кредит, забезпечений гарантією «Діамантбанку», із строком її дії по 10.11.2020р.

У гарантійному листі зазначалося, що у разі порушення Принципалом зобов'язання перед Бенефіціаром Гарант зобов'язується сплатити Бенефіціару грошову суму в розмірі неповернутої частини кредиту, але не більше 240 000 грн.

Відповідно до умов гарантії для одержання суми Бенефіціар повинен надати Гаранту письмову вимогу про сплату із вказівкою на допущене Принципалом порушення і додати наступні документи: 1) копію кредитного договору; 2) розрахунок заборгованості за кредитним договором.

Гарантійний лист передбачав обов'язок Гаранта розглянути вимогу Бенефіціара разом із доданими до неї документами і або оплатити її, або повідомити Бенефіціара про відмову від задоволення його вимоги у 5-денний строк із дня одержання вимоги.

У зв'язку з неповерненням кредиту позичальником 15.09.2020 р. Гарант – «Діамантбанк» отримав від Кредитора (Бенефіціара) – банку «Витязь» письмову вимогу про сплату за гарантією заборгованості в роз-

мірі 350 000 грн. До вимоги були додані: 1) копія кредитного договору; 2) розрахунок заборгованості за кредитним договором.

Листом від 30.09.2020 р. Гарант відповів, що вимога Кредитора (Бенефіціара) може бути задоволена тільки у разі надання Гаранту документального підтвердження відмови Позичальника повернути кредит.

Кредитор (Бенефіціар) банк «Витязь» 08.11.2020р. звернувся до суду з позовом до Гаранта «Діамантбанку» про сплату 350 000 грн за гарантією.

Рішенням Правління Національного банку України від 15.11.2020 р. «Діамантбанк» було віднесено до категорії неплатоспроможних і введено в ньому тимчасову адміністрацію.

Чи підлягають вимоги кредитора (бенефіціара) задоволенню?

Визначте учасників відносин за гарантією.

Охарактеризуйте відносини, які передують видачі гарантії як односторонньо зобов'язуючому правочину. Назвіть сторони і визначте зміст договору про видачу гарантії.

Які обов'язки гаранта за гарантією?

За що гарант несе відповідальність і в якому обов'язку?

Строк дії гарантії. Наслідки його закінчення.

Чи матиме право гарант на зворотну вимогу (регрес) до боржника в разі задоволення позову кредитора (бенефіціара)?

4. ФОП Іванчук уклав із товарним складом договір складського зберігання партії кави на два місяці. Стрімке подорожчання високосортної кави призвело до зменшення обсягів її продажу і, як наслідок, до збільшення строків зберігання.

При зверненні Іванчука з вимогою про одержання залишків товару склад відмовив йому у видачі, мотивуючи це наявністю заборгованості за зберігання. Не погоджуючись із такими діями зберігача, Іванчук вимагав термінової видачі ящиків кави, а розрахуватися за зберігання мав намір після реалізації товару.

Іванчук вважав дії зберігача – товарного складу неправомірними, такими, що порушують положення ст. 936, 949 та 953 ЦК України, оскільки закон передбачає обов'язок зберігача повернути річ на першу вимогу поклажаодавця, навіть якщо строк її зберігання не закінчився.

Чи правомірні дії товарного складу?

Які умови виникнення права притримання?

Порівняйте положення статей 594 і 597 ЦК України щодо змісту наданого ними захисту кредитору.

5. На забезпечення виконання свого обов'язку за договором позики від 10.10.2020 р. Хижко передала в іпотеку належну їй на праві власності з 05.05.2005 р. квартиру. Договір іпотеки передбачав право іпотекодержателя на продаж предмета іпотеки. У зв'язку із невиконанням Хижко

договору позики кредитор як іпотекодержатель звернув стягнення на іпотечне майно, уклавши договір купівлі-продажу предмета іпотеки з третьою особою-покупцем.

Оскільки Хишко не звільнила квартири, новий власник звернувся з позовом до суду, в якому просив виселити Хишко.

Суд, застосувавши положення ч. 2 ст. 109 Житлового кодексу Української РСР, які встановлюють загальні правила про неможливість виселення громадян без надання іншого житла, зазначив, що Хишко придбала іпотечне майно не за рахунок позичених коштів, а тому не може бути виселена без надання їй іншого житла.

Що означає і кому належить право іпотеки?

Який порядок звернення стягнення на предмет іпотеки?

Що означає звернення стягнення на предмет іпотеки шляхом по-засудового врегулювання?

Який порядок виселення мешканців передбачений при зверненні стягнення на іпотечне житло?

Порівняйте гарантії задоволення вимог кредитора при зверненні стягнення на житлові приміщення як предмет іпотеки та об'єкт права довірчої власності.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про заставу: Закон України від 02.10.1992 р. № 2654-XII / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>

2. Про іпотеку : Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV // Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text>.

3. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень : Закон України від 18.11.2003 р. № 1255-IV // Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15#Text>.

4. Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю : Закон України від 19.06.2003 р. № 978-IV // Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15#Text>.

5. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 № 4452-VI // Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>.

6. Положення про порядок проведення аукціонів (публічних торгів) з реалізації заставленого майна : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.1997 р. № 1448 // Офіційний веб-сайт Верхов. Ра-

ди України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1448-97-%D0%BF#Text>.

7. Уніфіковані правила міжнародної торгівельної палати для гарантій на першу вимогу 1992 р. (публікація МТП № 458). URL : https://docs.dtkr.ua/doc/988_001.

8. Уніфіковані правила міжнародної торгівельної палати для гарантій на вимогу / Редакція від 01.07.2010 р. (публікація МТП № 758), включаючи типові форми (Uniform Rules for Demand Guarantees, including Model Forms). URL : [file:///D:/Documents/Downloads/downfile%20\(3\).pdf](file:///D:/Documents/Downloads/downfile%20(3).pdf).

9. Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин : постанова пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30.03.2012 р. № 5 // Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005740-12#Text>.

10. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 32 (автор – І. Й. Пучковська).

11. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В.І. Борисова, К.Ю. Іванова, Б.П. Карнаух, Ю.С. Ходико ; за заг. ред. В.І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 29–30.

12. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 7 : Загальні положення про зобов'язання та договір / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ФО-П Лисяк Л. С., 2012. 736 с.

13. Азімов Ч. Н. Забезпечення виконання зобов'язань : навч. посібник. Харків : НЮАУ, 1995. 49 с.

14. Гонгалло Б. М. Учение об обеспечении обязательств. Москва : Статут, 2002. 222 с.

15. Пучковская И. И. О видах обеспечения исполнения обязательств как способах защиты. *Харьковская цивилистическая школа: о договоре* : монографія / И. В. Спасибо-Фатеева, О. П. Печенький, В. И. Крат и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2017. С. 108–118.

16. Пучковская И. И. Ипотека: Залог недвижимости. Харьков : Консум, 1997. 132 с.

17. Пучковська І. Й. Неустойка, порука, гарантія, завдаток, застава та притримання як способи захисту прав кредитора в договірному зобов'язанні : навч. посібник. Харків : ФІНН, 2012. 144 с.

18. Пучковська І. Й. Види забезпечення виконання зобов'язань як способи захисту. *Юридична Україна*. 2011. № 11. С. 26–31.

19. Пучковська І. Й. Теоретичні проблеми забезпечення зобов'язань : монографія. Харків : Право, 2017. 472 с.

20. Спасибо-Фатеєва І. Поручка і гарантія як способи забезпечення зобов'язань. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2002. № 3. С. 22–25.

Тема 4. Правові наслідки порушення зобов'язання. Відповідальність за порушення зобов'язання

Питання для обговорення

1. Поняття «порушення зобов'язання» і його складові.
2. Правові наслідки порушення зобов'язання.
3. Співвідношення розірвання договору й односторонньої відмови від договору як правових наслідків порушення зобов'язання.
4. Зміст і види прострочення боржника і кредитора.
5. Правові наслідки прострочення боржника і кредитора.
6. Форми (міри) цивільно-правової відповідальності в системі правових наслідків порушення зобов'язання.
7. Особливості правових наслідків порушення грошового зобов'язання.

Завдання

1. Між орендодавцем – Товариством з обмеженою відповідальністю «Вінта» (далі – ТОВ) і орендарем – фізичною особою – підприємцем Крамарем (далі – ФОП) 1 липня 2017 р. був укладений договір оренди складського приміщення строком на два роки, відповідно до умов якого орендна плата сплачується щомісячно першого числа наступного місяця. Протягом одного року орендар вчасно сплачував орендну плату, але за період липень-вересень 2018 р. орендна плата не сплачувалася.

ТОВ 10 жовтня 2018 р. звернулося до ФОП із вимогою звільнити складське приміщення, оскільки воно як орендодавець вважає, що договір оренди складського приміщення припинений автоматично на підставі ст. 782 ЦК України і ТОВ вже розмістило оголошення у ЗМІ про здачу в оренду вказаного складського приміщення.

ФОП як орендар, заперечуючи проти вимог ТОВ, зазначив, що договором оренди не передбачено односторонню відмову сторін від зобов'язання. Отже, орендодавець має звертатися до суду з вимогою про дострокове розірвання договору оренди згідно з ч.2 ст. 651 ЦК України. До того ж орендар вказав, що несплата орендної плати протягом трьох місяців відбулася не з його вини, а у зв'язку з тим, що його контрагент за договором поставки вчасно не оплатив продукцію, яку передав йому ФОП.

На які питання теми розраховане завдання? Вирішіть справу.

2. Фізична особа – підприємець Зінченко (далі – ФОП) 10 квітні 2019 р. звернувся до суду з позовом до Товариства з обмеженою відповідальністю «Шиномонтаж» (далі – ТОВ) про стягнення збитків у розмірі 45 тис. грн. Свої вимоги позивач мотивував тим, що 10 березня 2019 р. він передав відповідачу за усним договором підряду належний йому автомобіль для виконання робіт із заміни зимових шин на літні. Під час знаходження автомобіля в ТОВ на нього впало дерево, яке росло на території станції технічного обслуговування (далі – СТО), внаслідок чого позивачу завдано майнову шкоду, яка складається з 35 тис. грн – вартість ремонту автомобіля і 10 тис. грн – неотримані доходи за діяльність з надання послуг таксі.

Заперечуючи проти позовних вимог, ТОВ зазначило, що позивач не передавав йому автомобіль на зберігання, а на нього як підрядника покладено лише обов'язок не пошкодити автомобіль під час виконання ремонтних робіт (ст. 841 ЦК України). Крім того, ТОВ є орендарем земельної ділянки, на якій знаходиться павільйон СТО, а власником її є територіальна громада. У зв'язку з тим, що Зінченко не забрав автомобіль, ТОВ було змушене залишити його не майданчику СТО, оскільки в павільйоні не було вільного місця.

На які питання теми розраховане завдання? Вирішить справу.

Чи зміниться рішення завдання, якщо договором підряду було передбачено, що Зінченко мав забрати автомобіль у той же день з 18-00 до 19-00 год.?

3. За договором купівлі-продажу ТОВ «Спецвузавтоматика» (продавець) зобов'язалося доставити і встановити до 10.09.2020 р. придбані фірмою «Мрія» комп'ютери, які були необхідні останній для проведення виставки-ярмарку своєї продукції. У договорі зазначалося, що виконання зобов'язання забезпечене неустойкою в сумі 10 000 грн.

Коли 20.09.2020 р. комп'ютери були доставлені, «Мрія» від їх прийняття відмовилася. Вона звернулася до господарського суду з позовом, вимагаючи від продавця: повернення вартості комп'ютерів – 25 000 грн; сплати штрафу – 10 000 грн; відшкодування 40 000 грн упущеної вигоди.

Продавець позову не визнав, вважаючи, що, по-перше, у разі виконання зобов'язання боржником кредитор не має права відмовитися від його прийняття (хоча із запізненням, але комп'ютери були доставлені); по-друге, у разі несвоєчасного виконання зобов'язання неустойка повинна стягуватися у виді пені за кожен день прострочення, а не штрафу. Оскільки сторони в договорі розмір пені не визначили, то остання стягненню не підлягає; по-третє, закон не передбачає можливості одночасного стягнення неустойки і відшкодування упущеної вигоди за порушення договору.

На яке питання розраховане завдання?

Назвіть форми цивільно-правової відповідальності, які можуть застосовуватися при порушенні договору.

Чи має право покупець відмовитися від договору і вимагати стягнення неустойки?

За яке порушення і якого зобов'язання закон передбачає стягнення штрафу та пені як видів неустойки?

Чи є правомірним одночасне стягнення неустойки у виді штрафу і пені за одне й те ж порушення договору, зокрема прострочення?

Чи можливе одночасне стягнення неустойки та відшкодування упущеної вигоди за одне й те ж порушення договору, зокрема прострочення?

4. Філозов звернувся до суду з вимогою до магазину «Алло» про відшкодування збитків у розмірі 270 тис. грн – вартості телефону і 3 тис. грн – вартості подарункової упаковки, а також моральної шкоди у розмірі 500 тис. грн.

Позивач зазначив, що він придбав у магазині «Алло» телефон Vetru, який подарував на вісімнадцятиріччя своєму сину. Під час святкування син вставив SIM-карту в телефон, але він не працював. Згодом виявилось, що телефон має істотний недолік, який унеможливило його використання.

Філозов вказав, що він зазнав душевних страждань і приниження у зв'язку з тим, що його подарунок сину виявився неякісним.

Магазин «Алло» стверджував, що він є неналежним відповідачем, оскільки за якість продукції відповідає її виробник.

На які питання теми розраховане завдання?

Чи підлягає відшкодуванню моральна шкода? Вирішіть справу.

5. Фізична особа – підприємець Рудицький 1 березня 2019 р. звернувся до суду з вимогою до непідприємницького товариства «Порятунок» про виплату йому винагороди у розмірі 10 тис. грн із урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також трьох процентів річних від простроченої суми.

У позовній заяві Рудицький зазначив, що 1 вересня 2018 р. він був визнаний переможцем за результатом конкурсу на створення емблеми непідприємницького товариства «Порятунок» (ст. 1154 ЦК України). Згідно з умовами конкурсу за його результатами переможцю сплачується винагорода у розмірі 10 тис. грн. Однак протягом шести місяців винагорода йому не була виплачена.

Непідприємницьке товариство «Порятунок» не заперечувало проти виплати Рудицькому 10 тис. грн. Однак проти виплат сум, передбачених ст. 625 ЦК України, заперечувало, оскільки, по-перше, в умовах конкурсу не було встановлено строк (термін) виплати винагороди. По-друге, зобов'язання з публічної обіцянки винагороди не є грошовим зобов'язанням, і тому положення ст. 625 ЦК України не застосовуються. По-третє, відповідальність за порушення грошового зобов'язання регулюється Законом України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань».

На які питання теми розраховане завдання?

Чи є грошовим зобов'язання про сплату винагороди? Вирішіть справу.

Список нормативно-правових актів і літератури

Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.

Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань : Закон України від 22.11.1996 р. № 543/96-ВР / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-ХІІ у ред. Закону України від 01.12.2005 р. № 3161-IV / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>.

Про торгово-промислові палати в Україні : Закон України від 02.12.1997 р. № 671/97-ВР / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності : рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 28.08.2014 р. / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0011525-14#Text>

Про деякі питання практики застосування законодавства про оренду (найм) майна : постанова Вищого господарського суду України № 12 від 29.05.2013 р. / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-13#Text>.

Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.03.1992 р. № 6 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006700-92#Text>.

Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів : постанова Пленуму Верховного суду України від 12.04.1996 р. № 5 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-96#Text>.

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 р. № 4 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95#Text>.

Про деякі питання, пов'язані з застосуванням індексу інфляції : Роз'яснення Вищого арбітражного Суду України від 12.05.1999 р. № 02-5/223 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_223800-99#Text.

Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 34 (автори – Л. М. Баранова, О. П. Печений, С. Є. Сиротенко).

Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В.І. Борисова, К.Ю. Іванова, Б.П. Карнаух, Ю.С. Ходико ; за заг. ред. В.І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 42–43.

Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 7 : Загальні положення про зобов'язання та договір / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ФО-П Лисяк Л. С., 2012. 736 с.

Гриняк А. Б., Пленюк М. Д. Компенсація моральної шкоди за порушення приватноправових зобов'язань. *Вісник Національної академії правових наук України* : наук. юрид. журнал / Нац. акад. прав. наук України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2019. Т. 26. № 4. С. 58–61.

Заїка Ю. О. Проблеми співвідношення договірної і деліктної відповідальності у судовій практиці. *Юридична наука* : наук. юрид. журн. 2015. № 9. С. 35–43.

Карнаух Б. П. Вина як умова цивільно-правової відповідальності : монографія. Харків : Право, 2014. 224 с.

Кацюба К. В., Конюхова М. Форс-мажор як підстава звільнення від цивільно-правової відповідальності. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2020. № 1. С. 4–10.

Матвєєв Г. К. Підстави цивільно-правової відповідальності. *Вибране* / автотент. пер. з рос. З. В. Ромовська. Київ : Україна, 2008. С. 20–263.

Спасибо-Фатєєва І. В. Контури гражданско-правовой ответственности: обзорный критический анализ. *Гражданское законодательство. Статьи. Комментарии. Практика* / под ред. А. Г. Диденко. Алматы : Раритет, 2017. Вып. 50. С. 301–320.

Янишен В. П. Правові засади захисту прав споживачів фінансових послуг. Теорія і практика правознавства : [Електрон. наук. фахове вид.]. 2019. Вип. 2 (16). URL : <http://flaw.nlu.edu.ua/article/view/186027>.

Тема 5. Припинення зобов'язання

Питання для обговорення

1. Поняття і загальна характеристика припинення зобов'язань.
2. Припинення зобов'язання виконанням.
3. Припинення зобов'язання переданням відступного.

4. Припинення зобов'язання зарахуванням.
5. Припинення зобов'язання за домовленістю сторін.
6. Припинення зобов'язання прощенням боргу.
7. Припинення зобов'язання поєднанням боржника і кредитора в одній особі.
8. Припинення зобов'язання неможливістю його виконання.
9. Припинення зобов'язання смертю фізичної особи або ліквідацією юридичної особи.

Завдання

1. АТ «Поліпласт» звернулося до суду з позовом до ТОВ «Прогрес» про стягнення заборгованості в сумі 3 млн грн за поставлені в серпні товари. У судовому засіданні представник ТОВ пояснив, що отримані товари не були оплачені через те, що у продавця (АТ) існує зустрічний обов'язок перед ТОВ на суму 3 млн грн за вексялями, виданими самим АТ. Даний факт, на думку представника ТОВ, є підставою для автоматичного припинення зобов'язання зі сплати придбаних товарів шляхом зарахування зустрічних однорідних вимог.

Чим характеризується припинення зобов'язання зарахування зустрічних однорідних вимог?

Чи є однорідними зустрічні вимоги, виражені в різних валютах?

Чи можна зарахування визнати недійсним?

2. Логвінов уклав із Зінчуком договір, за яким останній зобов'язувався за плату створити вічний двигун протягом одного року з моменту укладення договору. За невиконання обов'язків сторонами договору передбачався штраф у розмірі 200 % ціни договору. Однак уже через місяць після декількох невдалих спроб Зінчук повідомив Логвінова про те, що виконати зобов'язання він не може за існуючого рівня технічного розвитку. Після спливу строку виконання (1 рік) Логвінов звернувся до суду з вимогою про стягнення штрафу і виконання зобов'язання в натурі. Відповідач заперечував проти задоволення позовних вимог, наполягаючи на тому, що зобов'язання припинилося неможливістю виконання через місяць після укладення договору.

На яке питання розраховане дане завдання?

Які обставини створюють неможливість виконання зобов'язання?

Оцініть доводи сторін і вирішіть справу.

Чи зміниться рішення, якщо Логвінов припинить фінансування проекту через відсутність грошових коштів?

3. Банк «Депозитний» (кредитор) і АТ «Меблі» (позичальник) мали намір укласти договір, відповідно до якого позичальник зобов'язаний передати кредиторові у власність нерухоме майно (будівлю і склад), яке було пе-

редане у заставу в забезпечення повернення кредиту. Позичальник порушив грошове зобов'язання з кредитного договору. Із моменту передачі майна зобов'язання з повернення суми кредиту мало припинитися. У ході обговорення виявилось різне розуміння сторонами юридичної природи майбутнього договору. Представник банку стверджував, що сторони укладають договір про передання відступного, оскільки положеннями договору передбачається припинення зобов'язання з повернення кредиту передачею кредитором нерухомого майна у власність. Юрист АТ «Меблі» стверджував, що договір є новацією, оскільки в ньому передбачається виникнення нового зобов'язання (із передачі нерухомого майна) замість попереднього (із повернення кредиту).

Поясніть, що таке заміна зобов'язання.

Як відрізнити зміну існуючого зобов'язання від заміни його новим?

Чим характеризується припинення зобов'язання шляхом передання відступного?

Яке майно може бути передане як відступне?

Чи можуть набувати характеру відступного такі способи забезпечення зобов'язань, як неустойка і завдаток?

4. Власник нежитлового приміщення ТОВ «Альянс» звернувся до суду з позовом до АТ «Реал». Судом встановлено, що спочатку відповідач АТ «Реал» займав приміщення позивача ТОВ «Альянс» за договором найму. Згодом між сторонами був укладений договір купівлі-продажу цього майна. Договір передбачав, що право власності перейде до покупця з моменту повної оплати. Відповідач не виконав умов договору купівлі-продажу по сплаті продавцеві покупної ціни. ТОВ «Альянс», вважаючи, що у зв'язку з укладенням договору купівлі-продажу орендні відносини припинилися, звернувся до суду з позовом про виселення відповідача з нежитлового приміщення. АТ «Реал» проти позову заперечувало, вважаючи, що договір оренди сторони не розривали.

Як мають бути кваліфіковані відносини сторін?

Яке рішення повинен ухвалити суд?

Чи має право кредитор вимагати виконання первісного зобов'язання, якщо боржник не виконує умов наступної домовленості?

5. ТОВ «Технодім» звернулося до суду з позовом до ТОВ «Будінвест» про стягнення заборгованості за договором субпідряду. Позивач вказав, що вимога була ним придбана за договором відступлення права вимоги (цесії) у субпідрядника ТОВ «Житлобуд». Відповідач проти позову заперечував, посилаючись на те, що позивач є замовником робіт і між ним і позивачем укладений договір генерального підряду. На цій підставі відповідач зробив висновок про те, що має місце припинення зобов'язання у зв'язку з погашенням боржника і кредитора в одній особі.

Із позовом до ТОВ «Будінвест» також звернулося ТОВ «Будтехні-

ка». Між ТОВ «Будінвест» та ТОВ «Будтехніка» був укладений договір найму баштового зводу. Наймач ТОВ «Будінвест» не виконував належним чином своїх обов'язків по внесенню плати за користування майном, і у нього перед ТОВ «Будтехніка» утворився борг. Досліджуючи матеріали справи, суд встановив, що баштовий звід через деякий час після укладення договору найму був внесений ТОВ «Будтехніка» до статутного капіталу ТОВ «Будінвест».

Чи будуть задоволені позови ТОВ «Технодім» та ТОВ «Будтехніка» до ТОВ «Будінвест»?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень : Закон України від 18.11.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 11. Ст. 140. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1255-15#Text>.
2. Про цінні папери і фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 31. Ст. 268. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>.
3. Постанова ВГСУ у справі № 14/483 від 11.08 2005 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
4. Про стягнення інфляційних нарахувань та трьох процентів річних: постанова ВГСУ у справі № 6/433-42/183 від 21.09.2011 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
5. Про практику застосування судами земельного законодавства при розгляді цивільних справ № 7 від 16.04.2004 р. / Електронний портал ВГСУ. URL : <http://www.http://vgsu.arbitr.gov.ua/>.
6. Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин № 5 від 30.03.2012 р. [Електрон. ресурс] : постанова Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ / Електронний портал Вищого спеціалізованого суду України. URL : <http://http://sc.gov.ua/>.
7. Про деякі питання практики застосування норм Цивільного та Господарського кодексів України № 01-8/211 від 07.04.2008 р. : лист ВГСУ / Електронний портал ВГСУ. URL : <http://www.http://vgsu.arbitr.gov.ua/>.
8. Рішення господарського суду Харківської області у справі № 56/163-09 від 28.09.2009 р. / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
9. Щодо застосування окремих норм цивільного законодавства № 41/0/4-12 від 16.01.2012 р. : лист ВГСУ з розгляду цивільних і кримінальних справ / Електронний портал ВГСУ. URL : <http://http://sc.gov.ua/>.

10. Про практику застосування у вирішенні спорів деяких норм чинного законодавства № 01-8/685 від 20.11.2008 р. : лист ВГСУ / Електронний портал ВГСУ. URL : <http://vgsu.arbitr.gov.ua/>.

11. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 33 (автор – О. П. Печений).

12. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів /В.І. Борисова, К.Ю. Іванова, Б.П. Карнаух, Ю.С Ходико ; за заг. ред. В.І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 40 – 42.

13. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 7 : Загальні положення про зобов'язання та договір / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ФО-П Лисяк Л. С., 2012. 736 с.

14. Блащук А. М. Поняття та правова природа припинення цивільно-правового зобов'язання. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2004. № 4 (12). С. 93–98.

15. Блащук А. М. Припинення договірних зобов'язань у цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Київ, 2006. 20 с.

16. Бондар Т. В. Новація як спосіб заміни договірною зобов'язання. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Чернівці : Рута, 2004. Вип. 212. Правознавство. С. 56–60.

17. Бондар Т. В. Виконання договірних зобов'язань у цивільному праві : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 272 с.

18. Бондар Т. В. Теоретичні проблеми виконання договірних зобов'язань (цивільно-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Київ, 2005. 34 с.

19. Висіцька І. Новація у цивільному законодавстві України. *Справочник економіста*. 2007. № 5. С. 55–57.

20. Воронова О. В. Новація за цивільним законодавством України. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2013. № 2 (40). С. 99–102.

21. Зейкан Я. Припинення зобов'язань переданням відступного. *Адвокат*. 2005. № 1. С. 30.

22. Красильникова О. С. Суброгація у цивільному праву України. *Університетські наукові записки : часопис Хмельницького ун-ту управління та права*. 2006. № 3-4. С. 160–162.

23. Коссак В. М. Проблеми припинення зобов'язань у Цивільному кодексі України. *Наукові праці*. 2007. Т. 69. Вип. 56. С. 179–183.

24. Коструба А. В. До питання про особливості механізму припинення зобов'язань в силу правоприсяжного юридичного факту – передання відступного. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 371–374.

25. Коструба А. В. Юридичні факти в механізмі правоприпинення цивільних відносин : монографія. Київ : Ін Юре, 2014. 376 с.
26. Кузнецова Л. В. Невозможность исполнения обязательства как основание его прекращения. *Практика применения общих положений об обязательствах* : сб. ст. Москва : Статут, 2011. С. 294–317.
27. Мартинюк Л. П. Проблеми новації як способу припинення зобов'язань. *Правова держава*. 2017. № 28. С. 139–143.
28. Міхно О. Відступне як підстава припинення договору за новим Цивільним кодексом. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2004. № 6. С. 45–47.
29. Міхно О. І. Припинення договору за цивільним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Київ, 2007. 23 с.
30. Міхно О. І. Припинення договору за цивільним законодавством України : монографія. Київ, Харків : ТОВ «Оберіг», 2009. 224 с.
31. Музика Т. О. Особливості припинення альтернативних зобов'язань за цивільним законодавством України. *Теорія і практика правознавства* : [Електрон. наук. фахове вид.]. 2014. Вип. 2 (6). URL : <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/186027>.
32. Останина Е. А. О некоторых проблемах прекращения обязательств сделкой. *Практика применения общих положений об обязательствах* : сб. ст. Москва : Статут, 2011. С. 331–342.
33. Падун Є. В. Критерії відмежування відступного від новації в цивільному праві України. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 3. С. 91–97.
34. Первомайський О. Застосування інституту припинення зобов'язань в нотаріальній практиці. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2006. № 1 (25). С. 32–34.
35. Попов И. В. К вопросу об отказе от исполнения договора. *Практика применения общих положений об обязательствах* : сб. ст. Москва : Статут, 2011. С. 318–330.
36. Продаєвич І. С. Припинення зобов'язання неможливістю його виконання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Одеса, 2009. 20 с.
37. Пучковська І. Й. Про використання завдатку як відступного. *Державне будівництво та самоврядування*. 2007. Вип. 13. С. 96–104.
38. Рассказова В. Юридичні особливості відносин із відступного. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2019. № 5. С. 55–59.
39. Рассказова В. В. Місце і значення відступного у цивільному праві України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 5. С. 147–149.
40. Сенін Ю. Л. Новація як спосіб припинення зобов'язання за цивільним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Одеса, 2013. 20 с.

41. Сенін Ю. Л. Ознаки та умови здійснення новації за цивільним законодавством України. *Вісник Верховного Суду України*. 2012. № 1. С. 29–32.

42. Сибіга С. Договір новації як правочин (за цивільним законодавством України). *Национальный юридический журнал: теория и практика*. Август 2016. С. 125–128.

43. Тупицька Є. О. Новація боргу у позикове зобов'язання за законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2010. 20 с.

44. Тупицька Є. О. Новація боргу у позикове зобов'язання за законодавством України : монографія. Харків : ФІНН, 2012. 160 с..

45. Шимко Ф. А. Співвідношення прощення боргу та інших суміжних інститутів цивільного права. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 5. Т. 1. С. 157–160.

46. Яворська О. С. Передання відступного як підстава припинення цивільного зобов'язання. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2013. Вип. 31. С. 205–215.

Тема 6. Цивільно-правовий договір

Питання для обговорення

1. Поняття і значення договору як правочину, документа і правовідношення.
2. Свобода договору як одна з основних засад цивільного законодавства.
3. Класифікація договорів.
4. Smart-контракти.
5. Стадії укладення договору.
6. Форми договору і порядок укладення договору.
7. Зміст договору та його тлумачення.
8. Проблематика неукладених договорів.
9. Зміна й розірвання договору.

Завдання

1. ТОВ «Рівновага» і ТОВ «Лайфвей» 10 березня 2020 р. уклали договір про розробку заходів щодо реалізації проєкту створення центру «Сучасна людина». У ньому було закріплено, що сторони намагаються сприяти втіленню в життя цього проєкту, з метою чого кожна з них взяла на себе обов'язки із збирання необхідної інформації, визначення своїх фінансових можливостей, розробки проєктів документів. У договорі було закріплено, що повноважні представники сторін повинні зустрітися не пізніше 1 червня 2020 р. для прийняття остаточного рішення про можливо-

сті сторін щодо реалізації вказаного проєкту. До того ж в ньому містився пункт наступного змісту: «договір вважається попереднім та не накладає на його учасників ніяких юридичних обов'язків».

На яке питання розраховане це завдання?

Чи можливе укладення попереднього договору, якщо основний договір має конструкцію реального?

2. Богданов і Огнев у червні 2020 р. у письмовій формі уклали попередній договір купівлі-продажу будинку. У договорі було встановлено, що основний договір купівлі-продажу будинку буде укладений сторонами до 15 вересня поточного р., а також була закріплена ціна будинку.

На початку вересня власник будинку Богданов звернувся до Огнева з вимогою укладення основного договору відповідно до попереднього договору. Огнев йому відмовив, тому що вважав що основний договір повинен бути укладений 15 вересня та йому ще був потрібен час для збирання повної суми вартості будинку. В обумовлений строк Огнев відмовився купувати будинок у Богданова на узгоджених умовах, пояснюючи тим, що ціни на ринку нерухомості значно знизилися, та він отримав більш вигіднішу пропозицію.

Богданов звернувся до суду з вимогою про визнання договору купівлі-продажу будинку укладеним на умовах попереднього договору, а також про стягнення збитків завданих простроченням відповідно до законодавства.

На яке питання розраховане це завдання?

Чи можливо встановити в попередньому договорі строк, до якого має бути укладений основний договір, вказівкою на подію, яка неминуче має настати?

Чи є достатніми умови даного попереднього договору для укладення основного договору?

Які наслідки ухилення від укладення договору, передбаченого попереднім договором?

3. Знаходячись у відрядженні, Матвійчук вирішила зупинитися в місцевому готелі. Адміністратор готелю відмовив Матвійчук у заселенні, спираючись на значну завантаженість готелю у зв'язку з проведенням футбольного турніру в їх місті. До того ж він зауважив, що чинними Правилами проживання в готелі міста, які були затверджені головою обласної адміністрації, встановлена можливість пріоритетного заселення готелю окремими категоріями громадян. Зокрема, готелем укладений договір з місцевою адміністрацією про першочергове заселення осіб, які прибувають до міста за запрошенням адміністрації.

Проте Матвійчук категорично не погодилася з думкою адміністратора готелю, вважаючи, що готель зобов'язаний заселити її при наявності ві-

льних номерів. Оскільки іншого готелю у місті не було, Матвійчук направила для оскарження дій адміністратора готелю до Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

На яке питання розраховане це завдання?

Які підстави визнаються поважними для відмови суб'єктом підприємницької діяльності (а не комерційної організації, тому що не тільки юридичних осіб торкається публічний договір) споживачу від укладення публічного договору?

Чи можливо примусити споживача укласти публічний договір?

4. ТОВ «Логістика» (відправник і одержувач вантажу в одній особі) під час укладення договору морського перевезення вантажу з пароплаванням «Посейдон» запропонувало включити до тексту договору дві умови: про розмір відповідальності перевізника за втрату, нестачу і пошкодження вантажу у межах його дійсної вартості і не стягування з відправника додаткової плати за оголошену цінність вантажу. Пароплавання, погодившись перевезти вантаж, разом із тим заявило, що включення першої умови до договору недоцільно, тому що вона міститься у п. 1 ч. 1 ст. 179 Кодексу торговельного мореплавання України. Щодо другої пароплавання також заперечувало, вважаючи, що це йому не вигідно з фінансової точки зору. Юрист ТОВ «Логістика» наполягав на тому, щоб умова про відповідальність була включена до тексту договору, оскільки, на його думку, будь-яка умова, відносно якої за заявою хоча б однієї із сторін повинна бути досягнута згода, є istotною, а тому має бути включена до тексту договору.

На яке питання розраховане це завдання?

Яким чином здійснюється зміна договору приєднання?

Які були б правові наслідки, якщо б директор ТОВ «Логістика», не уважно ознайомившись з умовами договору, підписав його, а потім виявилось, що цим договором обмежується відповідальність пароплавання?

5. Лісова 20 вересня 2020 р. музею відомого художника, який знаходився в іншому місті, направила листа з пропозицією продажу особистих речей цього художника (набору пензлів, мастихінів, палітри й мольберта), при цьому вона вказала свою адресу, ціну кожної речі і строк для відповіді – 10 жовтня 2020 р. Згодом, а саме 30 вересня, Лісова направила цьому ж музею другого листа, в якому відклікала свою пропозицію. Представник музею прибув до Лісової 1 жовтня для купівлі запропонованих речей. Лісова відмовила. Представник музею наполягав на продажу цих речей, а в протилежному випадку вимагав відшкодувати музею вартість його проїзду, витрати на відрядження й моральну шкоду.

На яке питання розраховане завдання?

Чи виникло зобов'язання між Лісовою і музеєм?

Якщо воно виникло, то що є підставою цього зобов'язання?

Чи підлягають задоволенню вимоги представника музею?

6. Решетова запропонувала своєму знайомому галеристу Христофорову придбати у неї скульптуру відомого майстра. Христофоров на наступний день направив відповідь на e-mail, в якій містилася його згода придбати скульптуру з вказівкою ціни покупки. Через п'ять днів Решетова повідомила Христофорова, що готова продати йому скульптуру за ціною на 30 відсотків вище ціни, ніж була запропонована Христофоровим. Останній не погодився з цим, вважаючи, що договір між ними є укладеним на умовах повідомлення на e-mail, яке є акцептом.

На яке питання розраховане завдання?

Чиї дії в даному випадку можна розглядати як оферту чи акцепт?

Чи був укладений договір?

7. Корнієнко протягом тривалого часу шукала можливість придбати чи орендувати квартиру або будинок неподалік від своєї роботи і школи своїх дітей. Вона дізналася, що у зв'язку з від'їздом на роботу за контрактом у Францію Майкова здає свій будинок в оренду на два роки, а в майбутньому, можливо, погодиться продати його, якщо не повертатиметься на батьківщину. Корнієнко негайно зустрілася з Майковою, остання повідомила, що через три дні Корнієнко може перевозити свої речі в будинок. Що стосується орендної плати, то вони вирішили дізнатися про середню орендну плату за житло в цьому районі і наперед погодилися, що підуть одна одній на поступки в цьому питанні. Через три дні Майкова зателефонував Корнієнко і повідомила, що обставини змінилися і вона не може здавати свій будинок, оскільки його забажав зняти її близький друг. Корнієнко звернулася до суду, вказавши у своїй заяві, що Майкова відмовилася від надання будинку у користування, у зв'язку з чим просить суд зобов'язати Майкову передати їй будинок у користування строком на два роки.

На яке питання розраховане завдання?

Чи є пропозиція Корнієнко офертою?

Чи можна вважати договір оренди між Корнієнко та Майковою укладеним?

Яке рішення повинен винести суд?

8. Одарченко прочитала в Інтернеті оголошення про продаж меблевого гарнітуру відомої італійської фірми «Naroli» за 9 000 грн. Зателефонувавши за вказаним в оголошенні телефоном, Одарченко з'ясувала, що гарнітур продає дружина військовослужбовця Ротмістрова, причому тільки за умови, що вирішиться питання про переведення її чоловіка на нове місце служби. Одарченко за домовленістю з Ротмістровою приїхала до дому останньої оглянути гарнітур і висловила бажання купити його за вказаною в оголошенні ціною. Проте Ротмістрова визначила нову ціну – 9 500 грн. Одарченко наполягала на продажу гарнітуру без будь-яких застережень про пе-

реведення чоловіка Ротмістрової на нове місце служби і за вказаною в оголошенні ціною. Вона сказала, що повернеться через три дні, сплатить гроші і забере гарнітур. Чоловік Ротмістрової на наступний день отримав нове призначення, у зв'язку з чим вона направила Одарченко телеграму про згоду продати гарнітур за 9 000 грн, вказавши, що чекає її відповіді два дні. Однак телеграма була доставлена поштовим відділенням тільки на третій день, тобто по закінченню вказаного в ній строку. У цей день за час до отримання телеграми Ротмістрова продала гарнітур Крилову. При цьому було узгоджено, що останній забере гарнітур у вільний час наступного дня. У цей час за гарнітуром з'явилися одразу Одарченко і Крилов, кожен з яких вважав договір укладеним саме з ним і вимагав передання гарнітури.

На яке питання розраховане завдання?

Із ким Ромістрова уклала договір?

У чому полягає різниця між запрошенням робити оферту і публічною офертою?

9. Дорошенко побачила великий банер з рекламою магазину «Будинок електроніки» про продаж пральної машинки Bosch зі вказівкою моделі й ціни протягом певного періоду. Ціна була невелика і вигідна для неї, і вона негайно поїхала до магазину. Менеджер магазину «Будинок електроніки» пояснив, що такі моделі до їх магазину взагалі не поступали і запропонував підібрати схожу модель, але ціна була набагато вища за вказану на банері. Дорошенко була обурена і вважала, що це обман покупців, і звернулася зі скаргою до Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів і захисту споживачів.

На яке питання розраховане це завдання?

Що вважається моментом укладення договору?

Якою повинна бути пропозиція укласти договір і в який момент вона вважається прийнятою?

Чи вважається реклама пропозицією укласти договір?

10. У січні 2020 р. аграрії Ступка і Федорець уклали договір купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення з розстроченням платежу. За умовами вищевказаного договору Ступка зобов'язався передати у власність Федорця землі, а останній у відповідь зобов'язався сплатити вартість цих земель протягом року рівними частками щомісячно не пізніше 10 числа поточного місяця. Ступка свій обов'язок виконав і передав у власність Федорцю предмет договору, а останній зробив тільки 3 платежі у лютому, березні й червні 2020 р. Не маючи намір безоплатно передавати землі Федорцю і вважаючи, що зазначене порушення останнім умов договору є істотним, Ступка звернувся до суду з вимогами про розірвання договору купівлі-продажу земель і повернення йому права власності на них.

На яке питання розраховане це завдання?

*Які існують підстави для зміни й розірвання договору?
Які критерії істотного порушення договору, що може стати підставою для розірвання договору?
Чи змінилося би рішення, якщо б були враховані існуючі обставини в державі в цей період часу?*

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про електронну комерцію : Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.
2. Практика розгляду судами цивільних справ про визнання правочинів недійсними / Верховний Суд ; Узагальнення судової практики від 24 листопада 2008 р. Офіц. веб-сайт Верхов. Ради. Законодавство України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0003700-08>.
3. Постанова Верховного Суду України від 17.12.2014 р. у справі № 6-194цс14 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/42202960>.
4. Постанова Верховного Суду України від 19.10.2016 р. у справі № 3-826цс16 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/62226453>.
5. Інкотермс ® 2020 : правила по використанню термінів для внутрішньої та міжнародної торгівлі. URL : https://incoterms2020.com.ua/Terms__INCOTERMS__2020.html.
6. Договір як універсальна правова конструкція: монографія /А. П. Гетьман, В. І. Борисова, О. П. Євсєєв та ін.; за ред. А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. Харків: Право, 2012. 432 с.
7. Харьковская цивилистическая школа: о договоре : монография / И. В. Спасибо-Фатеева, О. П. Печень, В. И. Крат и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харків : Право, 2017. 576 с.
8. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів /В.І. Борисова, К.Ю. Іванова, Б.П. Карнаух, Ю.С Ходико ; за заг. ред. В.І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 46 – 61.
9. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А.Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 35 (автор – І. В. Спасибо-Фатєєва).
10. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 7 : Загальні положення про зобов'язання та договір / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ФО-П Лисяк Л. С., 2012. 736 с.
11. Майданик Р. Попередній договір і визнання права власності: судова практика і доктрина. *Юридична газета*. 2015. № 34 (25 серпня). С. 21.

12. Недійсність правочинів: коментар судової практики / В. І. Крат [та ін.] ; ред. І. В. Спасибо-Фатєєва. Харків : Право, 2018. 264 с.

13. Родоман Т. О. Оферта і акцепт як самостійні елементи в процесі укладення договору: від теорії до судової практики. *Судова апеляція*. 2016. № 3. С. 92–100.

14. Філатова Н. Ю. Проблема визначення місця електронної форми представлення інформації в системі форм договорів. *Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин* : матеріали Наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народж. В. П. Маслова, Харків, 17 лют. 2017 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. акад. прав. наук України, Харків. обл. осередок всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Харків : Право, 2017. С. 260–262.

15. Філатова Н. Ю. Правочини з використанням електронної форми представлення інформації. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. Вип. 136. С. 40–55.

16. Філатова Н. Ю. Особливості укладення договорів з використанням електронної форми представлення інформації. *Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав* : матеріали «круглого столу», присвяч. пам'яті проф. Ч. Н. Азімова, м. Харків, 16 груд. 2016 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, каф. цивіл. права, Київ. регіон.центр НАПрН України, Всеукр. громад. організація «Асоц. цивілістів України». Харків : Б. в., 2017. С. 235–243.

17. Філатова Н. Ю. Електронні договори і смарт-контракти: проблеми відповідності формальним вимогам. *Актуальні проблеми приватного права* : матеріали Наук.-практ. конф., присвяч. 96-й річниці з дня народж. В. П. Маслова, Харків, 14 лют. 2018 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. акад. прав. наук України, Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Харків : Право, 2018. С. 301–306.

18. Філатова Н. Ю. Регулювання особливостей укладення електронних договорів: порівняльно-правовий аналіз. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. Вип. 139. С. 63–77.

19. Філатова Н. Ю. До питання про вплив електронної форми на зміст прав і обов'язків сторін електронного договору. *Актуальні проблеми приватного права* : матеріали XVII Наук.-практ. конф., присвяч. 97-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 22 лют. 2019 р.) / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. акад. прав. наук України, Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Харків : Право, 2019. С. 304–308.

Тема 7. Купівля-продаж

Питання для обговорення

1. Поняття й юридична характеристика договору купівлі-продажу.
2. Зміст зобов'язання, що породжене договором купівлі-продажу.
3. Види договору купівлі-продажу.
4. Поняття й юридична характеристика договору роздрібної купівлі-продажу
5. Договір поставки: поняття й юридична характеристика.
6. Специфічні ознаки, які дозволяють виокремити договір поставки в самостійний різновид купівлі-продажу.
7. Договір контрактації сільськогосподарської продукції: поняття і специфічні ознаки.
8. Поняття й юридична характеристика договору постачання енергетичних та інших ресурсів через приєднану мережу.
9. Поняття й юридична характеристика договору міни.

Завдання

1. Буре і Дацюк придбали в магазині водонагрівачі вітчизняного виробництва однієї й тієї ж моделі. Через 19 місяців після покупки в квартирі Буре відбулася пожежа, вигоріла підлога в одній із кімнат, були зіпсовані меблі і домашні речі. Як було встановлено, причиною пожежі став несправний водонагрівач, що мав виробничі дефекти, а саме погану ізоляцію нагрівальних елементів. Буре вирішив звернутися з позовом про відшкодування спричиненої йому шкоди, але виявилось, що магазин, де був придбаний водонагрівач, ліквідований.

Дізнавшись про випадок із водонагрівачем Буре, Дацюк вирішив повернути свій водонагрівач виробнику.

На які питання теми розраховане завдання?

Як має бути вирішена справа?

Чи підлягає завдана Буре шкода відшкодуванню?

Чи може Дацюк повернути товар, якщо виявить виробничий дефект у своєму водонагрівачеві?

Чи зміниться рішення, якщо буде з'ясовано, що виробник встановив для водонагрівачів гарантійний строк у 12 місяців?

2. Панарін домовився з представниками інтернет-магазину «Все для кухні» про купівлю в них холодильника «Smeg». Панарін переказав на банківський рахунок інтернет-магазину аванс і заявив, що наступного дня сам приїде за холодильником до складу продавця, адресу якого він отримав від його представників. Однак протягом тижня Панарін так і не приїхав за холодильником. Представник інтернет-магазину «Все для кух-

ні» зателефонував йому і запропонував безкоштовно доставити холодильник. Проте, враховуючи відсутність у інтернет-магазині служби доставки й власного транспорту (про що Панаріну було зауважено), останньому було повідомлено, що товар доставить знайомий співробітника інтернет-магазину Каспарайтис, якому і слід передати решту покупної ціни. Панарін з цією пропозицією погодився.

Під час перевезення холодильника автомобіль Каспарайтиса потрапив у аварію, і холодильник було розбито. Дізнавшись про це, Панарін став вимагати повернення авансу, але представники інтернет-магазину «Все для кухні» відмовили, заявивши, що аварія, як було встановлено, відбулася з вини Каспарайтиса, а Панарін сам дав згоду на перевезення холодильника. Крім того, представники інтернет-магазину «Все для кухні» почали вимагати від Панаріна повної сплати купівельної ціни, запропонувавши йому пред'явити до Каспарайтиса позов про відшкодування збитків за розбитий холодильник.

На які питання теми розраховане завдання?

Як має бути вирішена справа?

Чи змінилося б рішення, якби не інтернет-магазин «Все для кухні», а Панарін за згодою інтернет-магазину прислав за холодильником свого знайомого й останній був би розбитий за схожих обставин?

3. Малкіна 17 вересня купила в магазині, що знаходився у торговому центрі «Радість», пальто і туфлі. У присутності продавця вона приміряла куплені речі й уважно їх оглядала. Повернувшись додому, Малкіна знову оглянула пальто і вирішила, що колір і фасон їй не підходять. Із цієї причини пальто вона не вдягала і через кілька днів звернулася до магазину, вимагаючи прийняти пальто і повернути їй гроші.

Через місяць після придбання туфель виявилось, що вони мають значні недоліки: неякісно пошиті й різні за кольором.

Магазин відмовився замінити куплені речі на більш якісні або повернути за них гроші, посилаючись на те, що під час придбання покупець мав можливість добре оглянути товар і, крім того, туфлі Малкіна вже носила. На думку представника магазину, дефекти товару були явні, і покупець не має права вимагати їх заміни, повернути ж гроші неможливо, бо їх вже інкасовано.

На які питання теми розраховане завдання?

Як слід вирішити спір?

4. Марков придбав у музичному салоні «Паганіні» віолончель із розстроченням платежу на 2 роки. Через півроку після оформлення договору Марков звільнився з роботи і виїхав на постійне місце проживання в Білорусь. Музичний салон звернувся до батька боржника з проханням внести за сина несплачену суму грошей або повернути придбану ним віолончель. Батько відмовився задовольнити ці вимоги. Продавець звернувся з позовом до суду.

На які питання теми розраховане завдання?

Як має бути вирішена справа?

Як була б вирішена справа, коли б Марков подарував віолончель батькові?

5. Ларіонов придбав на ринку у приватного підприємця костюм і показав його подрузі. Остання повідомила, що в сусідньому магазині такий саме костюм коштує значно дешевше. Ларіонов повернувся на ринок, знайшов підприємця і став вимагати повернути йому частину купівельної ціни або прийняти костюм, а йому повернути гроші. Підприємець відмовився, а Ларіонов звернувся зі скаргою в юридичний відділ адміністрації ринку.

На які питання теми розраховане завдання?

Які роз'яснення Ларіонов має одержати?

Як слід було б вирішити справу, якщо б Ларіонов вдома виявив погано оброблені шви, а продавець відмовився прийняти костюм, пояснивши це тим, що небездоганна якість обробки швів є звичайним явищем для одягу турецького виробництва?

6. Гончар продав Нікуліну пральну машину «Miele» за 120000 грн. Покупець заплатив лише 20000 грн, а решту обіцяв сплатити через 3 дні. До остаточного розрахунку пральна машина залишалася у продавця.

Нікулін не приходив за пральною машиною і не приносив грошей протягом двох тижнів. Тоді Гончар продав пральну машину Петренко. Після цього з'явився Нікулін і пояснив, що хворів і вчасно прийти не зміг.

Гончар не відмовлявся повернути Нікуліну сплачені останнім 20000 грн. Однак Нікулін вважав, що 20000 грн було залишено ним як завдаток, і тому вимагав, щоб Гончар повернув йому подвійну суму завдатку, тобто 40000 грн і, крім того, реально виконав укладений між ними договір купівлі-продажу. Оскільки Гончар відмовився задовольнити вимоги, Нікулін звернувся в суд з позовом до Гончара з вимогою повернути йому 40000 грн і до Петренка – із вимогою повернути йому пральну машину.

На які питання теми розраховане завдання?

Чи обґрунтовані вимоги Нікуліна? Як слід вирішити спір?

7. Згідно з договором, укладеним між АТ «Пошук» і ФОП Крутовим, товариство зобов'язалося передати останньому вантажний автомобіль «Mercedes-Benz» в обмін на трикімнатну квартиру, що належала Крутову. Однак замість німецької вантажівки Крутову було запропоновано автомобіль «КамАЗ». Враховуючи те, що ціна автомобіля «КамАЗ» значно нижча за ціну квартири, Крутов погодився прийняти його за умови, що АТ здійснить доплату у розмірі 130 000 грн. Відповідну домовленість було оформлено додатковою угодою до основного договору.

Через деякий час АТ відмовилося від сплати 130 000 грн і стало вимагати від Крутова повернення «КамАЗу», посилаючись на те, що договір поставки, який було укладено між сторонами, не передбачав такої

істотної умови, як строк виконання, і тому не може вважатися укладеним.

Крутов же вважає, що сторони уклали договір міни, а строк не є істотною умовою цього договору. Сама ж по собі умова про доплату не перетворює договір міни на договір купівлі-продажу або поставки. Спір було передано до господарського суду.

На яке питання розраховане завдання?

Назвіть істотні умови договору міни.

У якій формі може укладатися договір міни?

Чи може договір міни передбачати обмін майна на роботи або послуги?

8. Відповідно до укладеного договору ТОВ «Техно» (далі – ТОВ) було зобов’язане поставити 17 квітня редакції газети «Вечірнє місто» (далі – редакція) 20 комп’ютерів, за які редакція здійснила попередню оплату у розмірі 3000 грн за кожен комп’ютер. У договорі сторони передбачили, що за недопоставку комп’ютерів ТОВ сплачує редакції неустойку в розмірі 2% від вартості непоставлених товарів.

Редакція 14 серпня звернулася в господарський суд із позовом до ТОВ про стягнення з останнього усієї перерахованої суми, неустойки за непоставку товарів і процентів за користування чужими грошовими коштами за період з 18 квітня по 14 серпня.

Проте 21 серпня комп’ютери були поставлені й прийняті редакцією. При розгляді спору в господарському суді ТОВ не визнало позовні вимоги редакції, посилаючись на те, що свої зобов’язання воно виконало.

На які питання теми розраховане завдання?

Які правові наслідки прострочення боржника та користування чужими грошима?

Чи є підстави для задоволення позовних вимог редакції ?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів від 11.04.1980 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_003.

2. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.

3. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції: Закон України від 19.05.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3390-17>.

4. Про внесення змін до Закону України «Про якість та безпеку харчових продуктів та продовольчої сировини» : Закон України від 06.09.2005 р. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2809-15>.

5. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр>.

6. Про стандартизацію : Закон України від 05.06.2014 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.
7. Про технічні регламенти та оцінку відповідності : Закон України від 15.01.2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19>.
8. Порядок провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 р. № 833. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/833-2006-%D0%BF>.
9. Правила комісійної торгівлі непродовольчими товарами : затв. наказом Міністерством зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 13.03.1995 р. № 37. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0079-95>.
10. Правила торгівлі у розстрочку фізичним особам : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.2011 р. № 383. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/383-2011-%D0%BF>.
11. Харьковская цивилистическая школа: о договоре : монографія / И. В. Спасибо-Фатеева, О. П. Печенький, В. И. Крат и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2017. (гл 4. Договори с имуществом).
12. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 36 (автори – В. І. Борисова, Л. М. Баранова, С. В. Кривобок, О. М. Соловійов, О. А. Сурженко, О. А. Явор).
13. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів /В.І. Борисова, К.Ю. Іванова, Б.П. Карнаух, Ю.С. Ходико ; за заг. ред. В.І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 61 – 79.
14. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 8 : Договори про передачу майна у власність та користування / за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ФО-П Лисяк Л. С., 2013. 672 с.
15. Алямкін В. Виконання договору поставки. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2008. № 4. С. 44–46.
16. Апопій І. Нові аспекти укладення договору поставки товарів для державних потреб. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2003. № 2. С. 18–20.
17. Білоус Ж. А. Предмет договорів купівлі-продажу та поставки. *Чаcопис Київського університету права*. 2002. № 3. С. 35–41.
18. Борисова В. І. Договір купівлі-продажу. *Договір як універсальна правова конструкція*: монографія /А. П. Гетьман, В. І. Борисова, О. П. Євсєєв та ін.; за ред. А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. Харків: Право, 2012. Розд. 2, гл. 1. С. 26–56.
19. Глоба О. Укладення договору поставки: теорія і практика.

Юридичний журнал. 2005. № 2. С. 40–47.

20. Мосейчук Р. Особливості відшкодування збитків при порушенні умов постачання. *Право України*. 2005. № 5. С. 52–56.

21. Соловійов О. М. Про нормативне закріплення «передачі майна» як однієї з підстав виникнення права власності профспілок України. *Правничий часопис Донецького університету*. 2002. № 1 (7). С. 50–53.

22. Турчак І. О. Основні аспекти виконання договору поставки. *Наше право*. 2003. № 3. С. 74–79.

23. Хаскельберг Б. Л. Об основании и моменте перехода права собственности на движимые вещи по договору / Б. Л. Хаскельберг // *Известия Вузов. Правоведение*. – 2000. – № 3. – С. 121–132.

Т е м а 8. Рента. Довічне утримання (догляд)

Питання для обговорення

1. Поняття й юридична характеристика договору ренти.
2. Форма договору ренти.
3. Види ренти.
4. Право платника й одержувача безстрокової ренти на розірвання договору ренти.
5. Розрахунки між сторонами у разі розірвання договору безстрокової ренти.
6. Поняття й юридична характеристика договору довічного утримання.
7. Форма договору довічного утримання.
8. Момент виникнення у набувача права власності на майно, передане за договором довічного утримання.
9. Права й обов'язки сторін у договорі довічного утримання.
10. Підстави припинення договору довічного утримання, правові наслідки припинення.

1. Лазько уклав з АТ договір безстрокової ренти, за яким безоплатно передав у власність АТ свою квартиру. Одержувачі ренти – подружжя Лазько; розмір ренти – 8000 грн на місяць.

Через три роки у зв'язку із смертю чоловіка АТ зменшило виплати до 4000 грн на місяць, а ще через два роки взагалі припинило виконання своїх обов'язків, одноразово сплативши дружині Лазька 48 000 грн.

У судовому засіданні остання заявила, що договором ренти не передбачена можливість зміни й розірвання договору АТ в односторонньому порядку, а вона згоду на зменшення розміру ренти з 8000 до 4000 грн і на розірвання договору ренти не давала.

На яке питання розраховане завдання?

Що означає безоплатне передання квартири Лазько у власність АТ за договором ренти?

У якій формі має укладатися договір ренти?

Який порядок розрахунків між сторонами у разі розірвання договору безстрокової ренти?

Яка доля майна, переданого під виплату ренти, у разі розірвання договору безстрокової ренти?

2. За договором ренти, укладеним на 10 років, Погрібний передав у власність Тюніну жилий будинок вартістю 300 000 грн безоплатно. Відповідно до умов договору ренти було встановлено на користь Погрібного та його сестер Лідії і Марії у розмірі мінімальної заробітної плати.

Через 8 років Марія вмерла, і Тюнін став сплачувати ренту тільки на користь Погрібного й Лідії у визначених раніше сумах. Коли ж під час зливи у телевізійну антену, встановлену Тюніним над будинком без громовідводу, вдарила блискавка, будинок згорів, він припинив виплати взагалі.

Погрібний звернувся до суду з вимогою розірвати договір ренти й зобов'язати Тюніна відшкодувати вартість будинку, який знищено через недбалість останнього.

На яке питання розраховане завдання?

Чи підлягають вимоги Погрібного задоволенню?

Форма та строк виплати ренти.

Хто несе ризик випадкового знищення (пошкодження майна), переданого під виплату ренти?

3. Бабій 1948 р.н. 10 січня 2018 р. уклала договір довічного утримання з Іванчуком. Договір був нотаріально посвідчений і здійснена державна реєстрація. За умовами договору відчужувач передала набувачу у власність квартиру загальною площею 36 кв. м. вартістю 500 000 грн, взаємн якої набувач зобов'язався надавати відчужувачу довічне утримання у вигляді безоплатного подальшого проживання у зазначеній квартирі, щомісячного матеріального забезпечення (продукти, гроші) у розмірі не менш 500 грн щомісячно, забезпечення лікарськими засобами, за необхідності, не менш як на 300 грн..

У квартирі 20 травня 2019 р. сталася пожежа, внаслідок чого вогнем була пошкоджена значна її частина. Пізніше було встановлено, що пожежа сталася з вини відчужувача, у суді вона не заперечувала той факт, що зловживала спиртними напоями і палила цигарки, що і призвело до таких наслідків.

Набувач звернувся до суду з позовною заявою, в якій просить розірвати договір довічного утримання і стягнути всі витрати, які були надані за весь час її утримання.

На яке питання розраховане завдання?

Які підстави припинення договору довічного утримання?

Чи ухвалить суд рішення на користь позивача?

Чи буде відчужувач відшкодовувати завдану шкоду власнику квартири?

4. У 2005 р. Кравчук, якій було 25 років, уклала зі своїм дідом Кравченком, якому було 80 років, договір довічного утримання, за умовами якого вона передала у власність діду нежиле приміщення площею 1500 кв. м., де знаходилися ткацькі станки для пошиву одягу та інші речі, необхідні для цієї діяльності, а також житловий будинок, квартиру, а дід зобов'язався доглядати за дітьми онуки, за її хворим чоловіком – інвалідом I групи.

У 2015 р. Кравчук, яка займалася підприємницькою діяльністю, у суді порушена справа про банкрутство. Кредитори, яким вона заборговала більш як 10 млн грн, просили суд звернути стягнення на майно, яке було передане за договором довічного утримання, посилаючись на те, що цей договір є фіктивним.

Судом ухвалене рішення, за яким кредиторам у зверненні стягнення на зазначене майно було відмовлено. Суд мотивував рішення тим, що майно є власністю Кравченка, а доказів про те, що договір є фіктивним, не надано.

У 2019 р. сторони договору довічного утримання домовилися про заміну набувача на зазначене майно, за яким набувачем стала доросла донька відчужувача Кравчук М. І.

У цей же день помер Кравченко. Нотаріус, який вчиняв нотаріальне посвідчення договору про заміну набувача за договором довічного утримання, не встиг внести запис до державного реєстру права власності на Кравчук М. І., оскільки до офісу нотаріуса було припинено постачання електроструму і комп'ютер не працював. Після смерті Кравченка, у наступні дні нотаріус відмовився здійснювати вчинення запису до державного реєстру прав власності на Кравчук М. І., мотивуючи тим, що договір довічного утримання припинився, а Кравчук М. І. не стала власником зазначеного майна.

На яке коло питань розраховане це завдання?

Між ким може укладатися договір довічного утримання?

З якого моменту в набувача виникає право власності на майно, передане за договором довічного утримання?

Чи правомірною була відмова в державній реєстрації нотаріусом?

Які правові наслідки припинення договору довічного утримання?

5. Після смерті відчужувача квартири його мати звернулася до суду з позовом про розірвання договору довічного утримання й повернення квартири на підставі того, що набувач квартири без поважних причин ухилився від поховання сина, у суді встановлено, що набувач сумлін-

но виконував всі умови договору, а поховання відчужувача не було передбачено умовами договору. Крім того, на момент смерті відчужувача він втратив роботу і не мав матеріальних можливостей нести витрати на його поховання.

Як вирішити спір?

Чи є підстави розірвання договору довічного утримання?

Чи зобов'язаний набувач відшкодувати витрати на поховання відчужувача повністю або частково особам, які його поховали: а) близьким родичам; б) стороннім особам?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–41, 42. Ст. 492. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.

3. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV. Зі змін. в ред. від 04.06.2017 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1952-15/page>.

4. Про практику застосування судами законодавства під час розгляду цивільних справ про захист права власності та інших речових прав : лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ № 24–150/0/4–13 від 28.01.2013 р. URL: <http://document.ua/pro-praktiku-zastosuvannja-sudami%20zakonodavstvapidchas-roz-doc130596.html>.

5. Про судову практику у справах про визнання правочину недійсним : постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. № 9. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09>.

6. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиби-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, глави 38, 39 (автор – І. Й. Пучковська).

7. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 87–90.

8. Цивільний кодекс України: наук.-практ. коментар / за ред. І. В. Спасиби-Фатєєвої. Т. 8: Договори про передачу майна у власність та користування: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, М-ва юстиції, науковців, фахівців / Л. М. Баранова [та ін.]. Харків : Страйд: ФО-П Лисяк Л.С., 2013. 672 с.

9. Апанасюк М. П. Місце договору ренти в системі цивільно-

правових договорів. *Право і Безпека*. 2004. Т. 3. № 1. С. 35–39.

10. Балюк В. М. Відмежування договору ренти від договору довічного утримання. *Актуальні проблеми науки і практики цивільного, житлового та сімейного права* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 91 річниці з дня народження В. П. Маслова, м. Харків, 15 лют. 2013 р. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків : Право, 2013. С. 246–249.

11. Балюк В. М. Особливості цивільно-правового механізму регулювання рентних відносин. *Право і Безпека*. 2014. № 3. С. 190–195.

12. Бобровская О. Н. Особенности пожизненного содержания с иждивением в актах правоприменительной практики. *Российская юстиция*. 2012. № 2. С. 71–73.

13. Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право. Книга вторая. Отдельные виды договоров. Москва : Статут, 2000. 798 с.

14. Бурдальова І. Посвідчення договору довічного утримання. Особливості правового регулювання. *Нотаріат для вас*. 2011. № 5 (травень). С. 39–41.

15. Вавженчук С. Я. Транспарентність юридичної природи договору довічного утримання. *Вісник господарського судочинства*. 2011. № 6. С. 78–81.

16. Василяка О. Договір довічного утримання. *Вісник Пенсійного фонду України*. 2011. № 7. С. 30–32.

17. Майданик Р. А. Договір ренти. *Договірне право України. Особлива частина* : навч. посібник / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова та ін. ; за ред. О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2009. С. 166–182.

18. Пучковська І. Й. Щодо загальної характеристики договору довічного утримання (догляду). *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2009. Вип. 105. С. 49–56.

19. Тімуш І. С. Цивільно-правове регулювання ризикових (алеаторних) договорів : дис. канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2004. 196 с.

20. Розгон О. В. Теоретичні та практичні аспекти виконання договору довічного утримання / О. В. Розгон. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2016. № 2. С. 39–42.

21. Цопіна Н. Договір довічного утримання (догляду): питання правової характеристики. *Юридична Україна*. 2017. № 4. С. 34–40.

22. Яворська О. С. Розірвання договору довічного утримання (догляду). *Університетські наукові записки : часопис Хмельницького університету управління та права*. 2014. № 2 (50). С. 130–136.

Тема 9. Дарування

Питання для обговорення

1. Поняття й юридична характеристика договору дарування.
2. Предмет договору дарування.
3. Форма договору дарування.
4. Види договору дарування.
5. Відмова від договору дарування.
6. Обов'язок одаровуваного на користь третьої особи.
7. Особливості розірвання договору дарування.
8. Поняття й юридична характеристика договору про пожертву.
9. Сторони договору про пожертву.
10. Права й обов'язки сторін за договором про пожертву.

Завдання

1. Петренко уклав зі своїм родичем Солохіним договір дарування житлового будинку. У договорі дарування було встановлено обов'язок Солохіна передати право довічного користування частиною будинку Горішньому.

Солохін звернувся до юридичної консультації з проханням надати йому відповіді на такі питання: 1. Чи вважається даний договір дарування дійсним, якщо його посвідчено нотаріально і в ньому вказано, що дарунок Петренко передасть лише через рік? 2. Чи має він право вимагати свій дарунок від Петренка, якщо через рік останній відмовиться від передавання йому дарунку? 3. Чи може Горішний вимагати надання частини будинку в користування в разі смерті Петренка? 4. Чи може він (Солохін) відмовитися від укладеного договору?

На які питання теми розраховане це завдання?

Дайте відповідь на поставлені запитання.

2. Коморіна подарувала сім'ї Владіних колекцію книжок (десять раритетних видань), що належала її діду. Через два роки відносини між родичами значно погіршилися. Під час чергової сварки Владін завдав Коморіній тяжких тілесних ушкоджень і розбив автомобіль останньої, за що був притягнутий до кримінальної відповідальності й засуджений до позбавлення волі.

Скориставшись відсутністю Владіна, Коморіна забрала з його оселі подаровані книжки, заявивши, що вона має право розірвати договір дарування за обставин, що склалися, бо договір дарування – безоплатний договір.

Дружина Владіна після неодноразових звернень до Коморіної подала позов до суду з вимогою повернути книжки, які належать їй та її чоловікові на праві власності.

На які питання теми розраховане це завдання?

Який порядок та підстави розірвання договору дарування?

Визначте момент з якого починається перебіг позовної давності?

Чи зміниться рішення, якщо Владін буде засуджений за незаконне позбавлення волі Коморіної?

3. Крамаренко подарував на день народження своїй дочці від першого шлюбу п'ять тисяч гривень. Дізнавшись про це, дружина Крамаренко заявила, що для вчинення такого правочину останній мав отримати від неї згоду в письмовій формі з нотаріальним посвідченням. Крамаренко заперечував, посилаючись на те, що, по-перше, на відносини між батьками і дітьми, які мають ознаки безвідплатності, закон взагалі не поширюється, а по-друге, письмова згода з нотаріальним посвідченням від подружжя потрібна тільки для вчинення правочинів, які укладаються у письмовій формі з нотаріальним посвідченням. Дружина Крамаренко подала позов про визнання договору дарування недійсним.

На які питання теми розраховане це завдання?

Проаналізуйте доводи сторін і вкажіть, яке рішення має прийняти суд? Чи зміниться рішення, якщо предметом договору дарування будуть електронні гроші в сумі одна тисяча гривень?

Чи зміниться рішення, якщо предметом договору дарування буде криптовалюта в еквіваленті п'ять тисяч гривень?

4. Бардін уклав у письмовій формі з нотаріальним посвідченням договір дарування транспортного засобу з Левченко. За договором дарування Бардін мав передати дарунок через місяць після укладення договору. Із метою виконання договору дарування Бардін, який мешкав у м. Львів, виїхав на автомобілі до м. Харків, де проживала обдаровувана, але в день передачі дарунка Левченко відмовилася від договору дарування, посилаючись на те, що машина у несправному технічному стані, педаль гальм туго вижимасться, а спідометр взагалі не працює. Бардін був ображений такою поведінкою Левченко і зажадав від неї компенсації витрат на пальне в обидва боки дороги, що склало п'ять тисяч гривень.

На які питання теми розраховане це завдання?

За яких умов можлива одностороння відмова від договору дарування? Чи має право дарувальник на компенсацію витрат, пов'язаних із виконанням договору дарування, у зв'язку з односторонньою відмовою обдаровуваного від договору?

5. ПАТ «ЗлатоБанк» звернулося до суду з вимогою про визнання недійсним договору дарування нерухомого майна, що був укладений між Сімко Антоном і його батьком Сімко Романом. В обґрунтування позовних вимог ПАТ «ЗлатоБанк» посилається на те, що Сімко Антон є поручителем за кредитним договором, який не був виконаний основним боржником (ТОВ «Ас-

тра»). Також позивач зазначає, що договір дарування був укладений після того, як ПАТ «ЗлатоБанк» звернулося до Сімка Антона з вимогою про погашення боргу ТОВ «Астра». Таким чином, укладаючи договір дарування, Сімко Антон намагався приховати майно, на яке могло бути звернене стягнення у випадку невиконання ним обов'язків поручителя. У суді Сімко Роман надав витяг з реєстру речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, у якому він вказаний як власник нерухомості, що, на його погляд, було доказом дійсності договору дарування, який за своєю правовою природою спрямований на перехід права власності.

На які питання теми розраховане це завдання?

Проаналізуйте доводи сторін. Яке рішення має прийняти суд?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV у ред. Закону України від 11.02.2010 р. № 1878-VI / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.

2. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : затв. наказом Міністерства юстиції України 22.02.2012 р. № 296/5 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>.

3. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними : Постанова Пленуму Верхов. Суду України від 06.11.2009 р. № 9 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09>.

4. Постанова Великої палати Верховного Суду у справі № 369/11268/16-ц від 7 липня 2019 р. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83482786>.

5. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 37 (автор – С. В. Казанцев).

6. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В.І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 84–88.

7. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар. Т. 8 : Договори про передачу майна у власність та користування / за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ФО-П Лисяк Л.С., 2013. 672 с. Серія «Коментарі та аналітика».

8. Ісаєв А. М. Договір дарування за Цивільним кодексом України : монографія. Харків : Дьяконенко, 2010. 224 с.

9. Ісаєв А. М. Дії та речі як предмет договору дарування. *Уче-*

ные записки Таврического национального университета. Т. 21, № 2. Юридические науки. Симферополь, 2008. С. 278–283.

10. Ісаєв А.М. Участь суб'єктів публічного права в договорі дарування. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2009. № 2 (158). С. 83–86.

11. Ісаєв А. М. Інститут дарування: договірна і не договірна концепції. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2013. Вип. 121. С. 76–81.

12. Ісаєв А. М. Майнове право як предмет договору дарування. *Митна справа* : наук.-аналіт. журн. Одеса, 2013. № 5 (89). Ч. 2, кн. 2 С. 327–331.

13. Ісаєв А. М. Права та обов'язки дарувальника за Цивільним кодексом України. *Державне будівництво та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. Харків, 2013. Вип. 26. С. 150–159.

14. Ісаєв А. М. Особливості захисту сторін у договорі дарування. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2014. Вип. 126. С. 53–60.

Тема 10. Найм (оренда)

Питання для обговорення

1. Визначення, зміст і юридична характеристика договору найму.
2. Орендна плата. Підстави її зменшення і звільнення від сплати.
3. Правонаступництво у договорі найму.
4. Переважні права наймача.
5. Наслідки поліпшення та погіршення речі, переданої у найм.
6. Підстави і порядок припинення договору найму.
7. Особливості договору прокату.
8. Найм будівлі або іншої капітальної споруди.
9. Особливості договору найму транспортного засобу.
10. Договір лізингу.
11. Застосування в судовій практиці концепції естопелю (*venire contra factum proprium*).

Завдання

1. ТОВ «Фактор» (далі – ТОВ) уклало договір оренди з ПАТ «Дайкін-Міцубісі Україна» (далі – ПАТ), згідно з яким останнє зобов'язалося наступного дня після укладення договору передати ТОВ у користування на строк 6 місяців за плату в розмірі 20 000 грн на місяць промисловий кондиціонер потужністю не менш чим 2000 куб. м. повітря на годину, виробництва Японії, що був у користуванні не більш одного року, або новий. За несвоєчасне передання кондиціонеру договором була

встановлена неустойка в розмірі 10 000 грн. Кондиціонер ПАТ вчасно не передало і ТОВ звернулося до суду з вимогою до ПАТ про витребування обумовленого договором кондиціонера, відшкодування збитків за прострочення і стягнення неустойки.

На яке питання розраховане це завдання?

Що може бути предметом договору найму?

Яке рішення суду можна прогнозувати?

2. Урвант передав Погребняку в оренду телевізор вартістю 48 000 грн строком на один рік. Сторони домовилися, що плата за весь строк користування телевізором складатиме $\frac{1}{4}$ від його вартості. Погребняк прийняв телевізор від Урванта на квартирі останнього і з огляду на брак часу не встиг його оглянути. Наступного дня Погребняк відбув у відрядження за кордон строком на 4 місяці. Повернувшись, він з'ясував, що зображення телевізора має неприємний зелений відтінок. Погребняк звернувся до ремонтної майстерні, і через тиждень телевізор було відремонтовано. З'ясувати, коли виникла поломка, під час ремонту не вдалося. Ремонт коштував наймачеві 5000 грн.

Через п'ять місяців після укладення договору Погребняк отримав листа від Урванта, в якому той сповіщав про свою відмову від договору найму у зв'язку з неоплатою за користування річчю. Наймодавець вимагав повернення телевізора та сплати 5000 грн за користування ним. Погребняк же вважає, що, по-перше, чотири місяці він не мав можливості користуватися річчю у зв'язку з відрядженням за наказом керівництва; по-друге, один тиждень телевізор погано показував, через що наймач не міг ним користуватися повною мірою; по-третє, договором не встановлено період оплати за користування річчю. Отже, оплата може бути здійснена тільки після закінчення строку договору за винятком часу, коли наймач не мав можливості користуватися річчю (чотири місяці та один тиждень). Крім того, він вимагав від Урванта відшкодування оплаченої вартості поточного ремонту в сумі 1000 грн.

На які питання розраховано це завдання?

Назвіть підстави для зменшення орендної плати та звільнення від орендної плати.

Проаналізуйте доводи сторін і вирішіть спір.

3. Потапенко взяв у прокат у ТОВ «Музичний світ» піаніно строком на один рік. У зв'язку з від'їздом у тримісячне відрядження, Потапенко передав піаніно в тимчасове користування своєму сусідові Шведу з умовою, що той буде користуватися інструментом протягом перебування Потапенка у відрядженні і сплатить останньому за користування суму, що дорівнює сумі плати за прокат, яку має сплатити Потапенко за той же строк. Швед поставив піаніно біля радіатора центрального опалення, і незабаром в інструменті ви-

никли дві тріщини. Після закінчення строку договору Потапенко повернув піаніно наймодавцеві, але інструмент не прийняли і запропонували Потапенку відремонтувати його. Потапенко відмовився виконати цю вимогу, оскільки у псуванні піаніно винен Швед, а не він.

На які питання розраховано це завдання?

Назвіть наслідки погіршення речі, переданої у найм.

Які Ви знаєте особливості договору прокату?

Вирішіть спір.

4. Горайнов 10.01.2020 р. передав Міщенку за письмовим договором в оренду строком на 2 роки гараж у м. Харків за умови сплати 5000 грн щомісячно. Договором було передбачено, що гараж передається для зберігання автомобіля. Горайнову 15 квітня стало відомо, що 1 квітня Міщенко уклав з Кузьменко договір, за яким зобов'язався до 1 липня надати Кузьменко той же гараж у користування строком на 1 рік для обслуговування автомайстерні. Договір було посвідчено нотаріусом. Міщенко не вносив взагалі плати за користування гаражем. Горайнов 20 квітня звернувся до суду з позовом про розірвання договору найму і стягнення заборгованості. Під час розгляду справи 15 червня Міщенко повністю погасив борг за користування гаражем.

На які питання розраховане це завдання?

Назвіть підстави відмови наймодавця від договору найму і розірвання договору найму на його вимогу.

Яке рішення має винести суд?

Яким буде рішення суду, якщо з'ясується, що договір найму не був нотаріально посвідчений?

Яким буде рішення суду, якщо такий договір було укладено не у січні 2020, а у січні 2006 р.?

5. У червні 2014 р. Яневський (орендодавець) уклав з Лобовим договір оренди окремо розташованої споруди загальною площею 100 кв. м. на 5 років. У договорі сторони передбачили, що, оскільки економіка країни знаходиться у стані глибокої рецесії, то розмір орендної плати на перший рік буде мінімальним і складатиме 1 000 грн щомісячно, а кожного наступного року буде визначений окремими домовленостями. Однак зі спливом року жодних пропозицій щодо розміру орендної плати сторони одна одній не надіслали, і Лобов продовжував протягом ще трьох років сплачувати орендну плату у розмірі 1 000 грн, перераховуючи її на банківську картку Яневського. У червні 2018 р. Яневський запропонував Лобову звільнити орендовану споруду, зазначивши, що з червня 2015 р. розмір орендної плати не був узгоджений, отже, договір оренди припинив дію. Лобов проти вимог орендодавця заперечував і вказував, що за недосягненням згоди щодо нової ціни оренди у червні 2015 р. вона залишилася у розмірі 1 000 грн. Адвокат, до якого звернувся Лобов, зазначив, що з червня 2015 р. і до кінця дії договору ціна оренди буде визначатися як середня на рин-

ку, що вже у червні 2015 складала значно більше 1 000 грн. Адвокат, до якого звернувся Яневський, стверджував, що з червня 2015 р. договір є недійсним через недосягнення згоди сторін щодо істотної умови договору.

На які питання розраховане це завдання?

Оцініть всі доводи сторін.

Як вирішити спір?

Яким буде рішення, якщо договір не був нотаріально посвідчений?

Яким буде рішення, якщо право користування спорудою не було зареєстровано за Лобовим?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV в ред. Закону України від 11.02.2010 р. №1878-VI / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.

2. Про оренду державного та комунального майна : Закон України від 03.10.2019 р. № 157-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 4. Ст. 25. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20#Text>.

3. Про фінансовий лізинг : Закон України від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр>.

4. Конвенція УНІДРУА «Про міжнародний фінансовий лізинг». URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_263.

5. Постанова від 11.02.2020 р. № 910/2091/19 / Верховний Суд. Велика Палата. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/88265309?links_npa=T030435%20843838.

6. Постанова від 19.06.2019 р. № 209/2077/17 / Верховний Суд. Велика Палата. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/82998046?links_npa=T030435%20843838.

7. Постанова від 16.05.2018 р. № 127/14633/16-ц / Верховний Суд. Велика Палата. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/74475993?links_npa=T030435%20843838.

8. Постанова від 08.05.2018 № 910/7495/16 / Верховний Суд. Велика Палата. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/74055360?links_npa=T030435%20843838.

9. Окрема думка від 27.11.2018 р. № 905/2260/17 / Верховний Суд. Велика Палата. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/78680715?links_npa=T030435%20843838.

10. Харьковская цивилистическая школа: о договоре : монография / И. В. Спасибо-Фатеева, О. П. Печеный, В. И. Крат и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2017. 576 с.

11. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спаси-

бо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 40 (автори – В. І. Борисова, Л. М. Баранова, С. В. Казанцев, С. В. Кривобок, М. М. Мороз).

12. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 91–111.

13. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 8 : Договори про передачу майна у власність та користування/ за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ФО-П Лисяк Л. С., 2013. 672 с.

14. Балан Я. В. Права та обов'язки учасників договору найму (оренди) житла. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 59. С. 454–461.

15. Вакулович Е. В. Договір оренди транспортних засобів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2002. 19 с.

16. Дякович М. М., Тарасенко Л. Л. Припинення договору найму (оренди) та його правові наслідки. *Адвокат*. 2012. № 5. С. 21–26.

17. Мороз М. В., Чуркін І. А. Обов'язки сторін щодо підтримання автомобільного транспортного засобу у належному стані за договором найму (оренди) транспортного засобу без екіпажу. *Форум права*. 2012. № 3. С. 465–470. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

18. Мороз О. В., Мороз М. В. Правова характеристика договору оренди майна державного підприємства. *Форум права*. 2013. № 1. С. 715–720. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

19. Омельчук О. С. Зміна договору найму (оренди) житла : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2007. 19 с.

20. Паскевич Ю. В. Припинення договору найму (оренди): окремі теоретичні аспекти. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2013. № 3. С. 92–96. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2013_3_20.

21. Серебрякова Ю. О. Договір оренди державного та комунального нерухомого майна : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04. Донецьк, 2008. 19 с.

22. Січко Д. С. Правова природа лізингу в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Львів, 2006. 19 с.

23. Спасибо-Фатєєва І. В. Відчуження права оренди. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 4. С. 118–127.

24. Строк користування майном як істотна умова договору найму (оренди). *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2009. Вип. 21. С. 109–113.

25. Тарасенко Л. Л. Форма договору найму (оренди) транспортного засобу. *Адвокат*. 2012. № 12. С. 40–43.

26. Чуркін І. А. Особливості виконання наймодавцем обов'язку з передання автомобільного транспортного засобу наймачу у користуван-

ня за договором найму (оренди) автомобільного транспортного засобу без екіпажу. *Форум права*. 2013. № 1. С. 1168–1173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

27. Чуркін І. А. Переважні права за договором найму (оренди) автомобільного транспортного засобу без екіпажу. *Право і Безпека*. 2013. № 3. С. 130-134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2013_3_28.

Тема 11. Найм (оренда) житла

Питання для обговорення

1. Поняття й загальна характеристика договору найму (оренди) житла.
2. Предмет і сторони договору найму (оренди) житла.
3. Права й обов'язки наймодавця і наймача за договором найму (оренди) житла.
4. Підстава і порядок розірвання договору найму (оренди) житла.
5. Поняття й загальна характеристика договору оренди житла з викупом.
6. Права й обов'язки орендодавця й орендаря за договором оренди житла з викупом.
7. Підстава, порядок і правові наслідки розірвання договору оренди житла з викупом.

Завдання

1. У березні 2020 р. Волинець одержала у спадщину однокімнатну квартиру. Як з'ясувалося, у цій квартирі з липня 2019 р. на умовах найму проживає Іщенко. У травні 2020 р. Волинець подала позов до суду про розірвання договору найму і виселення Іщенка, оскільки з військової служби повернувся її син, і ця квартира необхідна йому для проживання. Суд задовольнив її вимоги. Однак у серпні 2020 р. Іщенко стало відомо, що Волинець уклала договір найму цієї квартири з Петренко. Іщенко подав позов до суду про переведення на нього прав та обов'язків наймача.

На які питання теми розраховане це завдання?

Яке рішення має винести суд?

Чи будуть правомірними вимоги Іщенка про переведення на нього прав і обов'язків покупця, якщо буде встановлено, що Волинець не передала в найм, а продала Петренку цю квартиру?

2. Бондарчук і Федорець уклали 01.01.2019 р. договір найму житла строком на один рік. Свого часу Бондарчук не попередив наймача про відмову від укладання договору на новий строк, а Федорець 01.01.2020 р. не звільнив помешкання. Бондарчук 01.03.2020 р. продав це житло своєму приятелю Нестерову, який 01.06.2020 р. подав позов до суду про розірвання договору найму і виселення Федорця на підставі невнесення наймачем плати за житло

з 01.01.2020 р. Федорець пред'явив зустрічні вимоги про переведення на нього прав і обов'язків покупця згідно зі ст. 822 ЦК України.

*На які питання теми розраховане це завдання?
Яке рішення повинен винести суд?*

3. Сидоров (наймодавець) уклав договір найму житла з комерційним банком «АВЕК» (наймачем) строком на п'ять років. Останній надав це житло в користування своєму працівникові Смирнову. Через деякий час Смирнов за згодою банку вселив у житло свою дружину та її сина від першого шлюбу. Минуло три роки і Сидоров звернувся з позовом до комерційного банку «АВЕК» і до Смирнова про розірвання договору найму житла і відшкодування збитків у зв'язку з тим, що Смирнов і члени його сім'ї псують житло, власником якого він є. При розгляді справи Сидоров заявив, що на вселення Смирнова і членів його сім'ї комерційний банк «АВЕК» повинен був отримати його згоду.

На які питання теми розраховане це завдання? Яке рішення має винести суд?

4. Федорчук (наймодавець) і Новіков (наймач) уклали договір найму житла, предметом якого був житловий будинок. Із часом Новіков за згодою Федорчука переобладнав і реконструював житловий будинок і частину його став використовувати як офіс приватного нотаріуса.

*На які питання теми розраховане це завдання?
Чи правомірні дії Новікова?*

Який існує порядок переведення житлових будинків у нежитлові?

5. У договорі найму житла з Петровим серед осіб, які проживатимуть разом із ним, були вказані дружина і два неповнолітні сини. Після звільнення з роботи у зв'язку з ліквідацією підприємства Петров став вносити плату за користування житлом із затримкою на 3–4 місяця. Наймодавець Карпенко звернувся з позовом до суду про розірвання договору найму житла і стягнення заборгованості з Петрова та його синів.

*На які питання теми розраховане це завдання?
Яке рішення повинен винести суд?*

6. За три місяці до закінчення строку договору найму житла наймодавець Петренко попередив наймача Гончарова про відмову від укладання договору на новий строк, оскільки останній неналежно виконував свої обов'язки за договором найму – несвоєчасно сплачував за житло. На думку Гончарова, навпаки, він має переважне право на укладення договору найму житла на новий строк відповідно до положень ч. 1 ст. 822 ЦК України.

*На які питання теми розраховане це завдання?
Розгляньте доводи сторін.*

7. Клименко і четверо членів його сім'ї проживали на умовах найму в житловому будинку, що належав на праві власності Новікову. Після смерті Клименка наймачем житла побажав стати один з його синів. Однак наймодавець своєї згоди не дав. Син Клименка звернувся з позовом до суду про визнання його наймачем житлового будинку.

*На які питання теми розраховане це завдання?
Яке рішення має винести суд?*

8. Іванов у 2017 р. уклав довготривалий (на 25 років) договір оренди житла з викупом з підприємством-орендодавцем «ОАЗИС», предметом якого є трикімнатна квартира. У листопаді 2019 р. Іванов помер. Його спадкоємці звернулися до юридичної консультації з проханням пояснити їм такі питання:

1) чи переходять до його спадкоємців усі права й обов'язки за договором оренди житла з викупом, які мав спадкодавець?

2) чи можуть спадкоємці відмовитися від договору оренди житла з викупом?

3) які підстави, порядок і правові наслідки розірвання договору оренди житла з викупом на вимогу підприємства-орендодавця?

4) які підстави, порядок і правові наслідки розірвання договору оренди житла з викупом на вимогу орендаря?

*На які питання теми розраховане це завдання?
Дайте відповідь на питання.*

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Порядок оренди житла з викупом : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.2009 р. № 274 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274-2009-п>.

2. Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва : Закон України від 25.12.2008 р. № 800-VI // Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-17>.

3. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 41 (автор – Р. М. Замуравкіна).

4. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 111–114.

5. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих

судових інстанцій, Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 8 : Договори про передачу майна у власність та користування/ за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ФО-П Лисяк Л. С., 2013. 672 с.

6. Галянтич М. К., Коваленко Г. І. Житлове право України : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2002. 480 с.

7. Житлове право України : навч. посіб. / за ред. Є. О. Харитонова. Київ : Істина, 2008. 160 с.

8. Замуравкіна Р. М. К вопросу о регулировании отношений коммерческого найма жилья с участием нанимателя – юридического лица. *Проблеми законності* : акад. зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2009. Вип. 105. С. 215–220.

9. Замуравкіна Р. М. Отдельные вопросы регулирования отношений найма жилья. *Проблеми законності* : Респ. міжвідом. наук. зб. / відповід. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2005. Вип. 75. С. 56–61.

10. Замуравкіна Р. М. Актуальні питання реалізації житлових прав в умовах світової фінансової кризи. *Проблеми законності* : Акад. зб. наук. пр. / відповід. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. акад. України, 2010. Вип. 109. С. 94–100.

11. Замуравкіна Р. М. Защита жилищных прав сторон договора коммерческого найма (аренды) жилища. *Харьковская цивилистическая школа: Защита субъективных гражданских прав и интересов* : монографія / И. В. Спасибо-Фатеева, М. Н. Сибилев, В. П. Яроцкий и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2014. С. 487–498.

12. Замуравкіна Р. М. Договори в жилищном праве. *Харьковская цивилистическая школа: о договоре* : монографія / И. В. Спасибо-Фатеева, О. П. Печенький, В. И. Крат и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2017. С. 533–550.

13. Мічурин Е. А. Договори с жильем. Харьков : Медиа группа «Харьков юридический», 2001. 156 с.

14. Сліпченко С. О., Мічурин Е. О., Соболев О. В. Житлове право України : наук.-практ. посібник. Харьков : Еспада, 2003. 344 с.

Тема 12. Позичка

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття й правова характеристика договору позички.
2. Предмет і сфера застосування договору позички.
3. Відмінність договору позички від схожих договорів (найму, оренди, позики та ін.)
4. Сторони договору позички, їх права й обов'язки.
5. Припинення договору позички.
6. Відповідальність сторін договору позички.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 42 (автор – О. М. Соловйов).
2. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 114–116.
3. Цивільний кодекс України : наук.-практ. коментар. Т. 8 : Договори про передачу майна у власність та користування (пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій, Міністерства юстиції України, науковців, фахівців) / за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ФО-П Лисяк Л.С., 2013. 672 с.
4. Бойко Н. М. Особливості предмета договору позички. URL : <https://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n1/13bnmpdp.pdf>.
5. Бойко Н.М. Відмінність договору позички від договору зберігання. URL: http://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsv/03_2013/13bnmvdz.pdf.
6. Калаур І. Р. Правова природа договору позички як підстави для виникнення права на безоплатне користування річчю. URL : <http://www.jurnaluljuristic.in.ua/archive/2014/6/29.pdf>
7. Ночовкина О. В. Договір позички за цивільним правом України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Харків, 2016. 212с.

Тема 13. Підряд

Питання для обговорення

1. Поняття і види договору підряду. Відмежування зобов'язань із виконання робіт від інших цивільно-правових зобов'язань.
2. Ризик підрядника: зміст, особливості.
3. Поняття й особливості договору побутового підряду. Порядок його укладання і виконання. Відповідальність сторін за неналежне виконання своїх обов'язків.
4. Поняття й види договору будівельного підряду, його законодавче регулювання.
5. Порядок виконання, зміни та припинення договору будівельного підряду. Принцип генерального підряду. Особливість договору підряду на будівництво об'єктів «під ключ».
6. Відповідальність сторін за порушення умов договору будівельного підряду.

7. Поняття, предмет і зміст договору підяду на проектні та пошукові роботи.

8. Відповідальність сторін за порушення договору підяду на проектні й пошукові роботи.

Завдання

1. Два теслярі домовилися з Микитенком про будівництво в нього на дачі дерев'яного гаражу до 1 липня. Ціна робіт була визначена у письмовому документі, які сторони назвали «трудовою угодою». Обов'язок забезпечити будівництво матеріалами покладался на замовника. Усі роботи 28 червня були майже виконані і теслярі запропонували Микитенку з'явитися 30 червня для прийняття результату робіт, оскільки їм залишалося лише 29 червня навесити металеві ворота.

У ніч із 28 на 29 червня гараж повністю згорів. Микитенко з'явився 2 липня для прийняття результату і побачив лише фундамент та невстановлені ворота. Вважаючи, що між ним і теслярами був укладений договір підяду, Микитенко відмовився оплачувати роботу і вимагав безкоштовного будівництва нового гаражу з матеріалів підрядника. Теслярі вважали, що оскільки роботи були виконані повністю (крім встановлення воріт), то вони мають право на винагороду, сума якої була обумовлена в договорі.

Проаналізуйте доводи сторін.

Який договір був укладений між сторонами?

Чи зміниться рішення, якщо пожежа станеться в ніч з 1 на 2 липня?

2. Остапчук домовився із будівельною фірмою «Альтбуд» про будівництво паркану. Договір між сторонами було укладено в усній формі, при цьому жодна із сторін не наполягала на його письмовому оформленні. При укладенні договору сторони дійшли згоди щодо предмета, умов, строків, місця виконання робіт і порядку оплати. Коли роботи були виконані, сторони підписали акт прийому виконаних робіт і «Альтбуд» пред'явила Остапчуку рахунок на 20000 грн. Остапчук погодився оплатити лише 12000 грн, оскільки вважав, що цього цілком достатньо, а оскільки договір було укладено в усній формі, ціна робіт ніде не зафіксована. Будівельна фірма звернулася до суду з вимогою визнати укладеним договір підяду між фірмою й Остапчуком на підставі підписаного сторонами акта прийняття об'єкта й стягнути з Остапчука 20000 грн за виконану роботу.

Яке рішення має винести суд?

Що означає «спрощений» спосіб укладення договору?

Чи може акт прийому виконаних робіт визнаватися договором підяду?

3. АТ «Ранок» уклало з ТОВ «Монтаж» договір про встановлення, налагодження та обслуговування персональних комп'ютерів для

потреб АТ. Договором передбачалося, що встановлення комп'ютерів повинно бути завершено не пізніше 1 вересня 2019 р. Однак 20 серпня ТОВ зазначило, що не встигає вчасно виконати роботи зі встановлення комп'ютерів, оскільки в результаті зміни цін не встигло вчасно їх купити. АТ доручило купити і встановити комп'ютери компанії «Еліпс».

Коли роботи були виконані, АТ «Ранок» звернулося до ТОВ «Монтаж» із вимогою провести налагодження, тестування й технічне обслуговування комп'ютерів, а компанія «Еліпс» – із вимогою оплатити вартість куплених комп'ютерів. ТОВ відмовилося задовольняти вимоги, посиляючись на те, що АТ само розірвало з ними договір й уклало новий з компанією «Еліпс», тому всі витрати має нести самостійно, а технічне обслуговування було лише однією із складових укладеного між ними договору, і окремо від інших дій не представляє фінансової зацікавленості для ТОВ.

Проаналізуйте доводи кожної із сторін.

4. Громадянка Ковальова замовила в ательє виготовлення костюма з тканини, купленої за кордоном. Фасон був розроблений її знайомим дизайнером і наданий до договору. Ательє виконало роботи у строк. Коли замовниця з'явилася за костюмом і приміряла його, їй він не сподобався, на її думку, він їй не личив, тому вона відмовилася його забирати. Майстер ательє зазначив, що робота виконана згідно з ескізом, до створення якого ательє відношення не має, а сама робота виконана якісно й має бути оплачена. Замовниця звернулася до суду з вимогою відшкодувати майстром, який здійснивав пошив костюма, вартість зіпсованої тканини й моральну шкоду з огляду на те, що тканину вона купувала разом зі своїм померлим чоловіком під час їх весільної подорожі, і вона була пам'яттю про нього, й зобов'язати ательє пошити безкоштовно їй інший костюм.

У ході судового розгляду представник Ковальнової стверджував, що майстер ательє повинен був попередити замовницю про особливості наданого нею ескізу. Крім того, підрядник зобов'язаний був попередити замовника про обставини, які могли вплинути на результат робіт.

Вирішіть справу.

Які вимоги може пред'явити замовник підряднику, якщо готовий виріб не відповідає ескізу?

5. Між Тарасюком (замовником) і приватним підприємцем Гурамовим (підрядником) був укладений договір підяду на виготовлення віконних конструкцій із металопластику на суму 6890 грн. Оскільки вчасно віконні конструкції не були виготовлені, замовник звернувся до суду з вимогою розірвати договір, стягнути подвійну суму завдатку в розмірі 6000 грн, сплатити пеню за несвоєчасне виконання зобов'язання у розмірі 12545 грн, 1000 грн моральної шкоди і 3000 грн витрат на правову допомогу.

У суді представник відповідача зазначив, що, незважаючи на факт

прострочення договору – 70 днів, підприсмець виконав понад 80 % загального обсягу робіт, тому вимагати розірвання договору позивач не може, крім того, сума неустойки, яку бажає отримати позивач, є занадто великою.

Яке рішення має винести суд?

6. Куліков домовився зі своїм знайомим Срібненком – майстром СТО про встановлення на його автомобілі BMW X5 устаткування ГБО за винагороду. Загальна вартість устаткування і виконаних робіт становила 11500 грн, із них Куліков сплатив 9000 грн за придбання обладнання. Через тиждень Кулікову на СТО було встановлено відповідне обладнання на автомобіль, проведена перевірка систем обладнання, недоліків не було виявлено і проведений остаточний розрахунок за відповідні роботи.

Через місяць Куліков звернувся до СТО з проханням про заміну існуючих у базовій комплектації ГБО форсунок на більш продуктивні. Комплект таких форсунок був наданий Куліковим. Роботи із встановлення форсунок були проведені майстром Мартиненком. Після виконання робіт, у ході підключення клем акумулятора, блок управління системи ГБО згорів у результаті короткого замикання.

Куліков звернувся до майстра Мартиненка з вимогами про відшкодування заподіяних йому збитків у розмірі вартості комплекту форсунок (2000 грн) і плати за неналежним чином виконану роботу по їх встановленню (1000 грн), а до СТО – із вимогами відшкодувати йому вартість системи обладнання ГБО і виконаних робіт з його встановлення (11500 грн). Майстер Мартиненко заперечував проти вимог Кулікова, посилаючись на те, що роботи ним були виконані належним чином, а неякісним був комплект форсунок, наданих замовником. СТО заперечувала проти вимог, посилаючись на те, що роботи із встановлення обладнання були прийняті Куліковим без заперечень, а в роботі із встановлення інших форсунок винен безпосередньо сам майстер, до якого звернувся замовник, оскільки він працює за власною ліцензією.

Як має бути вирішена справа?

Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що комплект форсунок був запечатаним із пломбами заводу-виробника?

7. Мартинюк уклав із компанією «Житлобуд» договір інвестування в будівництво житлового будинку. В умовах договору передбачалися обов'язки Мартинюка по оплаті внесків у будівництво і строк передачі готового об'єкта – 30 грудня 2012 р. На початок листопада 2012 р. Мартинюк зрозумів, що будинок вчасно не буде збудований, тому припинив зі свого боку фінансування й звернувся до будівельної компанії з вимогами розірвати договір, повернути інвестовані ним у будівництво кошти, сплатити неустойку, передбачену договором, і кошти відповідно до ст. 625 ЦК. Будівельна компанія в добровільному порядку відмовилася

від виплат, Мартинюк звернувся з позовом до суду.

Яке рішення має винести суд?

Чи зміниться рішення, якщо Мартинюк до 30 грудня 2012 р. сплатить всю суму внесків?

8. ТОВ «Промінь» (підрядник) звернулося до господарського суду з позовом про стягнення з приватного підприємця Арутюнова (замовника) вартості робіт, виконаних за договором будівельного підяду. В обґрунтування своїх вимог ТОВ надало акт прийому-передачі виконаних робіт, підписаний підрядником. Замовник підписати акт відмовився, оскільки умови договору передбачали проведення випробувань, які виявили недоліки в результаті робіт. Проведення повторних випробувань підрядник вважає недоцільним, оскільки дефекти ним були усунуті.

Який існує порядок прийняття завершених будівництвом об'єктів?

Яке рішення має винести господарський суд?

9. За договором будівельного підяду АТ «Будівельник» (підрядник) побудувало перший з п'яти поверхів будівлі готелю й 1 березня 2019 р. передало його по акту прийому-передачі ТОВ «Турист» (замовнику). У ніч з 1 на 2 березня 2019 р. більша його частина була знищена в результаті вибуху газопроводу, який знаходився поблизу. У зв'язку з цим ТОВ «Турист» подало позов до АТ «Будівельник» про стягнення вартості переданої за актом будівлі, а також завданих збитків. У своїх вимогах ТОВ посилалося на положення ст. 323 ЦК України, і оскільки замовник до реєстрації за ним права власності на будівлю не є власником, незалежно від підписання акта, не несе ризик випадкової загибелі будівлі. Замовник також стверджував, що, оскільки договором не передбачений виділ окремих етапів робіт, підписаний сторонами акт мав тільки технічне значення й використовувався лише для часткових розрахунків між сторонами, тобто не є документом, який переносе відповідний ризик на замовника. Тому в даному випадку потрібно застосувати положення ст.842 ЦК України.

Вирішить справу.

Яким чином вирішується питання розподілу ризику випадкового знищення або пошкодження предмета договору будівельного підяду?

10. АТ «Феросплав» (замовник) уклало з ДП «Геолог» (виконавець) договір на дослідження властивостей матеріалу, який воно хотіло застосувати в обробці поверхонь бурових пристроїв. Договір був укладений строком на один рік, складався із трьох етапів робіт, кожен з яких окремо оплачувався замовником. Наприкінці першого етапу виконавець письмово повідомив замовника про те, що властивості досліджуваного матеріалу не дозволяють використовувати його за вказаним у договорі призначенням, тому він пропонує замовнику розірвати договір і сплатити йому суму, передба-

чену договором. Замовник звернувся до виконавця із зустрічними вимогами – повернути йому суму, сплачену за перший етап робіт, які виконавець не виконав, і належним чином виконати свої обов'язки за договором.

Надайте правову оцінку доводам сторін.

Який договір був укладений між сторонами?

У чому полягають особливості робіт, передбачених даним договором, і відповідальність виконавця?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про архітектурну діяльність : Закон України від 20.05.1999 р. № 687-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-14>.
2. Про будівельні норми : Закон України від 05.11.2009 р. № 1704-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1704-17>.
3. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності : Закон України від 14.10.1994 р. № 208/94-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208/94-вр>.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сприяння будівництву : Закон України від 16.09.2008 р. № 509-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-17>.
5. Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва: Закон України від 25.12.2008 р. № 800-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-17>.
6. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
7. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
8. Про основи містобудування : Закон України від 16.11.1992 р. № 2780-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12>.
9. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.
10. Деякі питання управління державними інвестиціями : Постанова Кабінету Міністрів України від від 22.07.2015 р. № 571 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/571-2015-п>.
11. Питання прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів : Постанова Кабінету Міністрів України від від 13.04.2011 р. № 461. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/461-2011-п>.
12. Про затвердження Загальних умов укладення та виконання договорів підряду в капітальному будівництві : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2005 р. № 668. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/668-2005-п>.
13. Про затвердження Порядку здійснення державного архітектур-

но-будівельного контролю : Постанова Кабінету Міністрів України від від 23.05.2011 р. № 553. URL : <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/553-2011-p>.

14. Про затвердження правил побутового обслуговування населення : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.1994 р. № 313. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/313-94-p>.

15. Про затвердження Порядку видачі будівельного паспорта забудови земельної ділянки : наказ Мінрегіонрозвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 05.07.2011 р. № 103. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-11>.

16. Про затвердження Порядку планування, фінансування і контролю за виконанням та впровадженням науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт : наказ Мінекоресурсів України від 07.11.2000 р. № 187. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0878-00>.

17. Про практику вирішення спорів, пов'язаних із виконанням договорів підряду (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України) : інформ. лист Вищ. госп. суду України від 18.02.2013 р. № 01-06/374/2013. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_374600-13.

18. Харьковская цивилистическая школа: о договоре : монография / И. В. Спасибо-Фатеева, О. П. Печений, В. И. Крат и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2017. 576 с.

19. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 43 (автори – В. І. Борисова, В. М. Крижна, О. П. Печений).

20. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 116 – 130.

21. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців). Т. 9, ч. I / під ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : Смуґаста типографія, 2017. 592 с.

22. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. II : Побутовий підряд. Будівельний підряд. Підряд на ПП, НДР та ДКТР / В. І. Крат, Ю. В. Мица та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ЕКУС, 2020. 328 с.

23. Банасевич І. І. Договір побутового підряду як вид споживчого договору. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2013. Вип. 33. С. 61–69.

24. Біленко М. С. Правова природа договору будівельного підряду URL : <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2014/13/32.pdf>.

25. Бондар Н. М. Економіка підприємства : навч. посібник. Київ:

МАУП, 2003. 386 с.

26. Вінник О. М. Інвестиційне право України : навч. посібник. Київ : Юрид. думка, 2006. 204 с.

27. Ганчева А. М. Договір побутового підряду в цивільному праві України : монографія. Київ : Алерта, 2014. 155 с.

28. Гриняк А. Б. Правова природа договору підряду на проектні та пошукові роботи: окремі аспекти. URL : <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2011/10/29.pdf>.

29. Гриняк А. Б. Особливості правового регулювання відносин за договорами підряду : монографія. Київ : НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2011. 299 с.

30. Гуцуляк В. К. Місце договору на проведення пошукових робіт у системі договорів з виконання робіт. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 1. С. 170–174.

31. Доценко-Белоус Н. А. Правовая энциклопедия инвестирования строительства : практ. пособник. Київ : Юрид. практика, 2006. 544 с.

32. Кізлова О. С. Окремі види договорів у сучасному законодавстві України : кол. монографія / О. С. Кізлова, Л. В. Адамова, Р. Є. Дениськ та ін. ; за заг. ред. О. С. Кізлової. Одеса : ТЕС, 2013. 528 с.

33. Коссак В. Правова природа договорів у будівництві. *Право України* : юрид. журн. 2015. № 4. С. 77–87.

34. Коссак В. М. Правове регулювання строків у будівництві : навч. посібник. Київ : Будівельник, 1991. 144 с.

35. Кузнецова Н. С. Правовое регулирование подрядных договорных отношений в строительстве: (гражданско-правовой аспект) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Київ, 1993. 359 с.

36. Лаврова К. М. Питання права власності на новостворену нерухомість. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 38. С. 294–298.

37. Лукасевич-Крутник І. С. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт : монографія. Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2012. 180 с.

38. Лукасевич-Крутник І. С. Суб'єктний склад договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт. *Адвокат*. 2012. № 7. С. 31–36.

39. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. / за заг. ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. Київ : Юрінком Інтер, 2019. Т. 2. 1046 с.

40. Недошовенко А. О. Страхування об'єкта будівництва (комплексу робіт) як умова договору будівельного підряду URL: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/lrkyivu2016&div=88&id=&page=>.

41. Олюха В. Г. Договір підряду : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Кривий Ріг : Вид. дім, 2010. 182 с.

42. Поліщук К. В. Тлумачення договору побутового підряду при

його укладенні. *Юридична Україна*. 2009. № 1. С. 71–73.

43. Сенік С. В. Форми відповідальності сторін за порушення договору субпідряду у капітальному будівництві. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2008. № 6. С. 159–167.

44. Теоретичні та практичні аспекти розгляду судами спорів, що виникають із договорів підряду : монографія / В. В. Луць, І. Е. Берестова, В. І. Бобрик, та ін. ; НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України. Київ, 2010. 319 с.

45. Шаповалова О. В. Договір підряду на капітальне будівництво як правова форма господарських зв'язків на умовах партнерства. *Юридична наука, практика і освіта*. 2010. № 1. С. 32–39.

Тема 14. Виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття й юридична характеристика договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт.
2. Предмет договору на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт, відмежування від договору підряду.
3. Форма договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт.
4. Сторони договору, їх права й обов'язки.
5. Передання, прийняття й оплата робіт.
6. Наслідки неможливості досягнення передбаченого договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт результату.
7. Відповідальність сторін за порушення договору.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 13.12.1991 р. № 1977-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 12. Ст. 165. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1977-12#Text>.
2. Про затвердження Порядку планування, фінансування і контролю за виконанням та впровадженням науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт : затв. наказом Мінікоресурсів України від 07.11.2000 р. № 187. *Офіційний вісник України*. 2000. № 48. Ст. 2109.
3. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право,

2014. Т. 2, гл. 44 (автори – В. М. Крижна, В. Л. Яроцький).

4. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 130–133.

5. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців). Т. 9, ч. II : Побутовий підряд. Будівельний підряд. Підряд на ПП, НДР та ДКТР / В. І. Крат, Ю. В. Мица та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 328 с.

6. Андрейцев В. А. Розвиток правового регулювання договірних відносин на виконання науково-дослідних робіт. *Юрист України*. 2011. № 2 (15). С. 45–52.

7. Андрейцев В. Зміст договірних правовідносин у сфері виконання науково-дослідних робіт. *Вісник Академії правових наук України* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2008. № 2 (53). С. 149–166.

8. Андрейцев В. Умови та підстави зміни і припинення договірних правовідносин при виконанні науково-дослідних робіт. *Вісник Академії правових наук України* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2008. № 3 (54). С. 180–190.

9. Андрейцев В. Правова природа договірних правовідносин щодо виконання науково-дослідних робіт. *Вісник Національної академії прокуратури України* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2009. № 4. С. 101–109.

10. Андрейцев В. Розвиток правового регулювання договірних відносин на виконання науково-дослідних робіт. *Вісник Академії правових наук України* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2010. № 4 (63). С. 167–176.

11. Андрейцев, В. Правове регулювання договірних правовідносин на виконання науково-дослідних робіт: історико-правовий аспект. *Вісник Академії правових наук України* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2010. № 3 (62). С. 151–165.

12. Андрейцев, В. В. Підстави виникнення договірних правовідносин у сфері виконання науково-дослідних робіт. *Університетські наукові записки : часопис Хмельницького ун-ту управління та права*. 2008. № 4. С. 186–189.

13. Андрейцев В. В. Суб'єкти договірних правовідносин на виконання науково-дослідних робіт: проблемно-постановчий контекст. *Часопис Київського університету права*. 2008. № 4. С. 136–142.

14. Андрейцев В. В. Організаційно-правові передумови виникнення договірних правовідносин у сфері виконання науково-дослідних робіт. *Університетські наукові записки : часопис Хмельницького ун-ту управління та права*. 2008. № 3. С. 159–171.

15. Великанова М. Співвідношення договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт із договором підряду. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2009. № 11. С. 44–47.

16. Великанова М. Договори на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт у системі цивільно-правових договорів. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2006. № 9. С. 13–15.

17. Крижна В. М. Права та обов'язки сторін за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. *Питання інтелектуальної власності* : зб. наук. пр. НДІ ІВ АПРН України / голов. ред. : О. Д. Святоцький. Київ, 2006. Вип. 4. С. 294–304.

18. Олюха В. Наслідки неможливості досягнення результату у договорах на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт як підстава припинення зобов'язань. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2004. № 9. С. 58–59.

19. Осипова Ю. В. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних. *Питання інтелектуальної власності* : зб. наук. пр. НДІ ІВ АПРН України / голов. ред. О. Д. Святоцький. Київ, 2007. С. 192–205.

Тема 15. Послуги. Загальні положення

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття «послуга» і її правова природа.
2. Відмінність цивільно-правових відносин із надання послуг від трудових відносин.
3. Поняття й юридична характеристика договору про надання послуг.
4. Договори з надання послуг фактичного характеру.
5. Договори з надання послуг юридичного характеру.
6. Суб'єктний склад договору про надання послуг.
7. Зміст договору про надання послуг.
8. Наслідки невиконання або неналежного виконання договору про надання послуг.
9. Підстави припинення договору про надання послуг.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 45 (автор – І. В. Жилінкова).

2. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за

заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 133–135.

3. Харьковская цивилистическая школа: о договоре : монография / И. В. Спасибо-Фатеева, О. П. Печеный, В. И. Крат и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2017. 576 с.

4. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. III : Послуги. Перевезення. Транспортне експедирування. Зберігання / С. Є. Морозова, І. С. Лукасевич-Крути та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : ЕКУС, 2020. 456 с.

5. Брагинский М. И. Договорное право. Кн. 3: Договоры о выполнении работ и оказании услуг / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. 2-е изд. Москва : Статут, 2011. 1055 с.

6. Гриняк А. А. Особливості розмежування договорів підряду та договорів із надання послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 4. С. 18–20.

7. Дюмулен И. И. Международная торговля услугами. Москва : Экономика. 2003. 313 с.

8. Євстігнєєв А. Істотні умови договору за цивільним та господарським кодексами, порівняльний аспект. *Юридичний журнал*. 2006. № 1. С. 22–23.

9. Михалюк О. Правова природа виконання зобов'язання третьою особою у договорах про надання послуг. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2012. № 4. С. 24–27.

10. Мілаш В. Правове регулювання договірних відносин із надання послуг за сучасних ринкових умов. *Вісник Академії правових наук України* : зб. наук. пр. Харків : Право, 2013. № 2. С. 174–184.

11. Мірзоян А. А. Деякі питання систематизації договорів про надання послуг. *Університетські наукові : часопис Хмельницького ун-ту управління та права*. 2007. № 4 (24). С. 229–233.

12. Мірзоян А. А. Розвиток інституту послуг. *Держава і право* : зб. наук. пр. *Юридичні і політичні науки*. Київ : Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2006. Вип. 31. С. 242–248.

13. Осетинська Г. А. Проблеми визначення класифікаційних критеріїв відмежування зобов'язань з надання послуг та поділу їх на види. *Вісник господарського судочинства*. 2004. № 2. С. 251–256.

14. Сибільов М. М. Загальні положення регулювання відносин у сфері надання послуг за проектом нового Цивільного кодексу України. *Вісник Академії правових наук України* : зб. наук. пр. Харків, 1996. № 7. С. 108–112.

15. Смотров О. И. Locatio conductio operarum у римському та сучасному цивільному праві України. *Вісник національного університету внутрішніх справ*. 2002. Вип.20. С. 402.

16. Степанов Д. И. Услуги как объект гражданских прав. Москва : Статут, 2005. 349 с.

17. Сымулова А. Л. Правовая природа договора возмездного оказания услуг. *Актуальные проблемы юридической науки и правоприменительной практики*. 2017. С. 296–300.

18. Телестакова А. А. Окремі питання визначення критеріїв класифікації договорів про надання послуг. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 1. С. 172–175.

19. Телестакова А. А. Система договорів про надання послуг у цивільному праві України : дис. канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2008. 204 с.

20. Федорченко Н. В. Поняття та ознаки договору про надання послуг. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 12. С. 98–104.

21. Штаба Ю. С. Послуга як предмет зобов'язань з надання послуг. *Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні* : зб. матеріалів V Регіон. наук-практ. конф. Чернігів, 2019. С. 404–407.

22. Янишен В. П. До питання розмежування договорів підряду та договорів про надання послуг. *Теорія і практика правознавства* : [Електрон. наук. фахове вид.]. 2013. № 2 (4). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/186027>.

Тема 16. Перевезення. Транспортне експедирування

Питання для обговорення

1. Поняття «перевезення». Види перевезень.
2. Законодавство, що регулює відносини з перевезення.
3. Види договорів перевезення вантажу.
4. Реальний договір перевезення вантажу. Форма договору.
5. Особливості перевезення вантажу різними видами транспорту.
6. Сторони в договорі перевезення вантажу, їх права й обов'язки.
7. Правове становище вантажоодержувача.
8. Підстави і межі відповідальності перевізника за договором перевезення вантажу. Претензії і позови у транспортних зобов'язаннях.
9. Договір чартеру (фрахтування).
10. Договір перевезення пасажирів та багажу.
11. Договір транспортного експедирування.

Завдання

1. Петренко вирішив відвідати місто своєї мрії – Ріо-де-Жанейро і з цією метою придбав два авіаційних квитки: один у ПАТ «Перпі авіалінії» за маршрутом Київ–Мадрид (час прильоту до Мадриду 14-00), інший – у ПАТ «Другі авіалінії» за маршрутом Мадрид–Ріо-де-Жанейро (час вильоту з Мадриду 18-00). Прибувши до аеропорту «Бориспіль», Петренко дізнався, що рейс Київ–Мадрид відкладається через несправність літака. У зв'язку з цим Петренко прибув до Мадриду лише о 23-00 і, відповідно, запізнився на другий рейс. ПАТ «Другі аві-

алінії» відмовилися надавати Петренку місця на наступний рейс до Ріо-де-Жанейро, пояснивши це відсутністю своєї вини й браком вільних місць. Крім того, у зв'язку з неявкою Петренка на реєстрацію на другий рейс ПАТ «Другі авіалінії» анулювало йому зворотній квиток. Петренко зрозумів, що в нього не вистачить коштів на покупку нового квитка до Ріо-де-Жанейро і на повернення до України, і тому після перебування в аеропорту Мадриду більше доби він за власні кошти придбав квиток до Києва і повернувся додому.

Згодом Петренко звернувся до суду з позовом до ПАТ «Перші авіалінії», в якому вимагав: сплати компенсації за відмову у перевезенні; повернення вартості невикористаної частини квитка; відшкодування вартості придбаних власним коштом квитків; відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок затримки в перевезенні; відшкодування витрат на проживання в готелі Мадриду; відшкодування витрат на засоби першої необхідності; відшкодування моральної шкоди.

Яке рішення має ухвалити суд?

Оцініть перспективу задоволення кожної позовної вимоги окремо.

2. Напередодні 8 Березня ТОВ «Квіти» уклало договір чартеру (фрахтування) усього літака за маршрутом Амстердам–Харків. У договорі було зазначено, що літак фрахтується для доставки великої партії тюльпанів. Після прибуття до пункту призначення виявилось, що більшість квітів зіпсована через неналежну температуру під час перевезення. ТОВ «Квіти» звернулося до суду з позовом про відшкодування вартості квітів, упущеної вигоди, а також моральної шкоди, заподіяної ділової репутації.

Авіакомпанія – власниця літака проти задоволення позову заперечувала з тих підстав, що зафрахтований літак був призначений для перевезення будь-яких вантажів, а не тільки квітів, і, відповідно, технічно неможливо точно врегулювати температуру у вантажному відсіку. Крім того, за умовами договору, завантаження квітів здійснювалося працівниками філії ТОВ «Квіти» в Нідерландах, які не висловили жодних зауважень із приводу неналежної температури. У судовому засіданні представник авіакомпанії наголосив на тому, що, оскільки за договором чартеру (фрахтування) було передано весь літак, то ТОВ «Квіти» як титульний володілець літака несе відповідальність за його використання, у тому числі з точки зору безпеки вантажу. Авіакомпанія ж, на думку її представника, мала лише забезпечити нормальний технічний стан літака і наявність кваліфікованого екіпажу.

Яке рішення має ухвалити суд? Проаналізуйте доводи сторін.

3. На адресу трикотажної фабрики залізницею надійшло дві партії товарів. У першій партії, що прибула на станцію призначення на 5 днів пізніше передбаченого триденного строк доставки, вантаж виявився пошкодженим на суму 15 000 грн. У другій партії товару була виявлена недостача в розмірі 10 000 грн. На підставі комерційних актів, складених при одержанні вантажу, фабрика звернулася до господарського суду з позовом до залізниці про відш-

кодування збитків і сплату штрафу за прострочення доставки вантажу в сумі 20 000 грн. У судовому засіданні було встановлено, що за перевезення кожної партії вантажу сплачено провізну плату в розмірі 50 000 грн.

У господарському суді представник залізниці пояснив, що така ситуація виникла у зв'язку з аварією потягу, який перевозив вантаж, тому залізниця має бути звільнена від відповідальності. Крім того, на його думку, слід врахувати, що позивач не подав претензії до залізниці про стягнення завданих збитків, а також ці обставини повинні фіксуватися не комерційними актами, а актами загальної форми.

На яке питання розраховане це завдання?

Чи є підстави для задоволення вимог фабрики?

Розгляньте доводи сторін.

4. На замовлення німецької компанії (далі – вантажовідправник) автотранспортною організацією ТОВ «Трансавто» (далі – ТОВ) у м. Берлін було подано автомобіль для перевезення кришталевих виробів для представництва компанії у м. Харків. Завантаження здійснювалося робітниками вантажовідправника. Після завантаження була складена відповідна вантажна накладна (CMR), і водій вирушив у рейс. Після прибуття до м. Харків виявлено пошкодження значної частини вантажу, про що було складено відповідний акт.

Вантажовідправник після відмови ТОВ задовольнити претензії щодо відшкодування збитків у розмірі оголошеної вартості пошкодженого вантажу звернувся до суду. У відзиві на позов ТОВ вказувало, що відповідно до Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом, перевізник перевіряє складування і кріплення вантажу лише з точки зору безпеки руху і збереження рухомого складу, а не самого вантажу. Крім того, завантаження здійснювалося робітниками вантажовідправника, а отже, саме він несе відповідальність за порушення відповідних правил перевезення кришталевих виробів. Також перевізник наголошував на тому, що вказана у CMR оголошена вартість вантажу є завищеною, і при компенсації має бути вказана дійсна вартість.

На яке питання розраховане це завдання?

Зробіть аргументований висновок по справі.

5. Судно «Шахтар», що йшло із м. Миколаїв до м. Одеса з продукцією машинобудування, неподалік від м. Одеса дістало пробойну. Щоб уникнути загибелі судна, капітан прийняв рішення посадити його на міліну. Проте при виконанні цього маневру судно одержало ще одну пробойну і затонуло.

Одержувач вантажу – ПАТ «Одеський завод будівельно-обробних машин» – вимагав сплатити вартість затонулого вантажу. Пароплавство заперечувало проти вимог заводу на таких підставах: рішення капітана було зумовлене наміром зберегти судно і вантаж; за таких умов кожен з

учасників перевезення несе відповідальність за наслідки, спричинені обставинами, яких не міг передбачити капітан судна.

На яке питання розраховане це завдання?

Дайте правову оцінку доводів сторін.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про транспорт : Закон України від 10.11.1994 р. № 232/94-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232/94-%D0%B2%D1%80>.
2. Про транзит вантажів : Закон України від 20.10.1999 р. № 1172-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-14>.
3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17>.
4. Про автомобільний транспорт : Закон України від 05.04.2001 р. № 2344-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2344-14>.
5. Про залізничний транспорт : Закон України від 04.07.1996 р. № 273/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/96-%D0%B2%D1%80>.
6. Про транспортно-експедиторську діяльність : Закон України від 01.07.2004 р. № 1955-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1955-15>.
7. Будапештська конвенція про договір перевезення вантажів внутрішніми водними шляхами 2001 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_998.
8. Водний кодекс України 1995 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80>.
9. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 р. № 176/95-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80>.
10. Конвенція про міжнародні автомобільні перевезення пасажирів і багажу 1999 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_034.
11. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів 1956 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_234.
12. Конвенція ООН про морське перевезення вантажів 1978 р. (Гамбурзькі правила). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_391.
13. Міжнародна конвенція про уніфікацію деяких правил про коносамент 1924 р. (у ред. Протоколу від 23.02.1968 р. та Протоколу від 21.12.1979 р.). URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_221.
14. Про затвердження Авіаційних правил України «Правила повітряних перевезень та обслуговування пасажирів і багажу» : наказ Державної авіаційної служби України від 26.11.2018 р. № 1239. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0141-19>.
15. Про затвердження Правил повітряних перевезень вантажів : наказ Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації від 14.03.2006 р. № 186. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-06>.

16. Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні : затв. наказом Міністерства транспорту України від 14.10.1997 р. № 363. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0128-98>.

17. Правила надання населенню послуг з перевезень міським електротранспортом : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 23.12.2004 р. № 1735. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1735-2004-%D0%BF>.

18. Порядок обслуговування громадян залізничним транспортом: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 19.03.1997 р. № 252. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-97-%D0%BF>.

19. Правила перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України : затв. наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 27.12.2006 р. № 1196. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0310-07>.

20. Правила обслуговування залізничних під'їзних колій : затв. наказом Міністерства транспорту України від 21.11.2000 р. № 644. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0875-00>.

21. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 15.05.2018 р. у справі № 761/18854/14-ц. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74506058>.

22. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.07.2018 р. у справі № 904/5743/16. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75241959>.

23. Статут автомобільного транспорту України від 27.06.1969 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-69-%D0%BF>.

24. Статут залізниць України : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 06.04.1998 р. № 457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/457-98-%D0%BF>.

25. Статут внутрішнього водного транспорту Союзу РСР 1955 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1801400-55>.

26. Тимчасове положення про місячне планування та організацію перевезень експортних, імпорتنних та транспортних вантажів залізничним, морським та річковим транспортом : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 17.05.1993 р. № 357. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/357-93-%D0%BF>.

27. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А.Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатесвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 46 (автор – М. В. Домашенко), гл. 47 (автор – В. В. Новікова).

28. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 136 147.

29. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових

інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. III: Послуги. Перевезення. Транспортне експедирування. Зберігання / С. Є. Морозова, І. С. Лукасевич-Крути та ін. ; за ред. І. В. Спасиво-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 456 с.

30. Булгакова, І. В. Особливості відповідальності сторін за договором залізничного перевезення вантажів. *Довідник юриста*. Київ : Право-Інформ, 2012. 1 эл. опт. диск (DVD-ROM).

31. Граковський Ю. Застосування міжнародної автомобільної накладної (CMR) при міжнародних вантажних автомобільних перевезеннях. *Вісник податкової служби України*. 2013. № 20. С. 64–66.

32. Діковська І. Укладення договору повітряного перевезення. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2010. № 12. С. 28–31. Бібліогр. : с. 31.

33. Заїка Ю. О. Транспортне право України : навч. посібник. Київ : КНТ, 2014. 184 с.

34. Клепікова О. В. Правова природа договору морського перевезення вантажів. *Довідник юриста*. Київ : Право-Інформ, 2012. 1 эл. опт. диск (DVD-ROM).

35. Корнєєв Ю. Транспортне право України : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 168 с.

36. Ломака В. Відповідальність вантажовідправника та вантажодержувача за несвоєчасну оплату перевезення вантажів залізничним транспортом. *Вісник Академії правових наук України*. Харків : Право, 2010. № 1 (60). С. 169–179.

37. Нечипоренко Н. Юридичне значення транспортної накладної у договорі перевезення вантажу залізницею. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2013. № 10. С. 16–19.

38. Попов В. А. Правовідносини у сфері перевезення вантажів у прямому та прямому змішаному сполученні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2017. 20 с.

39. Таш'ян Р. І. Правова характеристика вузлових угод. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2014. № 10. С. 7–10.

40. Уразова Г. О. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності авіаперевізника за порушення умов договору перевезення пасажирів та багажу]. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. Вип. 136. С. 32–39.

Тема 17. Зберігання

Питання для обговорення

1. Поняття, юридична характеристика договору зберігання.
2. Істотні умови договору зберігання.
3. Форма договору зберігання.
4. Сторони договору зберігання, їх права й обов'язки.
5. Припинення договору.
6. Відповідальність зберігача за порушення умов договору.
7. Договір складського зберігання. Складські документи.
8. Спеціальні види зберігання.
9. Договір охорони.

Завдання

1. Студент Іванчук перед від'їздом на канікули домовився з одногрупником Кириленком, який проживав в Харків, про перевезення до його житла своїх речей з гуртожитку у зв'язку із проведенням впродовж канікул ремонту. Враховуючи відсутність необхідності у витратах на зберігання цих речей, сторони погодили, що зберігання буде безкоштовним. За тиждень до повернення Іванчука до Харкова помешкання Кириленка було затоплено сусідами зверху. Серед зіпсованих речей частково були й речі, залишені на зберігання. Через масштабність пошкодження житла Кириленко не мав де подіти не тільки свої речі, а також й речі Іванчука. Відтак він відвіз дві валізи з його речами до камери схову на Південному вокзалі м. Харків. Про що повідомив Іванчука по його приїзду, попросивши відшкодувати йому оплачене там зберігання. Іванчук відмовив йому в цьому та, у свою чергу, вимагав відшкодувати вартість зіпсованих речей. Разом вони звернулися за консультацією до адвоката.

Яку консультацію має надати адвокат?

2. Пасажир Тимченко під час подорожі в потязі Київ–Чернівці поклав свою валізу на полку для багажу в купе. Протягом подорожі у нього не виникало необхідності брати свої речі, а по прибутті до місця призначення ним було виявлено пошкодження валізи й речей масляною рідиною. Як з'ясувалося при огляді верхньої полиці, рідина протікала через щілини з даху вагона.

Тимченко негайно звернувся до провідника і начальника поїзду для фіксації факту заподіяння шкоди, а згодом подав позов до ПАТ «Укрзалізниця» про відшкодування шкоди, заподіяної йому внаслідок неналежного виконання зобов'язань за договором зберігання, передбаченого ст. 974 ЦК України. У відзиві на позов відповідач наголошував, що жодного договору зберігання з позивачем не укладав й також не має жодного за-

конодавчо закріпленого обов'язку зберігати ці речі.

Проаналізуйте спірну ситуацію й наведіть аргументацію обох сторін спору.

3. Прийшовши до ресторану, подружжя Стефаників було попереджене про необхідність зняти верхній одяг, котрий було запропоновано повісити на вішалки поряд із рецепцією ресторану. Під час перебування Стефаників у ресторані стався інцидент, а саме один із відвідувачів ресторану перекинув на одяг, який висів на вішалках, келих вина.

Адміністрація ресторану відмовилася компенсувати витрати на хімічну чистку одягу. В обґрунтування своєї позиції вони посилалася на табличку поряд з рецепцією, на якій було написано, що адміністрація ресторану не несе відповідальності за особисті речі відвідувачів.

Стефаники звернулися до адвоката за консультацією.

Надайте консультацію.

4. У березні 2011 р. громадянин Попов звернувся до суду з позовом до кооперативної автостоянки «Радуга» про стягнення вартості втраченого автомобіля. Позивач зазначав, що з 8 січня 1991 р. він є членом названого кооперативу, з яким уклав договір зберігання автомобіля Volvo S40, що належить йому на праві власності. Він 7 жовтня 2010 р. поставив на закріплене за ним місце автомобіль, який був придбаний 20 вересня 2010 р. за 480 тис. грн., а 8 жовтня авто було викрадене. Добровільно відшкодувати вартість автомобіля відповідач відмовився, тому Попов просив задовольнити його вимоги та стягнути вартість автомобіля, а також відшкодувати моральну шкоду у розмірі 25 тис. гривень.

Яке рішення повинен прийняти суд?

5. У готелі з номера Савчука 20.08.2011 р. було вкрадено гаманець із грошима і банківськими картками, куртку і електробритву. Адміністрація готелю відмовилася відшкодувати вартість викраденого майна, оскільки договору щодо його зберігання Савчук з адміністрацією готелю не укладав. У ході розслідування справи чергова поверху, на якому проживав Савчук, підтвердила, що бачила ці речі в номері, однак Савчук постійно носив ключ від номера при собі, адміністрації його не здавав, тому вини працівників готелю у зникненні речей немає.

Чи є підстави для задоволення вимог Савчука?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва : Закон України від 23.12.2004 р. № 2286-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005 № 6. С. 244. Ст. 136. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2286-15#Text>.

2. Про охоронну діяльність : Закон України від 22.03.2012 р. № 4616-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 2. Ст. 8. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4616-17#Text>

3. Правила зберігання транспортних засобів на автостоянках : Постанова Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 115. URL: <https://ud.org.ua/zakonodavstvo/postanovi-ta-rozporiyadzhennya/142-1342-l-r>.

4. Правила користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг : затв. наказом Державної туристичної адміністрації від 16.03.2004 р. № 19. *Офіційний вісник України*. 2004. № 14. Ст. 995. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG9012.html.

5. Правила користування автоматичними камерами схову самообслуговування : наказ Міністерства транспорту України від 10.07.1996 р. № 230. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0420-96#Text>.

6. Про затвердження Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України : наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 27.12.2006 р. № 1196. *Офіційний вісник України*. 2007. № 26. С. 51. С. 1065. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0310-07#Text>.

7. Про затвердження Правил роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства : наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 24.07.2002 р. № 219. *Офіційний вісник України*. 2002. № 34. С. 274. С. 1633. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0680-02#Text>.

8. Про організацію службової діяльності поліції охорони з питань забезпечення фізичної охорони об'єктів : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07.07.2017 р. № 577. *Офіційний вісник України*. 2017. № 69. С. 55. Ст. 2088. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0989-17#Text>

9. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 48 (автор – В. Л. Яроцький).

10. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 147-159.

11. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. III: Послуги. Перевезення. Транспортне експедирування. Зберігання / С. Є. Морозова, І. С. Лукасевич-Круги та ін. ; за ред. І. В. Спасиво-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 456 с.

12. Брагинский М. И. Договор хранения. Москва : Статут, 1999. 157 с.

13. Брагинский, М. И. Договорное право / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. Кн. третья: Договоры о выполнении работ и оказании услуг. Москва : Статут, 2002. 1055 с.

14. Грамацький Е. М. Договір зберігання у цивільному праві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2004. 20 с.

15. Демчук А. М. Європейський досвід укладення договору зберігання на товарному складі. *Studenckie Zeszyty Naukowe Zeszyt 27 rok. XVIII*, 2015. С. 109–122.

16. Демчук А. Предмет та об'єкт договору складського зберігання на товарному складі. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2007. № 4.

17. Демчук А. М. Цивільно-правова характеристика договору зберігання на товарному складі. *Історико-правовий часопис*. 2015. № 2 (6). С. 87–92.

18. Донець А. Г. Договір зберігання речей у ломбарді. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 4. С. 79–82.

19. Донець А. Г. До питання співвідношення договору зберігання та договору охорони у цивільному праві. *Вісник господарського судочинства*. 2007. № 1. С. 124–127.

20. Донець А. Г. Договір зберігання речей в готелі. *JURNALUL JURDIC NATIONAL: TEORIE SI PRACTICA S.R.L. Publicatie stiintifico-practica de drept* : Национальный юридический журнал: теория и практика» О. О. О. Научно-практическое правовое издание. 2015. № 2/2 (12). С. 65–69.

21. Дудко О. С. До питання визначення поняття товарних складів як зберігачів товарів. *Право і суспільство*. 2014. № 1–2. С. 67–70.

22. Сібільов М. М. Договір зберігання майна за проектом нового Цивільного кодексу України. *Вісник Академії правових наук України*. Харків : Право, 2000. № 4 (23). С. 144–151.

23. Харьковская цивилистическая школа: объекты гражданских прав : монография / И. В. Спасибо-Фатеева, В. И. Крат, О. П. Печений и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2015. 720 с.

Т е м а 18. Доручення

Питання для обговорення

1. Поняття «договір доручення» та його юридична характеристика.
2. Предмет договору доручення.
3. Сторони і зміст договору доручення.
4. Форма договору доручення. Довіреність на здійснення дій повіреном.
5. Строк договору доручення.

6. Передоручення. Підстави, форма.
7. Звіт повіреного.
8. Припинення договору доручення та його наслідки.
9. Комерційне представництво.

Завдання

1. Агапов доручив Вілкову продати будинок і склав довіреність. Сторони домовилися, що будинок необхідно продати за найбільш вигідною ціною, але у жодному разі не менше ніж 600 тис. грн. Вілков продав будинок за 400 тис. грн і отримані гроші передав Агапову. Останній не погодився з виконанням і заявив вимогу до Вілкова про відшкодування збитків у сумі 200 тис. грн, мотивуючи це тим, що Вілков порушив умови договору доручення, продавши будинок за заниженою ціною. Вілков відмовився виконати вимогу, заявивши, що він відступив від змісту договору доручення, адже цього вимагали інтереси довірителя: через несприятливу епідеміологічну ситуацію у країні, покупців не було впродовж багатьох тижнів, а потім з'явився покупець, який запропонував і погоджувався укласти договір лише за відповідною ціною. Агапов не погодився з аргументацією Вілкова і звернувся до суду.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть справу.

2. Між Вашуком та Цуренком було укладено договір доручення, відповідно до якого Цуренко був уповноважений придбати для Вашука автомобіль. Цуренко придбав автомобіль і заявив вимогу до Вашука оплатити надані послуги. Вашук відмовився, мотивуючи це тим, що в договорі доручення про плату не згадувалося. Натомість Цуренко відмовився передавати Вашуку автомобіль і вирішив користуватися ним самостійно, до моменту повної оплати за надані послуги. Вашук звернувся до суду з вимогою про відібрання автомобіля у Цуренка.

На яке питання розраховано це завдання?

Вирішіть справу.

3. Сидоров, викупивши об'єкт незавершеного будівництва, вирішив побудувати станцію технічного обслуговування автомобілів (СТО). Для завершення будівництва він уклав відповідний договір із будівельною компанією «Реал», яка зобов'язалася здати об'єкт «під ключ». Сидоров, не будучи фахівцем у будівництві, для контролю за виконанням будівельних робіт і прийняття завершеного об'єкта уклав договір доручення з інженером-будівельником Мареничем.

Через деякий час Сидоров дізнався, що директор будівельної компанії «Реал» використовує неякісні будівельні матеріали і завищує їх купівельну ціну. Мареничу було відомо про ці порушення з боку директора «Реала», але він не доповідав про це Сидорову. Останній, дізнавшись про все, розірвав з Мареничем договір доручення. Маренич заперечував, посилаючись на те, що він

своєчасно і сумлінно виконував покладені на нього за договором обов'язки.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть справу.

4. АТ «Булат» на підставі укладеного з Хачановим договору доручення видало останньому довіреність на продаж автомобіля. За договором доручення АТ покладало на контрагента обов'язок продати автомобіль за 100 тис. грн, а також зобов'язалося сплатити Хачанову 10 відсотків від відповідної ціни продажу автомобіля. Через тиждень після проведення загальних зборів товариства було змінено директора, який розцінив укладену раніше угоду недоцільною і надіслав Хачанову листа щодо дострокового розірвання договору доручення і відкликання виданої довіреності. Хачанов, який вже знайшов покупця на автомобіль, щоб не втратити своє право на отримання оплати, вирішив все ж таки укласти договір. Після того, як автомобіль було продано, Хачанов прийшов до товариства, щоб звітувати про виконання й отримати плату. Директор АТ відмовився від прийняття виконання і наполягав на поверненні автомобіля в натурі. Хачанов, у свою чергу, стверджував, що ніяких листів про розірвання договору і скасування виданої довіреності не отримував і наполягав на оплаті.

На яке питання розраховано це завдання? Вирішіть справу.

5. За договором доручення, укладеним між Баріновим й адвокатською фірмою, адвокат представляв інтереси Барінова в суді по справі щодо відшкодування шкоди, завданої при виконанні трудових обов'язків. Рішення суду першої інстанції, яким Барінову було відмовлено в задоволенні позовних вимог, переглядалося в апеляційному порядку і не було скасовано.

Вважаючи, що адвокат непрофесійно захищав інтереси Барінова, останній пред'явив до нього вимогу про повернення гонорару за надання юридичної допомоги й компенсацію моральної шкоди.

Вирішіть спір.

Чи є оплатним договір доручення в даній ситуації?

Яка форма договору доручення?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Постанова ВП ВС від 04.12.2019 р. № 826/5500/18 (11-195апн19) URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/868771>.

2. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 49 (автор – І. В. Жилінкова).

3. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 163–170.

4. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. IV: Страхування, доручення, комісія, управління майном / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. П. Янишен, Н. Ю. Голубєва та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 328 с.

5. Волкова К. Особливості регулювання договорів доручення на управління корпоративними правами держави. *Юридичний вісник України*. – 2004. № 25. С. 29–32

6. Грек Г. Договір доручення. *Бизнес. Бухгалтерия*. 2002. № 30. С. 51–54.

7. Дмитренко Л. Д. Сутність та ознаки представництва: сучасний стан нормативно- правового регулювання та проблемні аспекти : монографія. Львів : Світ, 2015. 439 с.

8. Домбругова А. Виконання доручення. *Юридичний вісник України*. 2006. № 51. С. 13.

9. Заборовський В. В. Співвідношення довіреності і договору доручення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 5. С. 69–80

10. Красько И. Договір поручительства. *Предпринимательство, хозяйство и право*. 1997. № 10. С. 20–23.

11. Крупко П. Договір доручення як форма надання повноважень при добровільному представництві. *Право України*. 2002. № 9. С. 104–109.

12. Спасибо-Фатєєва І. В. Порядок посвідчення та скасування довіреностей. URL: <http://yurradnik.com.ua>.

Тема 19. Комісія

Питання для обговорення

1. Поняття й юридична характеристика договору комісії.
2. Сторони і зміст договору комісії.
3. Особливості прийняття комітентом виконання за договором комісії.
4. Комісійна плата. Право комісіонера на притримання.
5. Відступ від вказівок комітента.
6. Договір субкомісії.
7. Припинення договору комісії.
8. Види договору комісії.

Завдання

1. Сазонов уклав з Камінським договір комісії, відповідно до якого останній за винагороду у розмірі 14000 грн повинен був придбати для Сазонова домашній кінотеатр за ціною, яка не буде перевищувати 100000 грн. Зазначена сума була надана Камінському відразу після укладення до-

говору комісії. Через місяць Камінський повідомив Сазонову про купівлю для нього замовленого домашнього кінотеатру, отримав за це від Сазонова обумовлену договором винагороду й передав йому майже всі складові домашнього кінотеатру за винятком телевізору, який поки що залишився у продавця – ТОВ «Самсунг». Через два дні Камінський повідомив Сазонова, що він змушений їхати у відрядження, а тому попросив Сазонова забрати придбаний для нього в ТОВ «Самсунг» телевізор. Коли Сазонов прийшов до ТОВ «Самсунг» за телевізором, там йому було відмовлено, посилаючись на те, що не відомо, чи є Сазонов тією особою, якій можна передати телевізор, а якщо Сазонов доведе, що він є власником, то йому необхідно доплатити ще 14000 грн, оскільки загальна вартість домашнього кінотеатру складає 114000 грн. Сазонов не погодився з вимогами ТОВ «Самсунг» і звернувся до адвоката з такими запитаннями:

1. Чи є він власником домашнього кінотеатру, зокрема телевізору?
2. Чи може він вимагати від ТОВ «Самсунг» передачі йому телевізора?
3. Чи потрібно доплачувати 14000 грн?
4. Хто має здійснити таку доплату?
5. Чи можна відмовитися від купівлі домашнього кінотеатру і вимагати повернення грошей?
6. Чи доцільно вимагати від Камінського повернення сплаченої йому винагороди?

На яке питання розраховане це завдання?

Який порядок проведення розрахунків за договором комісії?

Чи має право комітент, минаючи комісіонера, вступати у відносини з третьою особою? Надайте оцінку доводам сторін.

2. Між ТОВ «Орхідея» і ТОВ «Аукціонний дім» був укладений комісійний договір, згідно з яким ТОВ «Аукціонний Дім» зобов'язувалося здійснити продаж товару на біржі за комісійну винагороду у розмірі 2% від кінцевої суми продажу товару. Майно було реалізовано на біржі за ціною, яка в декілька разів перевищувала початкову ціну на майно. При перерахуванні коштів за майно комісіонер додатково утримав, крім комісійної винагороди, яка була передбачена договором, ще й половину від кінцевої суми реалізованого майна. ТОВ «Орхідея» проти цього заперечувала, адже інтерес комісіонера повною мірою задовольнявся комісійною винагородою, яка розраховувалася залежно від кінцевої ціни майна, а продаж товару на біржі, за своєю суттю, завжди передбачає продаж майна за ціною, вищою від початкової. ТОВ «Аукціонний дім» проти цього заперечувало. ТОВ «Орхідея» звернулося з позовом до ТОВ «Аукціонний дім» про повернення коштів, отриманих від продажу майна на біржі.

На яке питання розраховане дане завдання?

Як суд має вирішити спір?

Які особливості продажу товару за договором комісії на аукціоні?

3. ТОВ «Світанок» звернулося з позовом до ТОВ «Ніч» із вимогою про передачу в судовому порядку права вимоги до ФОП Гарюченко М. О.

У поясненнях ТОВ «Світанок» зазначало, що між ним і ТОВ «Ніч» був укладений договір комісії, відповідно до якого ТОВ «Ніч» зобов'язалося реалізовувати продукцію ТОВ «Світанок». Виконуючи договір комісії, відповідач уклав договір купівлі-продажу продукції комітента з ФОП Гарюченко М. О. і відвантажив йому продукцію. У встановлений договором строк покупець товар не оплатив, про що комісіонер повідомив комітента. Після отримання такого повідомлення комітент вимагав від комісіонера перевести на нього право вимоги до ФОП Гарюченко М. О. про стягнення заборгованості за договором на підставі ч. 4 ст. 1016 ЦК України. У відповідь на цю вимогу комісіонер вимагав від комітента відшкодувати йому понесені витрати і сплатити винагороду згідно з договором комісії. Комітент проти цього заперечував, оскільки ФОП Гарюченко М. О. не виконав умов договору, а саме не сплатив вартість продукції, і звернувся до суду.

Заперечуючи проти позову, ТОВ «Ніч» зазначало, що відповідно до ст. 1020 ЦК України комісіонер має право відрахувати належні йому за договором суми з усіх грошових коштів, що надійшли до нього для комітента. Проте, якщо він на підставі ч. 4 ст. 1016 ЦК України відступить право вимоги комітентові, він втратить можливість захисту власних інтересів в частині оплат за договором. Відповідач вважав, що, оскільки позивач відмовляється сплачувати йому винагороду за договором і відшкодувати витрати, відтак право вимоги не може бути переведене на комітента в судовому порядку.

На яке питання розраховане дане завдання.

Як суд має вирішити спір?

Яку відповідальність несе комісіонер за виконання третьою особою договору?

4. Волочковій на день народження подарували комплект прикрас з золота, він їй не дуже сподобався і вона вирішила його продати. Волочкова звернулася до ТОВ «Зарина», що здійснювало підприємницьку діяльність у сфері комісійної торгівлі непродовольчими товарами, а саме ювелірними прикрасами, з пропозицією укласти договір комісії на реалізацію ТОВ «Зарина» комплекту прикрас із золота, який належить Волочковій. Заступник директора ТОВ «Зарина», оглянувши принесені Волочковою прикраси, погодився з можливістю укладення договору комісії. Однак у зв'язку і тим, що Волочкова не змогла подати документів, які посвідчували б її особу, заступник директора запропонувала Волочковій залишити прикраси на зберігання у ТОВ «Зарина» і прийти наступного дня для належного оформлення договору. Волочкова погодилася. Наступного дня вона дізналася, що її речі вже реалізовані, і тому їй запропонували не оформляти договір комісії з ТОВ «Зарина», а просто забрати гроші. Коли Волочкова дізналася ціну, яку їй бу-

де виплачено за реалізований комплект, то була прикрито здивована, зазначивши, що даної суми недостатньо, натомість їй повідомили, що це 80 % від вартості реалізованих прикрас, а 20% отримало ТОВ «Зарина», яке укладає договори лише на таких умовах. Реалізувати прикраси за більшою ціною не було можливості. Волочкова звернулася до юриста з такими питаннями: 1. Чи мало право ТОВ «Зарина» реалізовувати речі, що належали Волочковій, без укладення договору комісії? 2. Чи може вона вимагати від ТОВ «Зарина» сплати 100% отриманої останнім суми за продані речі? 3. Чи зобов'язана була Волочкова подавати комісіонеру документи або інші докази з метою підтвердження права власності на ці речі?

На яке питання розраховане це завдання?

Хто є власником переданої на комісію речі?

Чи має право комісіонер утримувати комісійну винагороду?

Які вимоги ставляться до укладення договору комісії ювелірних виробів?

5. ТОВ «Коблево» у березні 2019 р. уклало договір комісії на реалізацію своєї продукції з ТОВ «Олімп». За договором ТОВ «Олімп» зобов'язувалося здійснювати продаж продукції ТОВ «Коблево», а саме продаж червоного й білого віна. Оскільки ТОВ «Олімп» мало ліцензію на оптовий продаж алкоголю строком дії до 31.05.2019 р. і за певних обставин не встигло її подовжити, ним був укладений договір субкомісії з ТОВ «Олімп-2000», якому було передано партію товару, що в результаті пожежі повністю була втрачена. ТОВ «Коблево» звернулося з позовом до ТОВ «Олімп» про відшкодування вартості втраченої продукції. ТОВ «Олімп» заперечувало проти позову, мотивуючи це тим, що не має відповідати, адже прямої вказівки на заборону укладати договір субкомісії без згоди комітента в договорі не було, відтак слід вважати, що комітент погодив договір субкомісії та має звертатися з позовом про відшкодування вартості втраченого майна до ТОВ «Олімп-2000». Крім того, ТОВ «Олімп» вимагало від ТОВ «Коблево» сплати йому комісійну винагороду за проданий товар.

На які питання розраховане дане завдання?

Як слід вирішити справу?

Складіть схему взаємовідносин за договором субкомісії.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ z0079-95>.
2. Про порядок провадження діяльності страховими посередниками : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1996 р. № 1523 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України.

URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1523-96>.

3. Інструкція про порядок оформлення суб'єктами господарювання операції при здійсненні комісійної торгівлі непродовольчими товарами : затв. наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 08.07.1997 р. № 343 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0324-97>.

4. Правила комісійної торгівлі непродовольчими товарами : затв. наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України від 13.03.1995 р. № 37/ Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0079-95>.

5. Правила комісійної торгівлі ювелірними виробами з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння : затв. наказом Міністерства фінансів України від 27.10.2004 р. № 678 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1466-04>.

6. Правила торгівлі антикварними речами : затв. наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Мін. культури і мистецтв України від 29.12.2001 р. № 322/795 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0058-02>.

7. Правила (умови) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами : затв. рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку 12.12.2006 р. № 1449 (у редакції рішення Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 15.11.2011 р. № 1638) / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-07>.

8. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 50 (автор – І. В. Жилінкова).

9. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 167–170.

10. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. IV: Страхування, доручення, комісія, управління майном / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. П. Янишен, Н. Ю. Голубева та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 328 с.

11. Абрамова Н. В. Договоры поручения, комиссии. Агентские договоры. Москва : ИКК Статус-Кво 97, 2004. 172 с.

12. Сибіга О. М. Договір комісії в митній справі України. *Митна справа*. 2004. № 6. С. 40–46.

13. Сибіга О. М. Договір комісії за Цивільним кодексом України: монографія. Харків: Право, 2010. 184 с.

14. Харитонов Є. О., Харитонova О. І., Старцев О. В. Цивільне право України : підручник. Київ : Істина, 2011. 808 с.

Т е м а 20. Управління майном

Питання для обговорення

1. Поняття, юридична характеристика договору управління майном.
2. Предмет договору управління майном.
3. Форма договору управління майном.
4. Строк договору управління майном.
5. Істотні умови договору управління майном.
6. Сторони в договорі управління майном, їх права й обов'язки.
7. Відповідальність управителя за договором управління майном.
8. Припинення договору управління майном.

Завдання

1. Ткачук уклав із підприємцем Швидким договір управління житловим будинком строком на 5 років, встановивши плату останньому в розмірі 30 % доходу від експлуатації будинку щомісячно.

Швидкий здав будинок в оренду під магазин. Згодом, отримавши кредит у банку під іпотеку будинку, він надбудував у ньому два поверхи на 4 квартири, які почав здавати за договором найму (оренди) житла туристам за певну плату, і цими грошима розраховувався з банком за отриманий кредит. Ткачук, не задоволений таким станом справ, звернувся з позовом до суду про розірвання договору і стягнення з управителя не отриманих доходів відповідно до умов договору.

На яке питання розраховане це завдання? Вирішіть справу.

2. Виробничий кооператив «Квант» передав за договором управління майном Шилову, який був суб'єктом підприємницької діяльності, в управління птахоферму. Через рік управитель з'ясував, що інкубатор, який входив до складу птахоферми і вважався втраченим, перебуває у Носова, який раніше був завідувачем птахофермою.

Шилов звернувся до Носова з вимогою повернути інкубатор і сплатити всі доходи, отримані останнім за час неправомірного володіння інкубатором.

Однак установник управління – виробничий кооператив «Квант» –

погодився з таким веденням управління і заборонив Шилову звертатися з претензіями до Носова. Також Шилову стало відомо, що птахоферма є предметом договору застави за кредитним договором із банком, строк виконання якого настане через 6 років.

У зв'язку з цим Шилов звернувся до суду з позовом про дострокове розірвання договору управління птахофермою і виплату йому певної винагороди за час фактичного управління майном.

На яке питання розраховане це завдання? Вирішіть справу.

3. Між ТОВ «Сіверпром» і ТОВ «Ефективне управління» було укладено договір управління майном, відповідно до умов якого ТОВ «Сіверпром» зобов'язувалося передати належний йому комплекс будівель і споруд в управління строком на 5 років, а ТОВ «Ефективне управління», у свою чергу, зобов'язувалося здійснювати управління комплексом на умовах, встановлених договором.

Через місяць після укладення договору ТОВ «Ефективне управління» звернулося до ТОВ «Сіверпром» з вимогою звільнити комплекс у семиденний строк у зв'язку з тим, що відповідно до умов договору управління майном у ТОВ «Ефективне управління» виникло право довірчої власності, а ТОВ «Сіверпром», відповідно, право власності втратив, з огляду на що ТОВ «Ефективне управління» має намір розпорядитися комплексом на власний розсуд, згідно з повноваженнями, наданими йому договором управління майном і Законом, включаючи встановлення власної охорони нерухомого майна й заборони ТОВ «Сіверпром» користуватися вказаним майном. Із вказаною вимогою ТОВ «Сіверпром» не погодилося.

На які питання розраховане завдання?

Чи правомірні дії ТОВ «Ефективне управління»? Вирішіть справу.

4. Управитель для залучення додаткових коштів уклав із банком кредитний договір під 30 % річних на суму 5 млн грн із переданням у заставу частини нерухомого майна, що знаходилося в управлінні, попередньо отримавши в телефонній розмові згоду на це в установника управління. Згодом за невиконання кредитного договору банк відповідно до умов про позасудове звернення стягнення за договором застави звернув стягнення на заставлене майно шляхом продажу його жінці, яка була двоюрідною сестрою власника банку і цивільною дружиною управителя. Установник управління, дізнавшись про те, що банк звернув стягнення на майно, що перебувало в заставі, звернувся до управителя з вимогою про розірвання договору і відшкодування завданих йому збитків у сумі вартості майна, на яке було звернуто стягнення, мотивуючи це тим, що згоди на заставу він не надавав, а в телефонній розмові, яка була між ним і управителем щодо передання в заставу майна, мова йшла тільки про наміри, а це не є проявом волі щодо надання дозволу про передання в заставу.

На яке питання розраховане завдання? Вирішіть спір.

Чи змінилося б вирішення спору, якщо б згода була надана у письмовій нотаріально посвідченій формі?

5. Між ТОВ «Ост» (установник управління) і ТОВ «Феміда» (управитель) був укладений договір управління майном, згідно з яким ТОВ «Ост» передає нерухоме майно в управління, а ТОВ «Феміда» зобов'язується здійснювати управління цим майном в інтересах ТОВ «Ост».

Через тиждень між ТОВ «Ост» і ФОП Варченко був укладений новий договір управління нерухомим майном, яке тотожне майну, що є предметом договору управління з ТОВ «Феміда». Останнє звернулося до суду задля тлумачення умов договору управління майном у частині його припинення. При цьому умови договору управління майном між ТОВ «Ост» та ТОВ «Феміда» не містять положень щодо можливості його розірвання шляхом укладення нового договору стосовно того ж майна.

На яке питання розраховане завдання?

Які правові наслідки породжує, в даному разі, укладення нового договору управління майном?

Чи змінилося б рішення, якщо другий договір був не управління майном, а оренди. Вирішіть спір.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40/44. Ст. 356. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

2. Про заставу : Закон України від 02.10.1992 р. № 2654-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 47. Ст. 642. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-12#Text>.

3. Про іпотеку : Закон України від 05.06.2003 р. № 898-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 38. Ст. 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text>.

4. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України : наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. *Офіційний вісник України*. 2012. № 17. Ст. 66. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>.

5. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А.Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 51 (автори – І. В. Спасибо-Фатєєва, С. В. Кривобок).

6. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 170–180.

7. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. IV: Страхування, додання, комісія, управління майном / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. П. Янишен, Н. Ю. Голубєва та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 328 с.

8. Анопій І. В. Цінні папери як об'єкт договору управління майном. *Правове регулювання обігу цінних паперів* : тези доп. і повідомл. на наук.-практ. семінарі (16 берез. 2007 р. м. Львів). Львів : Держ. ун-т внутр. справ, 2007. С. 43–46.

9. Гордєєва Н. Г. Ответственность сторон по договору доверительного управления имуществом. *Российская юстиция*. 2009. № 11. С. 22–25.

10. Грейдін О. І. Договір управління цінними паперами в Україні : монографія. Суми : ДІАЙП, 2013. 274 с.

11. Домбругова А. Правове регулювання відносин за договором управління майном. *Юридичний вісник України*. 2004. № 17. С. 14.

12. Коваль, О. Проблематика становлення інституту управління майном в Україні. *Право України*. 2010. № 11. С. 97–101.

13. Котляр Д. Довірча власність чи договір управління майном – український вибір. *Часопис Парламент*. 2004. № 6. С. 20–25.

14. Майданик Р. Договір управління майном: правова природа, місце в праві України. *Юридична Україна*. 2010. № 8. С. 60–67.

15. Майданик Р. Особливості довірчого управління спільним майновим комплексом власників майнових сертифікатів. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2002. № 4. С. 14–15.

16. Майданик Р. Поняття довірчого управління нерухомим майном. *Право України*. 2002. № 12. С. 122–125.

17. Майданик, Р. Поняття договору управління майном в цивільному праві України. *Юридична Україна*. 2010. № 7. С. 9–14.

18. Меркушева Н. В. Види відносин з управління майном у цивільному праві України. *Часопис Київського університету права*. 2006. № 4. С. 117–122.

19. Савченко Л. А. Порівняльний аналіз довірчого управління майном з альтернативними конструкціями по регулюванню відносин з управління майном. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2002. № 17. С. 245–251.

20. Ступак С. К. Управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав в Україні. *Питання інтелектуальної власності*. Київ : Акад. правових наук України / Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності. 2004. № 1. С. 186–196.

21. Щерба Л. Поняття та форми колективного управління майновими авторськими та суміжними правами. *Юридична Україна*. 2010. № 11. С. 98–105.

Тема 21. Страхування

Питання для обговорення

1. Поняття, призначення страхування.
2. Перестраховання і співстраховання.
5. Законодавство України про страхування. Правила страхування.
6. Форми й види страхування.
7. Учасники страхових відносин.
8. Поняття, юридична характеристика договору страхування.
9. Сторони договору страхування, їх права й обов'язки.
10. Укладення договору страхування.
11. Умови й порядок здійснення страхової виплати. Відмова страховика у страховій виплаті.
12. Суброгація і регрес у страхових зобов'язаннях.
13. Припинення, недійсність договору страхування.

Завдання

1. Товариство з обмеженою відповідальністю «Світанок» (далі – ТОВ) 12.04.2020 р. уклало кредитний договір із АТ КБ «Приватбанк». У забезпечення виконання взятих на себе зобов'язань із належного повернення кредитних коштів за кредитним договором ТОВ уклало з АТ КБ «Приватбанк» договір застави вантажного автомобіля, який як предмет договору застави був застрахований страховою компанією «Провідна» за його ринковою вартістю (350000 грн). Вигодонабувачем за страховим договором був вказаний АТ КБ «Приватбанк». Застрахований автомобіль 14.07.2020 р. був пошкоджений у результаті ДТП, яка кваліфікувалася страховою компанією як страховий випадок. Вартість відновлюваного ремонту становила 174280 грн.

ТОВ звернулося до страхової компанії для виплати страхового відшкодування для проведення відновлюваного ремонту. Страхова компанія відмовила ТОВ у страховій виплаті, оскільки в договорі як вигодонабувач був зазначений АТ КБ «Приватбанк». Дізнавшись про настання страхового випадку, АТ КБ «Приватбанк» звернувся до страхової компанії з вимогою виплати йому страхового відшкодування як особі, на користь якої був укладений договір страхування.

На яке питання розраховане завдання?

Як слід вирішити спір? Дайте правову оцінку ситуації.

Хто має право одержати страхове відшкодування?

Які правові підстави для здійснення відмови у страховій виплаті?

Наскільки правомірно страховик відмовив ТОВ у здійсненні страхової виплати?

Які правові підстави для одержання АТ КБ «Приватбанк» страхового відшкодування?

2. Борецький на автостанції м. Сміла придбав квиток на автобус до Києва, в якому було вказано, що перевезення за вказаним маршрутом здійснює ТОВ «Черкаситрансавто» й дані про обов'язкове особисте страхування страховою компанією «Альфа Страхування». Під час поїздки за маршрутом з автобусом, в якому перебував Борецький, зіткнувся вантажний автомобіль МАН під керуванням водія Поліщука. Придніпровським районним судом м. Черкаси Поліщука було визнано винуватим у скоєнні ДТП і притягнуто до адміністративної відповідальності.

У результаті ДТП Борецький одержав численні травми голови й кінцівок, на тривалий час втратив працездатність. Страхова компанія «Альфа Страхування» здійснила виплату Борецькому у розмірі 39400 грн страхового відшкодування.

Борецький, вважаючи, що розмір заподіяної йому шкоди значно більший за одержане ним страхове відшкодування, звернувся до перевізника з вимогою виплатити йому 18745 грн витрат на лікування і 110 тис. грн моральної шкоди. Перевізник відмовив Борецькому у здійсненні виплати, посилаючись на те, що він був застрахований як пасажир і одержав страхове відшкодування, а перевізник не був винуватим у ДТП.

Не погодившись з відмовою перевізника, Борецький звернувся до суду.

На яке питання розраховане завдання?

Яке рішення має прийняти суд?

Наведіть аргументи кожної сторони.

3. Будівельна компанія «Укрспецбуд», що здійснює будівництво житла, уклала з АТ «Укрексімбанк» кредитний договір про відкриття кредитної лінії на суму 10000000 грн. У забезпечення повернення кредиту будівельна компанія «Укрспецбуд» застрахувала на користь банку свою відповідальність неповернення кредиту у страховій компанії «Княжа» у повному обсязі. Страховим випадком за договором страхування було передбачене прострочення повернення кредиту протягом 30 днів.

У свою чергу, АТ «Укрексімбанк» застрахувало ризик неповернення будівельною компанією «Укрспецбуд» кредиту на всю його суму у страховій компанії «Провідна», за яким страховик зобов'язався здійснити страхову виплату у разі неповернення кредиту позичальником більше одного місяця.

У період дії договору страхування будівельна компанія «Укрспецбуд» внаслідок суттєвого зменшення платоспроможності, викликаного падінням попиту на її продукцію, допустила порушення зобов'язання з повернення 1/3 частини одержаного кредиту протягом двох місяців.

Через 65 днів після настання строку повернення кредиту АТ «Укрексімбанк» звернулося до страхової компанії «Княжа» з вимогою про здійснення страхової виплати. Страховик відмовив банку у виплаті страхової суми, мотивуючи це тим, що банк уклав договір страхування фінансового ри-

зику із страховою компанією «Провідна», яка і зобов'язана компенсувати йому фінансові втрати. Не погодившись з відмовою страховика, АТ «Укресімбанк» звернулося до суду для примусового стягнення страхового відшкодування.

На яке питання розраховане завдання?

Чи можливе одночасне страхування двома сторонами кредитного договору страхових ризиків за ним?

Яким чином має здійснюватися виплата страхового відшкодування і хто має право на його одержання?

Чи правомірно відмовлено банку у здійсненні страхової виплати?

До кого має право звертатися банк за одержанням страхового відшкодування?

На підставі яких документів здійснюється страхова виплата?

Чи містить умова завдання неточності? Якщо так, то які?

4. Ткач 10.03.2020 р. застрахував у страховій компанії «Універсальна» належний йому на праві власності автомобіль марки Renault на повну його вартість, яка склала 285000 грн. Одним із страхових випадків за даним договором передбачено пошкодження транспортного засобу в результаті ДТП.

Ткач на своєму автомобілі 04.06.2020 р. став учасником ДТП за участю автомобіля МАЗ під керуванням Тищенка. Постановою Київського районного суду м. Харків від 15.07.2020 р. Тищенко був визнаний винуватим у скоєнні ДТП і притягнутий до адміністративної відповідальності. Тищенко надав Ткачу поліс обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, з якого слідувало, що цивільно-правова відповідальність Тищенка була застрахована у страховій компанії «Глобус».

Ткач у встановлені договором страхування строки звернувся до страхової компанії «Універсальна» з повідомленням про настання страхового випадку й виплату страхового відшкодування. Страхова компанія «Універсальна» оцінила заподіяний у результаті ДТП збиток у розмірі 24500 грн.

Ткач також звернувся до страхової компанії «Глобус» з аналогічною вимогою, яка також здійснила виплату страхового відшкодування у розмірі 27200 грн.

Загальна вартість відновлюваного ремонту склала 32300 грн.

Дізнавшись, що Ткач одержав страхове відшкодування від страхової компанії «Глобус», страхова компанія «Універсальна» звернулася до Ткача з вимогою про повернення одержаного від неї страхового відшкодування, посилаючись на умову договору страхування про те, що, якщо страхувальник одержить, крім страхового відшкодування, будь-яку виплату або компенсацію від третіх осіб, він зобов'язаний повернути страховій компанії «Універсальна» одержане від неї страхове відшкодування в повному обсязі.

Ткач відмовився повертати страховій компанії «Універсальна» одержане від неї страхове відшкодування, у зв'язку з чим вона звернулася до суду для примусового стягнення вказаного страхового відшкодування.

На яке питання розраховане завдання?

Наскільки правомірною є вимога страховика?

Яке рішення повинен прийняти суд?

Яким чином захистити майнові інтереси Ткача?

5. Страхова компанія «Арсенал Страхування» 15.05.2020 р. звернулася до страхової компанії «Кредо» з вимогою про сплату їй в порядку регресу 24750 грн страхового відшкодування, що було 27.02.2020 р. виплачено нею Мельнику за договором страхування належного йому на праві власності автомобіля VOLVO від 18.04.2019 р. В обґрунтування своєї вимоги страхова компанія «Арсенал Страхування» вказала, що 25.12.2019 р. Мельник на своєму автомобілі VOLVO став учасником ДТП, що сталося з вини Шевчука, який застрахував свою цивільну відповідальність у страховій компанії «Кредо».

Страхова компанія «Кредо» відмовила у виплаті страхового відшкодування, вказавши, що відповідно до ст. 1191 Цивільного кодексу України, яка визначає право на регресну вимогу, особа, яка відшкодувала шкоду, завдану іншою особою, має право зворотної вимоги (регресу) до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування, якщо інший розмір не встановлений законом.

Таким чином, безпосередньо відповідати перед страховою компанією «Арсенал Страхування» має Шевчук.

Не погодившись із відмовою у виплаті страхового відшкодування, страхова компанія «Арсенал Страхування» звернулася до суду.

На яке питання розраховане завдання?

Як слід вирішити справу?

Яке рішення має прийняти суд?

Проаналізуйте доводи і заперечення кожної із сторін.

Які підстави застосування права регресу у страхових відносинах?

6. Водій рейсового автобусу Ступак, який здійснював перевезення пасажирів з Херсону до Одеси, 24.02.2020 р. у зв'язку з поганими погодними умовами не впорався з керуванням, з'їхав із проїжджої частини дороги і допустив зіткнення з деревом, у результаті чого пасажир автобуса Ковальчук через травмування втратив працездатність на строк 4,5 місяці.

Ковальчук звернувся до Європейського страхового альянсу (далі – ЄСА), який здійснював обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті щодо даного рейсу. Отримавши необхідні документи, ЄСА 12.05.2020 р. здійснив виплату страхового відшкодування у розмірі 32640 грн, після чого 27.06.2020 р. звернувся в порядку регресу до транспортного підприємства «О.пастранс», яке забезпечувало автобусне

сполучення на даному маршруті, із вимогою компенсувати розмір виплаченого страхового відшкодування. Транспортне підприємство «О.пастрас» відмовилося відшкодувати ЄСА страхове відшкодування, посилаючись на те, що цивільна відповідальність власника автобуса була застрахована у страховій компанії «Княжа» і саме туди необхідно звертатися для одержання страхового відшкодування.

Не погодившись з відмовою, ЄСА звернувся до суду.

На яке питання розраховане питання?

Як слід вирішити спір?

Яке рішення повинен прийняти суд?

Проаналізуйте доводи і заперечення кожної із сторін.

7. Згідно з укладеним контрактом швейна фабрика одержала від англійської фірми партію тканини на суму 800 000 грн для пошиття модельного одягу. Товар було розміщено на складі. Фабрика застрахувала одержану партію товару на повну вартість тканини. Під час зберігання в приміщенні складу сталася пожежа. Із метою запобігання збільшенню збитків адміністрацією фабрики було організовано вивезення (службовим автомобілем) із палаючого складського приміщення тканини, яка ще залишалася неушкодженою. Автомобіль загорівся від палаючої частини даху, що впала на нього. Усі спроби загасити вогонь виявилися марними. Згідно з актом пожежних органів вини фабрики у виникненні пожежі не виявлено. Збитки, завдані фабриці в результаті пожежі, становлять 600 000 грн, у тому числі: пошкодження продукції (тканини) – загальна вартість 550 000 грн, пошкодження автомобіля – 50 000 грн.

Відповідно до укладеного договору страхування фабрика звернулася до страховика з вимогою відшкодувати заподіяні їй збитки в повному обсязі. Страхова компанія, погодившись на відшкодування вартості знищеної пожежею тканини (550 000 грн), відмовилася відшкодувати вартість пошкоджень автомобіля, посилаючись на те, що за договором страхування підлягала лише партія тканини.

Представник фабрики в судовому засіданні звернув увагу на той факт, що автомобіль було пошкоджено під час вжиття заходів щодо зменшення ймовірної шкоди від настання страхового випадку, тому страховик зобов'язаний відшкодувати понесені страховальником витрати у зв'язку з їх проведенням. Іншим аргументом на користь фабрики, на думку її представника, є те, що шкода, заподіяна фабриці, не перевищує страхової суми, у межах якої страховик несе ризик і зобов'язався виплатити страхове відшкодування.

На яке питання розраховане завдання?

Яке рішення повинен прийняти суд?

В якому розмірі відшкодовуються страховиком збитки, заподіяні внаслідок настання страхового випадку?

В якому порядку страхуються непрямі збитки?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 86/96-ВР (в редакції Закону України від 04.10.2001 р. № 2745-III). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 01.07.2004 р. № 1961-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15#Text>.
3. Кодекс торговельного мореплавства України від 23.05.1995 № 176/95-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80#top>.
4. Про затвердження Характеристики та класифікаційних ознак видів добровільного страхування : розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 09.07.2010 р. № 565. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1119-10#Text>.
5. Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.08.1996 р. № 959. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-96-%D0%BF#top>.
6. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 52 (автор – В. П. Янишен).
7. Харьковская цивилистическая школа: о договоре : монография / И. В. Спасибо-Фатеева, О. П. Печеный, В. И. Крат и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2017. 576 с.
8. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 159–163.
9. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. IV: Страхування, доручення, комісія, управління майном / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. П. Янишен, Н. Ю. Голубєва та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 328 с.
10. Граве К. А., Лунц Л. А. Страхование. Москва : Госюриздат, 1960. 175 с.
11. Моссиалос Э., Томпсон С. Добровольное медицинское страхование в странах европейского союза / пер. с англ. Москва : Весь Мир, 2006. 223 с.
12. Райхер В. К. Общественно-исторические типы страхования. Москва ; Л. : Изд-во АН СССР , 1947. 282 с.

13. Серебровский В. И. Избранные труды по наследственному и страховому праву. Москва : Статут, 1997. 567 с. (Серия «Классика российской цивилистики»).

14. Серебровский В.И. Очерки советского страхового права. Москва-Ленинград: Госиздат, 1926. 184 с.

15. Серебровский В. И. Страхование. Москва : Финиздат НКФ СССР, 1927. 144 с.

16. Справочник по страхованию в промышленности / П. Баедорф и др. ; пер. с нем. ; под ред. Н. А. Никологорского. Москва : ИО «ЮНИТИ» Страховой полис, 1994. 336 с.

17. Янишен В. П. Защита прав участников отношений страхования. *Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов*. Харьков : Право, 2014. С. 518–528.

18. Янишен В. П. Майновий інтерес як предмет договору страхування. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». 2012. Вип. 120. С. 42–50.

19. Янишен В. П. Финансовая услуга как объект гражданских прав. *Харьковская цивилистическая школа: объекты гражданских прав*. Харьков : Право, 2015. С. 521–534.

Тема 22. Позика. Кредит. Банківський вклад (депозит)

Питання для обговорення

1. Поняття і правова характеристика договору позики.
2. Форма договору позики. Проценти за договором позики.
3. Наслідки порушення договору позичальником.
4. Оспорювання договору позики
5. Поняття і правова характеристика кредитного договору.
6. Співвідношення договору позики і кредитного договору.
7. Відмова від надання або одержання кредиту
8. Проценти за кредитним договором та порядок їх зміни.
9. Комерційний кредит.
10. Правові наслідки недійсності кредитного договору.
11. Поняття і правова характеристика договору банківського вкладу (депозиту).
12. Види банківських вкладів.
13. Проценти на банківський вклад
14. Внесення грошових коштів на рахунок вкладника іншою особою.
15. Договір банківського вкладу на користь третьої особи
16. Ощадна книжка, ощадний (депозитний) сертифікат: поняття і правове значення.

Завдання

1. Савченко звернувся до Корольова з проханням надати позику у розмірі 25000 дол. США. Корольов позичив гроші строком на 3 роки за умови сплати 8 процентів річних, які мають виплачуватися щорічно. Савченко надав Корольову відповідну розписку, в якій зазначив, що він одержав кошти у розмірі 25000 дол. США з щорічною виплатою 8 процентів річних протягом трьох років після одержання коштів.

Через два роки після одержання коштів Савченко перестав виплачувати Корольову проценти. По закінченню строку, на який Савченко брав кошти, він взагалі їх відмовився повертати, посилаючись на наступне: по перше, відповідно до чинного законодавства надання кредитів фізичним особам в іноземній валюті в Україні заборонено; по-друге, іноземна валюта може використовуватися в Україні у випадках і в порядку, встановлених законом, а тому використовувати іноземну валюту для розрахунків на території України за зобов'язаннями між фізичними особами не допускається, оскільки, по-третє, зобов'язання має бути виражене і виконуватися у гривнях. Тому Савченко вважає, що кошти він отримав з порушенням вимог закону. Крім того, ним у розписці не було вказано його зобов'язання щодо повернення позики.

Корольов звернувся до суду з позовом про повернення суми позики, з урахуванням індексу інфляції, процентів за весь час, а також сплати 3% річних і пеню за період прострочення.

На яке питання розраховане завдання?

Надайте правову оцінку ситуації. Обґрунтуйте позицію кожної із сторін.

Які питання, має вирішити суд для ухвалення рішення?

Яке рішення має ухвалити суд?

У разі, якщо суд ухвалить рішення про задоволення вимог позивача (повністю або частково), в якій валюті може мати місце таке стягнення?

2. Між банком «Фінансові ініціативи» і Панковою був укладений кредитний договір, за умовами якого Панковій було надано кошти в сумі 100000 грн, які вона зобов'язувалася повернути з урахуванням нарахованих на них процентів через 2 роки після укладення договору.

Однак Панкова вчасно свій обов'язок не виконала, тому банк звернувся до суду з позовом про примусове стягнення суми кредиту (100000 грн), нарахованих процентів річних за ставкою 18 %, пені за ставкою 3 % за кожен день порушення зобов'язання тіштрафу в розмірі 15000 грн.

Панкова подала до суду зустрічний позов, у якому просила визнати укладений договір недійсним. Свої вимоги вона обґрунтовувала тим, що під час укладення цього договору було порушено вимогу про письмову форму (ст. 1055 ЦК України), оскільки, по-перше, для укладення договору нею було підписано заяву про приєднання до типового договору,

умови якого містилися на сайті банку; по-друге, під час укладення договору ніхто не ознайомив її з повним текстом договору, а порадили зайти на сайт банку для ознайомлення з цими умовами; по-третє, наразі встановити, до якої саме редакції договору вона приєдналася, неможливо, бо редакції договору на сайті постійно змінюються банком в односторонньому порядку, але дату зміни встановити неможливо.

На яке питання розраховане завдання?

Як слід вирішити цю справу?

Який порядок укладання кредитного договору?

3. Мироненко з метою придбання побутової техніки звернувся до банку «Кредитна допомога» для одержання кредиту строком на один рік, на що одержав згоду. Для використання кредитних коштів банк видав Мироненку кредитну картку. Після повернення кредитних коштів Мироненко звернувся до банку і повернув кредитну картку уповноваженому працівнику банку. Через шість місяців після цього Мироненко дізнався про кредитну заборгованість перед банком за закритим рахунком (кредитною картою, яку він повернув до банку). Після проведеного банком службового розслідування було встановлено, що працівник банку, який приймав від Мироненка кредитну картку, самовільно зняв кредитні кошти, які обліковувалися на ній, за що був звільнений з посади і притягнутий до кримінальної відповідальності. Банк «Кредитна допомога» заявив вимогу до Мироненка про повернення кредитних коштів, знятих з його кредитної картки, із наступним стягненням сплачених коштів з винного працівника банку. Мироненко не погодився і звернувся за консультацією до адвоката.

На яке питання розраховане завдання?

Яке вирішення повинен запропонувати адвокат? Проведіть правовий аналіз ситуації.

Який порядок використання кредитних карток?

Як проводиться закриття кредитного рахунку після повернення кредиту та сплати процентів?

Хто в даному випадку є потерпілим?

Який спосіб захисту права чи інтересу потерпілого є належним?

4. При купівлі у спеціалізованому магазині дорогого комп'ютера Міхно звернувся до банку «Міжнародний» для одержання кредиту на оплату комп'ютера. Представник банку, який знаходився в магазині, оформив кредитний договір і видав кредитну картку, за допомогою якої Міхно розрахувався за придбаний комп'ютер.

Через десять днів після купівлі комп'ютера Міхно звернувся до магазину з проханням обміняти придбаний комп'ютер на комп'ютер іншої моделі з доплатою. Однак у магазині такої моделі не виявилось і Міхно вирі-

шив повернути придбаний комп'ютер до магазину, на що отримав відмову. У той же день Міхно звернувся до банку з вимогою про розірвання кредитного договору, у відповідь на яку банк заявив про необхідність повернення коштів, одержаних за кредитним договором і сплатити проценти за період користування кредитом за встановленою кредитним договором ставкою. Не погодившись з вимогою банку, Міхно звернувся до суду з позовом про розірвання кредитного договору. Суд відмовив у задоволенні позову, посилаючись на неналежний спосіб захисту порушеного права.

На яке питання розраховане завдання?

Якими правами наділений покупець у разі придбання товару у кредит?

Які правові наслідки відмови позичальника від кредитного договору?

Наскільки правомірно відмовив суд у позові Міхно?

Змоделюйте аргументи сторін у судовій справі.

5. Ничипорук 15 березня 2019 р. уклав з банком «Добробут» договір банківського вкладу, за яким вніс на депозитний рахунок 150000 грн строком на один рік із виплатою 12% річних. Умовами депозитного договору передбачалися повернення банківського вкладу і виплата процентів за ним по закінченню строку договору на поточний рахунок вкладника, відкритий у цьому ж банку.

Ничипорук 16 березня 2020 р. звернувся до банку із заявою вида-ти йому всю суму вкладу з нарахованими процентами. Банк відмовив, посилаючись на те, що кошти з депозитного рахунку були перераховані на його поточний рахунок, а тому договір банківського вкладу припинився.

Ничипорук зняв із свого поточного рахунку перераховані з депозитного рахунку гроші лише 27 червня 2020 р. При цьому ним було встановлено, що проценти за банківським вкладом з 14 березня нараховувалися з урахуванням ставки за поточним рахунком. Він звернувся до банку з вимогою сплатити йому за весь період (до 27 червня 2020 р.) проценти за банківським вкладом, виходячи з розміру процентної ставки 12 %, відповідно до ч. 5 ст. 1061 ЦК України. Банк відмовив Ничипоруку, посилаючись на те, що договір банківського вкладу, який передбачав виплату процентів на депозит у розмірі 12% припинив свою дію 14 березня 2020 р., а тому правові підстави нарахування та виплати 12% річних – відсутні.

Не погодившись із відмовою банку, Ничипорук звернувся до суду з аналогічним позовом.

На яке питання розраховане завдання?

Яка правова природа процентів за договором банківського вкладу?

Яке рішення має ухвалити суд?

Які істотні умови депозитного договору?

Чи має банк в односторонньому порядку змінювати процентну ставку за договором банківського вкладу?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про банки та банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
2. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.09.2019 р. № 79-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-20#Text>.
4. Про споживче кредитування : Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>.
5. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#top>.
6. Положення про порядок здійснення банками України вкладних (деPOSITНИХ) операцій з юридичними і фізичними особами : затв. постановою Правління Національного банку України від 03.12.2003 р. № 516. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03#Text>.
7. Про затвердження Інструкції про ведення касових операцій банками в Україні : постанова Правління Національного банку України від 25.09.2018 р. № 103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-18#Text>.
8. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 53 (автор – О. М. Соловійов), Глава 54 (автор – В. П. Янишен), гл. 55 (автор – В. П. Янишен).
9. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 180–185.
10. Харьковская цивилистическая школа: о договоре : монография / И. В. Спасибо-Фатеева, О. П. Печений, В. И. Крат и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харків : Право, 2017. 576 с.
11. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 10: Кредитні та розрахункові зобов'язання. Договір комерційної концесії. Договір про спільну діяльність / І. В. Спасибо-Фатеева, В. І. Крат, О. П. Печений та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатеевої. Харків : Право, 2015. 496 с.
12. Глібок С. В. Проблеми правового регулювання умов кредитування. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2008. Вип. 93. С. 57–62.

13. Горбатюк В., Закревський А., Кравченко Л. До питання про особливості надання фінансових послуг: позики та кредит. *Юридичний журнал*. 2011. № 2. С. 102–104.

14. Довнар Ю. П. Понятіе и правовая природа договора банковского вклада (депозита). *Юридическая наука и образование*. Москва : Моск. гос. юрид. акад., 2008. Вып. 1. С. 124–144.

15. Ковальський Д. В. Про розірвання кредитного договору через істотне порушення з боку банку умов цього договору. *Вісник господарського судочинства*. 2011. № 6. С. 63–66.

16. Луспеник Д. Д. Договір позики: деякі питання теорії та судової практики. *Вісник Верховного Суду України*. 2011. № 4. С. 16–24.

17. Паліюк В. П. Судовий захист клієнтів поточних та вкладних (депозитних) рахунків: теорія та практика. Київ : Юстініан, 2011. 528 с.

18. Романюк Я. М. Цивільно-правові наслідки договорів, укладених одним із подружжя. *Вісник Верховного Суду України*. 2011. № 7. С. 42–48.

19. Янишен В. П. Договір позики: спірні питання форми та предмета. *Теорія і практика правознавства* : [Електрон. наук. фахове вид.]. 2015. № 2 (8). URL : <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/>.

20. Янишен В. П. Закон України «Про споживче кредитування»: нові стандарти захисту прав позичальників. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. Вип. 139. С. 52–62.

21. Янишен В. П. Законодавче забезпечення відновлення кредитування. *Теорія і практика правознавства* : [Електрон. наук. фахове вид.]. 2018. № 2 (14). URL : <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/>.

22. Янишен В. П. Особливості застосування неустойки за договором банківського вкладу. *Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин*. Харків : Право, 2017. С. 226–229.

Тема 23. Банківський рахунок

Питання для самостійного вивчення

1. Нормативно-правове регулювання відносин із відкриття, використання й закриття банківських рахунків.
2. Поняття й юридична характеристика договору банківського рахунку.
3. Предмет договору банківського рахунку.
4. Сторони і зміст договору банківського рахунку.
5. Банківська таємниця: поняття, зміст, суб'єкти. Порядок розголошення.
6. Порядок укладення і форма договору банківського рахунку.

7. Види і цільове призначення банківських рахунків.
8. Черговість виконання банком розрахункових документів клієнта.
9. Відповідальність банківської установи за неналежне виконання операцій за рахунком клієнта.
10. Обмеження права розпорядження коштами на банківському рахунку.
11. Припинення договору банківського рахунку.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
2. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. №2121-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.
3. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 05.04.2001 р. №2346-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text>.
4. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>.
5. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
6. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831>.
7. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>.
8. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.
9. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з надання фінансових послуг (крім професійної діяльності на ринку цінних паперів) : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 р. № 913. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/913-2016-p#Text>.
10. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків-резидентів і нерезидентів : постанова Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03#Text>.
11. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів На-

ціонального банку України : постанова Правління Національного банку України від 30.11.2020 р. № 150. URL : https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_30112020_150.

12. Про затвердження Інструкції про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті : постанова Правління Національного банку України від 16.08.2006 р. №320. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1035-06#Text>.

13. Про затвердження Інструкції про ведення касових операцій банками в Україні : постанова Правління Національного банку України від 25.09.2018 р. № 103. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-18#Text>.

14. Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів : постанова Правління Національного банку України від 05.11.2014 р. №705. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0705500-14#Text> (дата звернення: 04.12.2020).

15. Про затвердження Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці : постанова Правління Національного банку України від 14.07.2006 р. №267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0935-06#Text>.

16. Про затвердження Положення про Державний реєстр фінансових установ : розпорядження Держ. коміс. з регулювання ринків фін. послуг України від 28.08.2003 р. № 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0797-03#Text>.

17. Про деякі питання застосування Цивільного кодексу України в банківській діяльності : лист Нац. банку України від 18.08.2004 р. № 18-111/3249-8378. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v8378500-04#Text>.

18. Довідка Верховного Суду України за результатами вивчення судової практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням банківського законодавства. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Dovidka_banki_2.pdf.

19. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 56 (автор – С. Є. Сиротенко).

20. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю.С Ходико ; за заг. ред. В.І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 185-191.

21. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 10: Кредитні та розрахункові зобов'язання. Договір комерційної концесії. Договір про спільну діяльність / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. І. Крат, О. П. Печений та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2015. 496 с.

22. Безклубий І. А. Банківські правочини: цивільно-правові проблеми: монографія. Київ : Вид.-поліграф. центр «Київський університет», 2005. 378 с.

23. Безклубий І. А. Ознаки банківського правочину. *Право України*. 2012. № 9. С. 156–166.

24. Гетьман В., Дикий О. Нові підходи до застосування законодавства під час вирішення договірних спорів: практика ВС. *Юрист і закон*. 2019. № 37. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA013127.

25. Ісаєв А. М. Цивільно-правова характеристика договору емісії електронних грошей. *Теорія і практика правознавства* : [Електрон. наук. фахове вид.]. 2018. Вип. 2 (14). С. 1–15. URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/186027>.

26. Калашнікова О. О. Договір банківського рахунку як різновид банківських правочинів. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:iNweMwRm3QUJ:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/Chkup_2015_1_41.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=cInk&gl=ua&client=safari

27. Кльоба Л. Г. Оцінювання рівня інноваційності банківських продуктів і послуг. *Ефективна економіка*. 2016. № 6. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5024>.

28. Кравченко І. С., Дрозд І. В. Сучасний стан і перспективи розвитку Національної системи масових електронних платежів на ринку банківських платіжних карток в Україні. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2014. № 2 (20). С. 141–148.

29. Мітйя О. Д. Особливості цивільно-правової відповідальності банків у формі відшкодування збитків за порушення цивільних прав клієнтів. *Форум права*. 2009. № 3. С. 455–460. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILEA=&2_S21STR=FP_index.htm_2009_3_69.

30. Панова Л. Деякі питання правової природи договору еквайрингу. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 7. С. 47–53.

Тема 24. Факторинг

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття, предмет і загальна характеристика договору факторингу.
2. Сторони в договорі факторингу, їх права й обов'язки.
3. Відмежування факторингу від відступлення права вимоги і суміжних правових конструкцій.

4. Специфіка факторингу як фінансової послуги.
5. Правове положення боржника, право грошової вимоги до якого відступається за договором.
6. Недійсність заборони відступлення права грошової вимоги.
7. Виконання договору факторингу.
8. Відповідальність сторін за договором факторингу.
9. Недійсність договору факторингу: підстави, наслідки, судова практика.
10. Особливості міжнародного договору факторингу.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
3. Про міжнародний факторинг : Конвенція УНІДРУА № 995_210 від 28 травня 1988 р. (дата приєднання України – 11.01.2006 р. ; дата набрання чинності для України – 01.07.2007 р.). URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_210.
4. Постанова КГС ВС у справі № 910/7038/1 від 31.01.2018 р. / Верховний Суд. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71945526>.
5. Постанова ВП ВС у справі № 909/968/16 від 11.09.2018 / Верховний Суд. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76860058>.
6. Постанова КГС ВС у справі № 906/1174/18 від 04.09.2019 р. / Верховний Суд. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84094678>.
7. Постанова ОП КГС ВС у справі № 916/2286/16 від 17.01.2020 р. / Верховний Суд. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87129078>.
8. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 57 (автор – В. П. Янишен).
9. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 191–193.
10. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 10: Кредитні та розрахункові зобов'язання. Договір комерційної концесії. Договір про спільну діяльність / І. В. Спасиво-Фатєєва, В. І. Крат, О. П. Печений та ін. ; за ред. І.

В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2015. 496 с.

11. Верес І. Поняття та правова природа договору факторингу. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2012. № 5. С. 89–92.

12. Іваницький А. В. Співвідношення договору факторингу з окремими видами договорів в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2019. № 4. URL : http://apnl.dnu.in.ua/4_2019/12.pdf.

13. Красько І. Е. Договір факторинга. *Предпринимательство, хозяйство и право*. 1996. № 6. С. 3–7.

14. Мороз М. В. Розмежування договорів факторингу та відступлення права вимоги (на матеріалах судової практики). *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 4. С. 109–111.

15. Пушай В. І. Проблемні аспекти здійснення заміни осіб у зобов'язаннях. *Форум права*. 2013. № 3. С. 502–506. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2013_3_84.

16. Токунова А. Аналіз змін законодавства України щодо факторингу. *Право України*. 2011. № 1. С. 294–299.

Т е м а 25. Розрахунки

Питання для самостійного вивчення

1. Форми розрахунків між суб'єктами цивільних правовідносин.
2. Порядок проведення готівкових розрахунків юридичних осіб між собою і за участю фізичних осіб. Готівкові розрахунки між фізичними особами.
3. Роль платіжних систем при безготівкових розрахунках.
4. Види безготівкових розрахунків, їх характеристика та порядок проведення.
5. Правова характеристика розрахунків із застосуванням платіжних доручень.
6. Розрахунки за акредитивами. Види акредитивів.
7. Розрахунки за інкасовими дорученнями.
8. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків

Список нормативно-правових актів та літератури:

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2121-14>.
2. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/679-14>.
3. Про валюту і валютні операції : Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.

4. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Закон України від 06.07.1995 р. № 265/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95>.

5. Про платіжні системи та переказ коштів : Закон України від 05.04.2001 р. № 2346-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.

6. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : постанова Правління Національного банку України від 29.12.2017 р. № 148. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17#n19>.

7. Про затвердження Інструкції про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті : постанова Правління Національного банку України від 16.08.2006 р. № 320. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1035-06#Text>.

8. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні : постанова Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.

9. Положення про порядок емісії електронних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням : затв. постановою Правління Національного банку України від 05.11.2014 р. № 705 «Про здійснення операцій з використанням електронних платіжних засобів». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0705500-14#Text>.

10. Міжнародні правила по інкасо : публікація Міжнародної торговельної палати 01.01.1996 р. № 522. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/MU96447>.

11. Про затвердження Положення про порядок здійснення банками операцій за акредитивами : постанова Правління Національного банку України від 03.12.2003 р. № 514 (у редакції постанови Правління Національного банку України від 11.04.2018 р. № 38). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-03#Text>.

12. Уніфіковані звичаї та правила по документарному акредитиву (UCP-600): публікація Міжнародної торговельної палати 01.01.2007 р. № 600. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN32072.html

13. Постанова ВСУ від 10.08.2020 р. по справі № 206/2521/17 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90905852>.

14. Постанова ВСУ від 26.03.2020 р. по справі № 760/5112/15-ц / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88522601>.

15. Постанова ВСУ від 01.10.2020 по справі № 206/46/19 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91998398>.

16. Постанова ВСУ від 05.02.2020 р. по справі № 569/11463/15-ц / Єдиний державний реєстр судових рішень URL:

<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87517110>.

17. Постанова ВГСУ від 21.10.2010 р. по справі № 02/42-38 / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/11885977>.

18. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спаси́бо-Фатеевої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 58 (автори – С.Є. Сиротенко, А.Г. Бірюкова).

19. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 194–197.

20. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 10: Кредитні та розрахункові зобов'язання. Договір комерційної концесії. Договір про спільну діяльність / І. В. Спаси́бо-Фатеева, В. І. Крат, О. П. Печений та ін. ; за ред. І. В. Спаси́бо-Фатеевої. Харків : Право, 2015. 496 с.

21. Безклубий І., Пафик О. Поняття безготівкових розрахункових відносин. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2005. № 1. С. 19–21.

22. Гетьманцев Д.О. До питання про види безготівкових розрахунків за законодавством України. *Адвокат*. 2007. № 5. С.7–9.

23. Гладких Д. М. Проблеми та напрями активізації безготівкових розрахунків у контексті розбудови цифрової економіки в Україні. *Стратегічні пріоритети* : наук.-аналіт. щоквартальний зб. / Нац. ін-т стратег. досліджень. Київ : НІСД, 2018. № 3–4 (48). С. 108–119.

24. Дмитренко О. Правова природа безготівкового розрахунку. *Підприємництво, господарство і право*: наук.-практ. госп.-прав. журн. 2006. № 9. С. 92–95.

25. Домбругова А. Розрахунки за акредитивом. *Юридичний вісник України*. 2006. № 5. С. 12.

26. Матківська Т. Я., Попович О. В. Проблеми та шляхи вдосконалення обліку операцій з грошовими коштами. *Економіка, фінанси, право*. 2020. № 7. С. 40–43. Бібліогр. : с. 42–43.

27. Покас Ю. Готівкові розрахунки після 01.10.2019. Що робити з копійками? *АгроПро*. 2019. № 20. С. 30.

28. Тарасенко І. До питання про вдосконалення правового регулювання вексельних розрахунків. *Юридичний журнал*. 2009. № 2. С. 92–98.

29. Хівренко О. Розрахункові документи: особливості оформлення та застосування. *Вісник. Право знати все про податки і збори*. 2015. № 8. С. 30–33.

30. Ярмолівський Ю. Контроль за готівковими розрахунками. *Вісник. Офіційно про податки*. 2019. № 47/48. С. 28–30.

Тема 26. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
2. Види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
3. Сторони у договорах щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Їх права та обов'язки.
4. Форма договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Значення державної реєстрації договорів.
5. Поняття «ліцензії на використання об'єкта права інтелектуальної власності». Види ліцензій.
6. Поняття, загальна характеристика та зміст ліцензійного договору.
7. Поняття, загальна характеристика та зміст договору про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності.
8. Поняття, загальна характеристика та зміст договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності.

Завдання

1. Петро Бобонич уклав ліцензійний договір із ТОВ «ЧАС» про використання запатентованого ним неінвазійного глюкометра – наручного годинника. Згідно з умовами договору ТОВ «ЧАС» мало б здійснювати його виробництво і продаж продавцям для роздрібною торгівлі, а Петро Бобонич кожного кварталу мав отримувати винагороду у розмірі 2 % від вартості кожного виробленого неінвазійного глюкометра. Оскільки протягом восьми місяців від дати підписання договору винагороду Петру Бобоничу так і не виплатили, він звернувся з вимогою щодо її виплати до директора ТОВ «ЧАС», який повідомив, що обладнання ТОВ «ЧАС» не було придатне для виробництва винайденого Петром Бобоничем годинника – глюкометра, а тому вони уклали субліцензійний договір з ТОВ «Іновації», за яким передали право на виробництво і продаж винаходу відповідному товариству. У цьому ж договорі вони передбачили, що винагороду винахіднику буде сплачувати не ТОВ «ЧАС», а ТОВ «Іновації».

Проаналізуйте доводи та дії сторін у даній ситуації.

Чи правомірні дії ТОВ «ЧАС»?

У яких випадках і за яких умов може бути укладено субліцензійний договір?

Чи зміниться рішення завдання, якщо у ліцензійному договорі буде передбачена згода ліцензіара на використання об'єкта

інтелектуальної власності вказівкою на конкретного субліцензіата – ТОВ «Іновації»?

Чи є факт невикористання ліцензіатом відповідного об'єкта (якщо договір є чинним) підставою для відмови від виплати винагороди?

2. Програміст Волков розробив комп'ютерну «MS Word», яка виявилася зручною програмою для роботи з текстом та його редагування. Він уклав ліцензійний договір щодо використання даної програми з бюро перекладів «Дольче ВІТА», проте строк дії у ліцензійному договорі не вказав. Згодом до нього звернулися представники компанії «Тальянте», які прагнули доопрацювати програму й розпочати її серійний продаж. Як результат переговорів між Волковим і компанією «Тальянте» було укладено договір «Про передавання комплексу виключних майнових прав на комп'ютерну програму «MS Word»».

Після укладення договору компанія «Тальянте» вирішила розірвати ліцензійний договір, на що представник бюро перекладів «Дольче ВІТА» зауважив наступне:

1) умови ліцензійного договору бюро перекладів «Дольче ВІТА» не порушувалися, отже, підстав для розірвання договору немає;

2) договір про передавання виключних майнових прав на компютерну програму «MS Word» не можна вважати укладеним, так як:
а) передавання виключних прав ще не відбулося, а досягнення згоди щодо всіх істотних умов і підписання договору не свідчать про факт його укладення; б) програміст Волков відповідно до законодавства не отримав згоди ліцензіата на укладення договору про передавання виключних майнових прав;

3) укладення договору про передавання виключних майнових прав інтелектуальної власності на компютерну програму «MS Word» не впливає на ліцензійні договори, які були укладені раніше, а це означає, що право розірвати договір із бюро перекладів «Дольче ВІТА» має лише програміст Волков, який й надалі є ліцензіаром і тільки шляхом подання позову про це.

Проаналізуйте ситуацію й дайте правову оцінку кожному аргументу, який висунув представник бюро перекладів «Дольче ВІТА».

Чи змінилося б рішення завдання з огляду на те, що на момент укладення договору про передавання комплексу виключних майнових прав із програмістом Волковим «Тальянте» не знало про існування ліцензійного договору з бюро перекладів «Дольче ВІТА»?

3. За замовленням картини галереї «Морський Бриз» Антонов написав морський натюрморт (марина). За умовами договору художник зобов'язувався в майбутньому не створювати схожих картин і отримав фіксовану суму у розмірі 5000 грн, а галерея безпосередньо: *право на*

одержання грошової суми у розмірі п'яти відсотків від суми продажу оригіналу художнього твору наступного за відчуженням оригіналу, здійсненим автором. Протягом року галерея надсилала оригінал картини на різні виставки, а також розмістила її фотографію на своєму офіційному сайті із зазначенням ціни оригіналу й копій картини. За рік галерея продала 15 копій картини (по 1000 грн за кожна), а на аукціоні оригінал було продано за 35 000 грн. Дізнавшись про продаж копій й оригіналу картини з преси і вважаючи, що його авторські права, які впливають зі ст. 430 ЦК України і договору, порушені, Антонов звернувся до адвоката з приводу розяснення таких питань:

1) чи мала галерея відповідно до договору право розміщувати картину на своєму офіційному сайті;

2) чи мала право галерея копіювати й продавати копії картини без укладення ліцензійного договору або внесення відповідних змін до вже укладеного і чи має він право на винагороду за продаж таких копій;

3) чи повинна галерея за продаж морського натюрморду на аукціоні оплатити 5 % вартості автору, чи можна застосувати цей пункт договору і до копій картин проданих галереєю;

4) чи є картина відповідно до договору власністю галереї і чи має вона право використовувати її в будь-який спосіб;

4) хто має право укласти ліцензійні договори, чи впливає це на можливість укладення в подальшому договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності;

5) які правові наслідки порушення зобов'язання щодо створення схожих картин в майбутньому?

4. Один із власників Свідоцтва на торговельну марку «Острів мрій» Максименко уклав із ТОВ «Травелтур» ліцензійний договір про тимчасову згоду на безоплатне використання торгової марки строком до 01.11.2017 р. Проте до закінчення строку ліцензійного договору про це дізнався співвласник Юхимчук, який забажав сплати винагороди за використання торговельної марки, співвласном якої він є разом із Максименком і права на яку посвідчуються Свідоцтвом України на знак для товарів і послуг №224800. Крім того, ТОВ «Травелтур», у свою чергу, наголосило на тому, що, по-перше, відсутність реєстрації ліцензійного договору позбавляє права ліцензіара на звернення до суду за захистом порушеного права, а по-друге, воно не здійснювало використання торговельної марки, а отже, у будь якому випадку не повинно сплачувати винагороду.

Проте Юхимчук заперечив, наголосивши, що, по-перше, сам факт використання торговельної марки «Острів мрій» в господарській діяльності ТОВ «Травелтур» підтверджується придбаним ним товаром під торговою маркою «Острів мрій» у магазинах м. Київ 01.12.2017 р. і

20.01.2018 р., а по-друге, ліцензія – дозвіл на використання торговельної марки до 01.11.2017 р. і ліцензійний договір не можуть вважатися укладеними без обов'язкового зазначення в них умови щодо винагороди й способів її виплати, а також умови про те, що якість товарів, виготовлених за ліцензійним договором, не буде нижчою за якість товарів володільця свідоцтва і що останній здійснюватиме контроль за виконанням цієї умови.

На яке питання розраховане завдання?

Проаналізуйте аргументи сторін. Чи обґрунтованою є позиція Юхимчука і ТОВ «Травелтур»? Вирішіть спір.

Чи є придбаний Максименком товар під торговою маркою «Острів мрій» в магазинах м. Київ 01.12.2017 р. і 20.01.2018 р. доказом порушення прав на знак?

5. Із метою отримання патенту Сідорова подала заявку до Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності» на винахід, а саме новий спосіб очищення шкіри, й отримала повідомлення про публікацію відомостей в офіційному бюлетені про це. Дізнавшись про існування такого способу, Директор компанії «Чисто-блиск» ознайомився з матеріалами заявки на винахід і провів переговори з Сідоровою щодо можливості укладення договору про передання виключних майнових прав на новий спосіб. У результаті погодження усіх умов договору, зокрема, й умови стосовно захисту прав, а саме про відмову від права на звернення до суду компанією «Чисто-блиск» на користь Сідорової як винахідника, сторони підписали даний договір. Однак після публікації в офіційному бюлетені повідомлення про припинення діловодства щодо заявки компанія «Чисто-блиск» висунула вимогу про відмову від договору.

Яка форма укладення договору щодо передання виключних прав на винахід?

Чи можна вважати укладеним договір про передачу виключних майнових прав на винахід (новий спосіб очищення шкіри)?

Які правові наслідки зазначення умови про відмову від права на звернення до суду компанією «Чисто-блиск» у даному договорі?

Чи можливе укладення договору про передання виключних майнових прав щодо таких об'єктів, як географічне зазначення і наукове відкриття?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. (у ред. Закону України від 11.07.2001 р.) URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>про авторське право і суміжні права.

2. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-III в ред. Закону України від 05.12.2012 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.

3. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг : Закон України від 15.12.1993 р. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.

4. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 20.02.2007 р. № 01-8/91 «Про нормативно-правові акти, що регулюють питання, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності» URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v8_91600-07.

5. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 27.06.2008 р. № 01-8/383/1 «Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності». URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v83_1600-08.

6. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 19.11.2013 № 01-06/1658/2013 «Про деякі питання практики застосування господарськими судами законодавства про захист прав на об'єкти інтелектуальної власності (за матеріалами справ, розглянутих у касаційному порядку Вищим господарським судом України)». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1658600-13>.

7. Оглядовий лист Вищого господарського суду України від 17.04.2006 № 01-8/847 «Про практику застосування господарськими судами законодавства про захист прав на знаки для товарів і послуг (торговельну марку)». URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_847600-06.

8. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав : постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 5 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10>.

9. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності : постанова Пленуму Верховного Суду України від 17.10.2012 р. №12 / Офіц. веб-сайт Верхов. Ради України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>.

10. Інструкція про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на винахід (корисну модель) та видачу ліцензії на використання винаходу (корисної моделі), затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 16.07.2001 р. № 521. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>.

11. Інструкція про порядок ознайомлення будь-якої особи з матеріалами заявки на об'єкт права інтелектуальної власності, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 22.04.2005 р. № 247. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>.

12. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Ба-

ранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 59 (автор –В. М. Крижна).

13. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 197–204.

14. Харьковская цивилистическая школа: о договоре : монографія / И. В. Спасибо-Фатеева, О. П. Печеньный, В. И. Крат и др. ; под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2017. 576 с.

15. Договірні відносини щодо результатів наукової та науково-технологічної діяльності : монографія / В. О. Батова, О. В. Пічкур, Л. І. Роботягова, О. О. Тверезенко ; за заг. ред. О. Ф. Дорошенка ; НДІ ІВ НАПрН України. Київ : Інтерсервіс, 2013. 222 с.

16. Договірні форми розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права : монографія / за наук. ред. Н. М. Мироненко ; НДІ ІВ НАПрН України. Київ : Інтерсервіс, 2014. 248 с.

17. Договірне право України. Особлива частина : навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова та ін. / за ред. О. В. Дзери. Київ : Юрінком Інтер, 2009. 1200 с.

18. Договори по розпорядженню майновими правами на об'єкти патентного права. Т. 1 : монографія / Г. О. Андрощук, Ю. Л. Борко, В. А. Васильєва та ін. ; за наук. ред. Н. М. Мироненко. Київ : НДІ ІВ НАПрН України, ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2014. 279 с.

19. Жилінкова О. В. Договори в сфері реалізації авторських прав на музичний твір. Харків : Ксилон, 2008. 212 с.

20. Крижна В. М. Види ліцензій на використання об'єктів інтелектуальної власності. *Інтелектуальний капітал*. 2003. № 5. С. 13–18.

21. Крижна В. М. Загальна характеристика договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. *Право України*. 2004. № 9. С. 68–71.

22. Орлюк О. П. Управління правами інтелектуальної власності: монографія. Київ : Інтерсервіс, 2014. 178 с.

23. Посібник для суддів з інтелектуальної власності / І. М. Бенедисюк та ін. Київ : К.І.С., 2018. 424 с.

24. Право інтелектуальної власності : акад. курс : підручник для студ. вищ. навч. закл. / за ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : Ін Юре, 2004. 672 с.

25. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України / за ред. Ю. М. Капіци. Київ : Вид. Дім «Слово», 2006. 1104 с.

26. Право інтелектуальної власності в Інтернеті : [наук.-практ. посіб.] / С. А. Петренко, В. М. Троцька. – К. : НДІ ІВ НАПрН України, «НВП «Інтерсервіс», 2013. – 288 с.

27. Яркіна Н. Є. Спільні права інтелектуальної власності: їх виникнення та здійснення. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 4. С. 145–155.

Тема 27. Комерційна концесія

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття «договір комерційної концесії», його правова характеристика.
2. Складові елементи предмета договору комерційної концесії.
3. Сторони договору комерційної концесії та його форма.
4. Обов'язки сторін у договорі комерційної концесії.
5. Відповідальність за договором комерційної концесії.
6. Відмова від договору комерційної концесії та спеціальні підстави його припинення.
7. Правові наслідки зміни торговельної марки чи іншого позначення праволоділця як сторони в договорі комерційної концесії.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 61 (автор – В. М. Крижна).
2. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 204–207.
3. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 10: Кредитні та розрахункові зобов'язання. Договір комерційної концесії. Договір про спільну діяльність / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. І. Крат, О. П. Печений та ін.; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2015. 496 с.
4. Гладка О. В. Технологія як складова предмета договору комерційної концесії. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія : Економічна теорія та право : зб. наук. пр. Харків : Право, 2014. № 2 (17). С. 188–197.
5. Договір комерційної концесії: теорія, законодавство, судова практика: монографія / Г. О. Андрощук [та ін.] ; НДІ ІВ НАПрН України. Київ: НДІ ІВ НАПрН України, 2018. 212 с.
6. Килимник І. І. Особливості правового регулювання договору комерційної концесії (франчайзингу) : монографія. Харків : КП «Друкарня № 13», 2006. 161 с.

7. Крижна В. М. Право на використання торгівельних марок і комерційних найменувань за договором комерційної концесії. *Економіка та право*. 2004. № 3. С. 37–40.

8. Основи інтелектуальної власності : навч. посіб. для студ. ВНЗ / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка ; за ред. О. П. Орлюк. Київ : Інтерсервіс, 2016. 382 с.

9. Первомайський О. О. Проблеми правового регулювання форми договору комерційної концесії за ЦК та ГК України. *Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин* : матеріали Наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народж. В. П. Маслова, Харків, 17 лют. 2017 р. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Нац. акад. прав. наук України, Харків. обл. осередок всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Харків : Право, 2017. С. 151–154.

10. Пономарьова О. О. Договір комерційної концесії у сфері медицини як інструмент сталого розвитку країни. *Реформування патентного законодавства: етика, мораль, право* : зб. наук. пр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7 листоп. 2017 р.) / НДІ ІВ НАПрН України. Київ : Інтерсервіс, 2018. С. 67–69.

11. Чернега В. Договір комерційної концесії за цивільним та господарським законодавством України (порівняльно-правове дослідження). *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2018. № 10. С. 84–88.

12. Якубівський І. Є. Правова природа договору комерційної концесії (франчайзингу). *Часопис Хмельницького університету управління та права*. 2006. № 3-4 (19-20). С. 177–181.

Тема 28. Спільна діяльність

Питання для обговорення

1. Поняття й юридична характеристика договору про спільну діяльність.
2. Види договору про спільну діяльність.
3. Поняття й юридична характеристика договору простого товариства.
4. Правовий режим майна учасників договору простого товариства.
5. Права й обов'язки учасників договору простого товариства.
6. Порядок відшкодування витрат і розподіл прибутку учасників у зв'язку із здійсненням спільної діяльності.
7. Відповідальність учасників за договором простого товариства.
8. Припинення договору простого товариства.

Завдання

1. У червні 2019 р. Інститут права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України (далі – Інститут) й Адвокатське об'єднання «Ольховський та партнери» (далі – АО) уклали договір про встановлення взаємовигідних і тривалих партнерських відносин. Предметом договору було позначено планування співробітництва у сфері науково-дослідної, навчально-методичної, організаційної, інформаційної, експертної, видавничої та іншої діяльності в галузі правознавства. Також у договорі були деталізовані мета, завдання й напрями співробітництва.

У рамках запланованого співробітництва Інститут за порадою АО придбав необхідну навчальну літературу за темою «Юридичний супровід процедур банкрутства», проте АО тривалий час не надавало Інституту програму семінару за вказаною тематикою й не вказувало вартості участі у ньому.

У жовтні 2019 р. було введено в дію Кодекс України з процедур банкрутства, у результаті чого придбана Інститутом література виявилася непридатною для використання в навчальному процесі.

Інститут звернувся з позовом до АО про відшкодування вартості придбаної літератури. Позовні вимоги були обґрунтовані порушенням відповідачем договору про встановлення взаємовигідних і тривалих партнерських відносин.

На яке питання розраховане це завдання? Дайте правову оцінку спору.

2. Фермерське господарство «Колос» (далі – ФГ), що займалося вирощуванням ячменю, і ФОП Геращенко, який розводив корів і здійснював збут молочних виробів, вирішили укласти договір про «спільну діяльність». Відповідно до зазначеного договору передбачалося об'єднати зусилля учасників по відгодовуванню корів і збуту молочних виробів. Обов'язки розподілялися таким чином: ФГ зобов'язувалося надавати ФОП Геращенко солому, а останній – продавати зі знижкою певну кількість молочних виробів для ідальні ФГ.

Під час укладання договору виникли сумніви щодо можливості використання в даному випадку норм, що стосуються договору про спільну діяльність.

На яке питання розраховане це завдання? Надайте консультацію сторонам.

3. ПрАТ «Інжиніринг» і ТОВ «Житлобуд» уклали договір простою товариства, за яким учасники зобов'язувалися об'єднати вклади і спільно діяти з метою будівництва і введення в експлуатацію житлового будинку. Внесок ТОВ «Житлобуд» складала будівельні матеріали, право користування обладнанням і грошові кошти. Внесок ПрАТ «Інжиніринг» складався з грошових коштів і права на проектну документацію на будів-

ництво. ТОВ «Житлобуд» у повному обсязі зробило свій внесок, проте ПрАТ «Інжиніринг» ухилялося від внесення грошових коштів із посиланням на світову фінансову кризу і падіння цін на житлову нерухомість.

ТОВ «Житлобуд» звернулося із позовом до ПрАТ «Інжиніринг» і вимагало в судовому порядку стягнення суми внеску з відповідача, який його не вніс у спільну діяльність, у строки, передбачені договором, а також стягнення пені у розмірі подвійної облікової ставки НБУ від суми боргу на підставі Закону України «Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошового зобов'язання». У відзиві на позов ПрАТ «Інжиніринг» посилялося на те, що примушувати в судовому порядку учасника до здійснення свого внеску інший учасник не має права, оскільки це суперечить природі відносин простого товариства, які мають фідучіарний характер (участь у них є справою добровільною, і якщо вона не розпочалася, то примусово встановлена бути не може). Більше того, як вказував відповідач, при укладенні договору не було залучено професійного оцінювача задля надання оцінки вкладам учасників, а сам договір не був зареєстрований у податковому органі, у зв'язку із чим цей договір взагалі є неукладеним.

На яке питання розраховане це завдання?

Як слід вирішити справу?

Що може робитися як вклад учасниками простого товариства?

Який правовий режим майна учасників?

4. Три фермерських господарства уклали договір простого товариства з метою спільного виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції. ФГ «Золотий колос» вказаним договором було уповноважене на ведення спільних справ простого товариства (оператор спільної діяльності) з обмеженням можливості укладення договорів на суму, що перевищує 100 000 грн. На підставі укладеного договору інші учасники видали ФГ «Золотий колос» довіреність, де вказаного обмеження передбачено не було. Нехтуючи обмеженням при укладенні договору поставки пшеничного зерна на суму 150 000 грн, ФГ «Золотий колос» пред'явило лише довіреність.

У результаті цього інші учасники простого товариства звернулися до суду з вимогою про визнання недійсним договору поставки як вчиненого з перевищенням оператором спільної діяльності своїх повноважень і як збиткового (у зв'язку із прогнозованим зростанням вартості пшеничного зерна).

На яке питання розраховане це завдання? Як слід вирішити справу?

5. Між Державною установою «Васильківська виправна колонія» (далі – ДУ) і ТОВ «Техмаш» було укладено договір про спільну діяльність (договір простого товариства), за яким сторони зобов'язувалися спі-

льно діяти з метою обслуговування залізнично-дорожнього перевезення матеріалів (гранітів), що добуваються сторонами в кар'єрах, розташованих поблизу один одного. На підставі вказаного договору ДУ було внесено право користування тепловозами, депо, що належали ДУ на праві власності, а також право користування під'їзними коліями. У свою чергу, ТОВ «Техмаш» зробило грошовий вклад у розмірі 10 000 000 грн, за рахунок яких за спільною згодою обох учасників було придбано нові вантажні вагони на суму 8 000 000 грн (на боці покупця виступали обидва учасники; ТОВ «Техмаш» здійснив оплату вагонів; до автоматизованого банку даних парку вантажних вагонів як власник вагонів було внесено ДУ), що почергово (протягом однакових за тривалістю проміжків часу) використовувалися сторонами для перевезень гранітів, і здійснено капітальний ремонт тепловозів та депо (2 000 000 грн).

У подальшому ТОВ «Техмаш» було визнано банкрутом і щодо нього було відкрито ліквідаційну процедуру. У рамках справи про банкрутство ТОВ «Техмаш» звернулося із заявою до ДУ про визнання права власності на вагони й стягнення з ДУ 2 000 000 грн. Позовні вимоги були обґрунтовані тим, що у зв'язку з припиненням договору простого товариства зроблені як внесок гроші набули майнової форми вкладу у вигляді вагонів, а 2 000 000 грн фактично залишилися в ДУ як у власника тепловозів і депо, які ремонтувалися за рахунок цих коштів.

Як слід вирішити справу?

Які підстави та наслідки припинення договору простого товариства?

Список нормативно-правових актів та літератури:

1. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2018 р. № 514-VI / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
2. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
3. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/991-14>.
5. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII / Офіційний веб-сайт

Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19?find=1&text=%D0%B4%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B2#w121>.

6. Про управління об'єктами державної власності : Закон України від 21.09.2006 р. № 185-V / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/185-16>.

7. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, глави 62, 63, 64 (автор – Н. В. Коробцова).

8. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 207–210.

9. Харьковская цивилистическая школа: о договоре : монография / И. В. Спасибо-Фатеева, В. И. Крат, О. П. Печений и др. ; под. общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2017. 576 с.

10. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 10 : Кредитні та розрахункові зобов'язання. Договір комерційної концесії. Договір про спільну діяльність / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. І. Крат, О. П. Печений та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2015. 496 с.

11. Блажівська О. Є. Права та обов'язки сторін за договором про сумісну діяльність. *Держава і право*. 2001. Вип. 13. С. 262–266.

12. Брагинский М. И. Договорное право. Книга 5 : в 2 т. Т. 1: Договоры о займе, банковском кредите и факторинге. Договоры, направленные на создание коллективных образований. Москва : Статут, 2006. 825 с.

13. Годес А. Б. Правовое регулирование совместной деятельности. *Советская юстиция*. 1996. № 10. С. 50–64.

14. Дмитрієва Ю. А. Просте товариство: законодавче регулювання в праві Німеччини та України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ , 2008. 211 с.

15. Погуляєв С. Ю. Професійні та інші знання як об'єкт вкладу в просте товариство. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2001. Вип. 16. С. 331–335.

16. Посполітак В., Ханік-Посполітак Р. Зобов'язання за договором про спільну діяльність. Договір простого товариства. *Українське комерційне право*. 2003. № 4. С. 39–40.

17. Резнікова В. В. Ділова репутація, ділові зв'язки та інші нематеріальні активи як вклади до спільної господарської діяльності у формі простого товариства. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 12. С. 100–103.

18. Резнікова В. В. Проблемні аспекти здійснення спільної гос-

подарської діяльності в Україні. *Право України*. 2005. № 2. С. 48–51.

19. Таран О. Г. Багатосторонні договори в цивільному праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Івано-Франківськ, 2013. 233 с.

20. Щукина Е. М. Юридическая природа договора простого товарищества // *Вестник Московского университета. Серия 11. Право*. 2003. № 2. С. 49–61.

21. Юровська Г. В. Договір простого товариства у цивільному праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2010. 220 с.

Тема 29. Публічна обіцянка винагороди. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи

Питання для обговорення

1. Поняття «публічна обіцянка винагороди» та її види.
2. Зміст зобов'язання, що виникає з публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу.
3. Зміст зобов'язання, що виникає з публічної обіцянки винагороди за результатами конкурсу.
4. Сторони і зміст зобов'язання із вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення. Підстави його виникнення.
5. Надання звіту гестором про вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.
6. Зміст зобов'язання, що виникає внаслідок рятування здоров'я й життя фізичної особи. Підстави його виникнення.
7. Поняття реальної загрози для здоров'я й життя фізичної особи.
8. Сторони і зміст зобов'язання, що виникає у зв'язку з рятуванням майна іншої особи. Обсяг відшкодування.

Завдання

1. У січні 2020 р. Буйнова звернулася до суду з позовом до ТОВ «Колесо Фортуни» з вимогою стягнути 350 000 грн премії за маркетинговою акцією, 100 000 грн у відшкодування моральної шкоди і 200 000 грн винагороди за ігровими білетами.

Свої вимоги обґрунтовувала тим, що у 2018 р. від ТОВ «Колесо Фортуни» на її адресу надійшло повідомлення з пропозицією взяти участь в акції, згідно з якою необхідно у період з 10 по 20 серпня 2018 р. замовляти товари, а по закінченню акції визначався переможець, якому виплачувалася премія в розмірі 350 000 грн. Вона взяла участь в акції й виконала усі умови, після чого отримала лист, з якого вбачалося, що вона є переможцем, а її виграш становить 350 000 грн.

Крім того, починаючи з липня 2018 р. на її адресу надсилалися листи з

ігровими білетами, за якими вона повинна була отримати одночасно з основною сумою премії за оголошеною маркетинговою акцією, ще й винагороду за ігровими білетами на загальну суму 200 000 грн. Вона взяла участь в акції і неодноразово отримувала повідомлення про виграш призу, однак його вручення відкладалося, разом із тим пропонувалося замовити й оплатити ще товари, що вона і робила. Також за кожним ігровим білетом їй пропонувалася сума винагороду у разі, якщо вона замовить товар на суму, вказаному в ігровому білеті, що нею було виконано.

Яке рішення має прийняти суд?

Чи виникло зобов'язання між Буйноювою та ТОВ «Колесо Фортуни»?

2. Федорчук під час прогулянки в парку знайшов йоркширського тер'єра. Через декілька днів він побачив оголошення, де було обіцяно винагороду особі, яка поверне йоркширського тер'єра, і вказано номер телефону. Жіночий голос за вказаним номером телефону назвав адресу, куди слід доставити собаку. Власник квартири Авілов визнав собаку своїм, але відмовився його прийняти. Також з'ясувалося, що Авілов оголошення не давав, а вказаний в ньому номер телефону належить сусідці по квартирі Івченко, з якою Авілов перебував у неприязних стосунках.

На яке коло питань розраховане завдання?

Чи повинен Авілов прийняти свого собаку, виплатити винагороду Федорчуку і відшкодувати витрати, пов'язані з утриманням собаки?

3. Горовий вирішив побудувати на дачі теплицю. У магазині будматеріалів він пригадав, що в його сусіда по дачі Дімаріна, що має I групу інвалідності, покрівля сараю дуже стара і протікає під час дощу, внаслідок чого всередині утворилася пліснява й неприємний запах. Горовий вирішив допомогти сусідові. Він придбав 10 листів шиферу і привіз із власними будматеріалами їх на дачу. Дімарін на той час перебував у Харкові і тому Горовий вирішив покласти шифер самостійно до його приїзду. Коли Дімарін повернувся, то був здивований турботою сусіда. У нього виник ряд запитань.

Чи мав право Горовий вчиняти будь-які дії з майном, що належить йому на праві власності?

Чи зобов'язаний він сплачувати гроші за придбаний Горовим шифер?

Чи має він оплатити вартість виконаних робіт Горовому, адже договір підряду вони не укладали?

4. Антонов мав поїхати у тривале відрядження. Він проживав у квартирі один, і тому попрохав сусіда Яценка раз на тиждень поливати квіти, на що той погодився. Коли Яценко після від'їзду Антонова першого разу зайшов до квартири, то виявилось, що підлога в кухні й коридорі скрізь залита водою. Після огляду з'ясувалося, що вода тече з тріснутою труби подачі холодної води. Самостійно Яценко усунути протікання не зміг і викликав сантехніка, який замінив пошкоджену частину труби. Ро-

бота сантехніка була оплачена Яценком (видана квитанція).

Після повернення Антонова Яценко розповів про вчинені ним дії та попросив власника квартири повернути гроші, витрачені ним на оплату роботи сантехніка і придбання труби (є чек), а також сплатити за прибирання квартири від залишків води. Антонов не погодився. Він сказав, що знав про протікання води і воно було не настільки критичним щоб викликати майстра й проводити ремонтні роботи; що підлога могла просохнути самостійно, а на кухні взагалі на підлозі кафельна плитка, якій нічого не загрозувало.

Як слід вирішити спір?

Чи став Антонов боржником, а Яценко кредитором? Обґрунтуйте відповідь.

5. Настенко, проходячи поряд із недобудованою спорудою, побачив дівчину, яка залізла до кабіни баштового крану і збиралася стрибнути вниз. Настенку вдалося умовити її не робити цього, але самостійно злізти з крану вона не могла, оскільки була дуже збуджена. Настенко, ризикуючи власним життям, піднявся на кран і допоміг дівчині спуститися на землю. При рятуванні дівчини він поранив руку гострою металевою арматурою, у зв'язку з чим два тижні знаходився на лікарняному.

Незабаром врятована заявила Настенку претензію, що її врятовано без її на те згоди. Вражений такою поведінкою Настенко звернувся до дівчини з вимогою про відшкодування витрат на лікування, збитків, пов'язаних із зменшенням його доходів, а також вартості пошкодженого одягу.

Чи підлягає вимога Настенка задоволенню?

На кого і в якому обсязі закон покладає обов'язок по відшкодуванню шкоди, завданої рятувальнику внаслідок рятування здоров'я й життя фізичної особи?

6. На дачній ділянці, що належала Новікову, внаслідок недбалого зберігання речовин, які легко займаються, виникла пожежа. Вогнем були охоплені господарські споруди, а також садовий інвентар. Власник сусідньої ділянки Соколов, який за фахом був пожежником, став гасити пожежу всіма можливими засобами. У результаті його дій полум'я трохи згасло, і він побачив всередині споруди Новікова, що знаходився без свідомості. Соколов витяг Новікова з палаючої будівлі.

Коли за допомогою сусідів пожежу вдалося загасити, з'ясувалося, що спорудам Соколова шкоди не було заподіяно, але він отримав опіки середньої тяжкості та його одяг став непридатним для використання.

Вважаючи, що вчинені ним дії можуть розцінюватися як рятування майна Новікова, Соколов звернувся до нього з вимогою про відшкодування вартості пошкодженого одягу, а також про стягнення витрат на лікування.

Адвокат Новікова вважав, що заявлені вимоги не підлягають за-

доволенню, оскільки:

– по-перше, дії Соколова з рятування не можуть вважатися здійсненими виключно в інтересах Новікова, бо в першу чергу вони були вчинені з метою недопущення поширення пожежі на ділянку самого Соколова;

– по-друге, відшкодуванню підлягає шкода, завдана рятувальнику при рятуванні належного іншій особі майна, що має істотну цінність, а вартість врятованих господарських споруд Новікова є незначною;

– по-третє, Новіков – пенсіонер за віком і його матеріальне становище не дозволяє здійснити таке відшкодування рятувальникові;

– по-четверте, відшкодування завданої шкоди Соколов може отримати і від держави, оскільки згідно з положенням ч. 1 ст. 1161 ЦК України держава зобов'язана відшкодувати завдану рятувальнику шкоду.

Не погодившись із доводами адвоката Соколов звернувся до суду.

Як слід вирішити справу?

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Постанова Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 22.01.2013 р. № 3-69гс12 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/29192454#>.

2. Постанова Судової палати у господарських справах Верховного Суду України від 14.10.2014 р. № 3-129гс14 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/41019569>.

3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 10.04.2018 р. № 910/10156/17 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73627931>.

4. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 06.02.2020 р. № 910/13271/18 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87426717>.

5. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, глави 65, 66, 67 (автор – В.М. Ігнатенко).

6. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 213–218.

7. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 11 : Недоговірні зоб'язання / І. В. Спасибо-Фатєєва, Л. М. Баранова, Ю. В. Баулін та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2014. 416 с.

8. Берестова І. Е. Співвідношення та розмежування зо-

бов'язання з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави із зобов'язаннями, що виникають внаслідок вчинення майнових дій в інтересах іншої особи без її доручення. *Актуальні питання цивільного та господарського права*. 2006. № 1. С. 15–18.

9. Ігнатенко В. М. Квазі-інститут недоговірних зобов'язань з односторонніх правомірних дій. *Теорія і практика правознавства* : [Електрон. наук. фахове вид.]. 2018. № 2(14). URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/186027>.

10. Ігнатенко В. М. Публічна обіцянка нагороди за результатами конкурсу. *Актуальні проблеми правовідносин в приватній сфері* : матеріали «круглого столу», присвяч. пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова, 23 груд. 2011 р. / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків : Юрайт, 2012. С. 56–59.

11. Ігнатенко В. М. Умови виникнення зобов'язання із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. *Проблеми цивільного права та процесу* : матеріали Наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті проф. О. А. Пушкіна (22 трав. 2010 р.). Харків : Нац. ун-т внутр. справ / Нац. ун-т внутр. справ, Навчально-науковий інститут права, економіки та соціології, 2010. С. 44–46.

12. Качановський В. В. Вчинення дій у майнових інтересах іншої особи без її доручення. *Актуальні питання реформування правової системи України* : зб. наук. ст. за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 30-31 трав. 2008 р. / уклад. Т. Д. Климчук. Луцьк : Волин. обл. друкарня, 2008. С. 255–258

13. Харитонов Є. О. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи, у структурі ЦК України: до проблеми вдосконалення цивільного законодавства. *Правове життя сучасної України* : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-виклад. складу, присвяч. 15-річчю Нац. ун-ту «Одес. юрид. акад.» та 165-річчю Одес. школи права, 20-21 квіт. 2012 р. Одеса : Фенікс, 2012. Т. 3. С. 138–140

14. Шапошніков Д. Формування зобов'язань, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи в цивільному законодавстві. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса, 2004. Вип. 23. С. 317–325.

Тема 30. Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття «зобов'язання по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи».
2. Суб'єкти й об'єкти зобов'язання по усуненню загрози життю,

здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

3. Види і характер джерел загрози. Створення загрози діями й бездіяльністю боржника.

4. Підстави виникнення зобов'язання по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

5. Правові наслідки невиконання зобов'язання по усуненню загрози життю, здоров'ю, майну фізичної або юридичної особи.

Список нормативно-правових актів та літератури:

1. Рішення Малиновського районного суду м. Одеси від 7 серпня 2019 р. у справі № 521/2157/16-ц / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/83917179>.

2. Рішення Теребовлянського районного суду Тернопільської області від 17 липня 2017 р. у справі № 606/847/17 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/68007407>.

3. Рішення колегії суддів Судової палати з розгляду цивільних справ Апеляційного суду м. Києва від 19 квітня 2017 р. у справі № 757/18293/15-ц / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/66256002>.

4. Заочне рішення Петрівський районний суд Кіровоградської області від 11 березня 2010 р. у справі № 2-31 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/8861723>.

5. Рішення Жмеринського міськрайонного суду Вінницької області від 25 травня 2011 р. у справі № 2-539/11 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/19713647>.

6. Рішення Саратського районного суду Одеської області від 13 квітня 2010 р. у справі № 2-298/2010 / Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/8839466>.

7. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиби-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 68 (автор – В.М. Ігнатенко).

8. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. До іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 218.

9. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 11 : Недоговірні зобов'язання / І. В. Спасиби-Фатєєва, Л. М. Баранова, Ю. В. Баулін та ін. ; за ред. І. В. Спасиби-Фатєєвої. Харків : Право, 2014. 416 с.

10. Габріадзе М. Р. Зміст зобов'язань, що виникають у зв'язку зі створенням загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. *Вісник Запорізького національного університету*. 2012. № 4 (1). С. 106–112.

11. Габріадзе М. Р. Зобов'язання, що виникають внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи, у цивільному законодавстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2007.

12. Габріадзе М. Р., Харитонов Є. О. Правова природа відшкодування шкоди, завданої внаслідок неусунення загрози, створеної життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених*. Сімферополь, 2006. Вип. 9. С. 235–241.

13. Габріадзе М. Р. Протиправна поведінка як умова виникнення зобов'язання внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. № 15. С. 148–150.

14. Габріадзе М. Р. Юридична відповідальність та зобов'язання внаслідок створення загрози правам іншої особи: питання співвідношення. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. праць. Одеса : Фенікс, 2007. Вип. 33. С. 231–236.

15. Заїка Ю. О. Зобов'язання, які виникають при створенні загрози життю, здоров'ю або майну, в системі не договірних зобов'язань. *Юридична наука*. 2014. № 7. С. 20–28.

16. Ігнатенко В. М. Зобов'язання із створення небезпеки (загрози) за новим Цивільним кодексом України. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2008. Вип. 53. С. 67–74.

17. Ківалова Т. С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти) : монографія. Одеса : Юридична література, 2008. 360 с.

18. Кузьмич О. Я. Правові положення щодо участі третіх осіб у зобов'язаннях зі створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2017. Т. 20. С. 57–63.

19. Кухарев О. Є. Підстави виникнення зобов'язання у наслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. *Право і безпека*. 2010. № 2. С. 205–209.

20. Тихий В. П. Безпека людини: поняття, правове забезпечення, значення, види. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 2 (85). С. 31–46.

21. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. COVID-19 і делікти створення небезпеки. *Часопис цивілістики*. 2020. № 38 (2020). С. 5–11.

Тема 31. Відшкодування шкоди

Питання для обговорення

1. Поняття «зобов'язання з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань)», їх призначення і система.
2. Підстави й умови виникнення деліктних зобов'язань.
3. Відшкодування шкоди, завданої особою в разі здійснення нею права на самозахист, і шкоди, завданої у стані крайньої необхідності.
4. Відшкодування шкоди, завданою іншою особою.
5. Відшкодування шкоди, завданої суб'єктами владних повноважень.
6. Відшкодування шкоди, завданої в рамках кримінального провадження, провадження у справах про адміністративні правопорушення і цивільного судочинства.
7. Відшкодування шкоди, завданої особами, які не досягли повноліття.
8. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.
9. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.
10. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Завдання

1. Міхновська придбала квиток на поїзд Харків–Рахів. Зайшовши у вагон, вона відчула їдкий запах фарби. Як виявилось, вагон був нещодавно пофарбований і фарба не встигла до кінця висохнути. Ситуацію погіршувало те, що це був спекотний серпневий день. Як наслідок, у Міхновської почався головний біль, запаморочення, її нудило і підвищилася температура. У такому стані їй довелося подорожувати довгих 19 годин. У зв'язку з цим Міхновська пред'явила позов до Укрзалізниці і вимагала відшкодувати вартість квитка і моральну шкоду в розмірі 10 тис. грн. Укрзалізниця проти позову заперечувала, посилаючись на те, що Статут залізниць України і Правила перевезень пасажирів, багажу, вантажобагажу й пошти залізничним транспортом України не передбачають відшкодування моральної шкоди.

На яке питання розраховане завдання?

Поясніть співвідношення деліктної і договірної відповідальності.

Якими нормами має обґрунтувати свій позов Міхновська?

Вирішіть справу.

2. ФОП Ярославська за договором оренди винаймала приміщення на першому поверсі багатоквартирного житлового будинку. У цьому приміщенні вона обладнала студію для фотозйомки, та одного дня, прийшовши до своєї студії, Ярославська була приголомшена видовищем: її студію було затоплено гарячою водою, що сочилася зі стелі. Як наслідок,

зіпсовано декорації, дорогу фототехніку і обладнання, а отже, доведеться робити ремонт. Крім того, проведення ремонту забере кілька тижнів, упродовж яких вона не зможе приймати клієнтів і втратить прибуток. Ярославська пред'явила вимогу до сусіда Середи, що мешкав поверхом вище. Однак той сказав, що до залиття не причетний, бо в його квартирі усе гаразд, і жодних слідів протікання немає. Як з'ясувалося згодом, затоплення сталося через те, що прорвалася іржава труба центрального опалення, яка проходила в плиті перекриття між поверхами. Ярославська має намір пред'явити позов і звернулася до адвоката за консультацією.

На які питання розраховане завдання?

Хто має пред'явити позов: Ярославська чи власник, у якого вона винаймає приміщення?

Хто має бути відповідачем у справі?

Які докази мають бути надані на підтвердження факту залиття?

Як визначити розмір відшкодування, на який може претендувати Ярославська?

3. Пан Іванюк з 1998 р. мешкає у приватному будинку в невеличкому селищі міського типу у трьох кілометрах від заводу «Оптіма». Завод виробляє промислові фарби, лаки й розчинники. Нещодавно лікарі діагностували в пана Іванюка рак легень. Іванюк вважає, що причиною його хвороби стало те, що завод забруднює ґрунтові води відходами виробництва, зокрема, свинцем та його сполуками. Як наслідок, на думку Іванюка, свинець потрапляє у воду в його колодязі і городину, що він вирощує. Завод не визнає своєї відповідальності, посилаючись на те, що онкологічне захворювання може бути викликане низкою інших причин. Так, Іванюк опалює свій будинок вугіллям, продукти згоряння якого канцерогенні. Більше того, Іванюк палить, а паління визнається однією із головних причин раку легень. Оскільки досягти порозуміння сторонам не вдалося, Іванюк пред'явив позов до Заводу, у якому вимагає відшкодувати йому 1 млн грн витрат на лікування і 10 млн грн моральної шкоди.

На яке питання розраховане завдання?

Спрогнозуйте, що стане головним каменем спотикання під час розгляду справи в суді?

Використовуючи положення не лише ЦК України, а й спеціально-го природоохоронного законодавства, визначте, чи підлягає позов Іванюка задоволенню? Врахуйте практику ЄСПЛ і зарубіжний досвід.

4. Двадцятилітній Йосипенко їхав за кермом новенького автомобіля, що тільки вчора придбав його батько (після тривалих умовлянь Йосипенкові таки вдалося дістати дозвіл батька, щоб похизуватися автівкою перед друзями). Звернувши із головної вулиці, він заїхав у житловий масив багатопверхових будинків. Оскільки в зоні видимості нікого не було,

Йосипенко рухався зі швидкістю 42 км/год., аж раптом не знати звідки на дорогу вискочив дванадцятилітній Сашко. Йосипенко вдарив по гальмах, але уникнути зіткнення не вдалося. Як наслідок, Сашкові було завдано численних забоїв, перелом стегнової кістки і струс головного мозку. Батьки Сашка пред'явили позов до батька Йосипенка (як до власника автомобіля) і вимагали відшкодувати завдану майнову й моральну шкоду. Однак під час розгляду справи в суді було проведено експертизу, за результатами якої встановлено, що навіть якби Йосипенко рухався зі швидкістю 30 км/год., йому б усе одно не вдалося уникнути зіткнення з огляду на те, як раптово Сашко з'явився на проїжджій частині вулиці.

На які питання розраховане завдання?

Чи підлягає позов задоволенню? Якщо так, то спрогнозуйте, як слід було б врахувати розмір шкоди.

Чи змінилося б рішення, якби Йосипенко рухався зі швидкістю 30 км/год?

5. Замковець їхав на своєму автомобілі Bentley Continental GT, додержуючись швидкісного режиму, аж раптом, коли він перетинав перехрестя на зеленій сигнал світлофора, на дорогу з-за рогу вулиці вибіг Середюк. Незважаючи на термінове гальмування, уникнути зіткнення не вдалося. Як наслідок, Середюк отримав струс мозку і перелом променевої кістки. Постановою районного суду Середюка визнано винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 124 КУпАП. Однак Середюк вважав, що це не перешкоджає йому вимагати відшкодування завданої шкоди на підставі статті 1187 ЦК України. У зв'язку з цим він пред'явив позов до Замковця про відшкодування майнової та моральної шкоди на загальну суму 50 тис. грн. У свою чергу, Замковець пред'явив зустрічний позов до Середюка про відшкодування збитків, завданих пошкодженням автомобіля. Замковець зазначив, що внаслідок зіткнення із пішоходом він пошкодив передній бампер, фару і радіаторну решітку автомобіля, ремонт яких стане йому в 140 тис. грн.

На яке питання розраховане завдання?

Поясніть особливості відповідальності за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки, і вирішіть справу.

6. Щербань отримував пенсію як ліквідатор аварії на ЧАЕС. Законом від січня 2019 р. було внесено зміни до порядку розрахунку цієї пенсії, внаслідок чого її розмір зменшився на 35%. Однак у вересні 2019 р. Конституційний Суд визнав відповідний закон неконституційним і пенсію знову почали нараховувати, як і раніше. Проте Щербань, посилаючись на статтю 1175 ЦК України, звернувся із позовом до Держави Україна і вимагав відшкодувати йому різницю, яку він недоотримав у період, доки Закон залишався бути чинним (тобто із січня по вересень 2019 р.).

На яке питання розраховане завдання?

Оцініть перспективи позову Щербаня з урахуванням практики ЄСПЛ.

7. Повернувшись додому після робочого дня, Сизий всупереч правилам дорожнього руху припаркував своє авто BMW X6 прямо на газоні біля багатоквартирного житлового будинку, у якому він мешкав. На ранок на Сизого чекала неприємна несподіванка: на автівку впало старе дерево, що росло на газоні. Як наслідок, пошкоджено дах, лобове скло, водійські двері і капот. Сизий пред'явив позов до Харківської міської ради, вимагаючи відшкодування завданої йому шкоди. Свій позов він пояснював тим, що саме на міську раду покладається обов'язок стежити за благоустроєм території і своєчасно зрізати аварійні дерева. Представник міської ради проти позову заперечував. По-перше, він наголошував на тому, що шкода стала наслідком неправної поведінки самого Сизого, який учинив адміністративне правопорушення. По-друге, він зауважив, що міською радою для цілей забезпечення благоустрою створено Комунальне підприємство «ХарківЗеленБуд», однак дерево, що впало на авто позивача, не перебувало на балансі цього підприємства. Оскільки дерево росло на прибудинковій території, представник міської ради припустив, що за нього має відповідати Житлово-експлуатаційна організація «Світоч», на балансі якої перебуває будинок. Однак, як з'ясувалося, відповідне дерево і на балансі ЖЕО «Світоч» також не перебувало.

На яке питання розраховане завдання?

Як суд має вирішити справу?

8. У квартирі Ковалишина сталася крадіжка: викрадено готівку, цінну техніку, ювелірні вироби і три роботи Романа Мініна, вартістю по 100 тис. грн кожна. Загалом викрадено майна на 700 тис. грн. За цим фактом було розпочато досудове розслідування, і Нечипоруківі повідомлено про підозру. Ковалишин пред'явив цивільний позов у кримінальному провадженні і вимагав стягнути із Нечипорука відшкодування майнової шкоди в розмірі 700 тис. грн і моральної шкоди в розмірі 300 тис. грн. Суд визнав Нечипорука винним у вчиненні злочину, передбаченого частиною 3 статті 185 КК України і в обвинувальному вирокі, вирішив задовольнити цивільний позов Ковалишина в повному обсязі. Проте в Нечипорука не виявилось жодного майна, на яке можна було б звернути стягнення, і тому державний виконавець повернув Ковалишину виконавчий лист. У зв'язку з цим Ковалишин на підставі частини 2 статті 1177 ЦК України звернувся із позовом до Держави Україна і вимагав відшкодувати йому шкоду за рахунок коштів Державного бюджету.

На яке питання розраховане завдання?

Оцініть перспективи позову Ковалишина з урахуванням практики ЄСПЛ.

9. Приватному підприємцю Сергієнку належало нежитлове приміщення в центрі Донецьку. У цьому приміщенні у 2010 р. Сергієнко обладнав шоу-рум дорогого італійського одягу, який приносив йому хороший прибуток. Однак навесні 2014 р. приміщення було цілковито зруйноване внаслідок численних обстрілів важким озброєнням. Посилаючись на статтю 19 ЗУ «Про боротьбу з тероризмом» Сергієнко вимагав відшкодувати

йому вартість зруйнованої нерухомості за рахунок коштів Державного бюджету. Для цього він пред'явив позов до Кабінету Міністрів України і Державної казначейської служби України. Відповідачі проти позову заперечували, посилаючись на те, що терористичний акт – це кримінальне правопорушення, а отже, факт його вчинення може бути підтверджений тільки вироком суду в рамках кримінального провадження, а оскільки такого вироку наразі немає, Держава не може бути зобов'язана до відшкодування шкоди.

На яке питання розраховане завдання?

Хто має бути відповідачем у такій справі?

Оцініть перспективу судового розгляду з урахування практики ЄСПЛ.

Чи змінилося б рішення, якби йшлося про житлову, а не комерційну нерухомість?

10. У вересні 2017 р. Зайченку було вручено повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого статтею 201 КК України. Згодом йому було обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Кримінальна справа розглядалася судами неодноразово аж доки у січні 2020 р. суд не ухвалив виправдувальний вирок. Відтак Зайченко звернувся до суду з позовом до Державної казначейської служби України, вимагаючи відшкодувати йому за рахунок Державного бюджету майнову й моральну шкоду, завдану незаконним засудженням. У суді представник відповідача зауважив на тому, що під час досудового розслідування Зайченко давав показання, у яких визнавав себе винним, а тому не має права на відшкодування.

На яке питання розраховане завдання?

Чи правильно визначено відповідача у справі?

Спрогнозуйте, із чого може складатися сума відшкодування.

Оцініть аргумент відповідача і вирішіть справу.

Список нормативно-правових актів і літератури

1. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції : Закон України від 19.05.2011 р. № 3390-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3390-17/conv>.

2. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду від : Закон України 01.12.1994 р. № 266/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-vr/conv>.

3. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення : Закон України від 13.12.2001 р. № 2893. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2893-14/conv>.

4. Положення про застосування Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду»: затв. наказом Міністерства юстиції, Генеральної прокуратури та Міністерства фінансів України від 04.03.1996 р. № 6/5/3/41. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0106-96>.

5. Методика визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства : затв. Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України № 171 від 27.10.1997 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0285-98>.

6. Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря : затв. Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України № 639 від 10.12.2008 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0048-09>.

7. Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 01.03.2013 р. № 4 «Про деякі питання застосування судами законодавства при вирішенні спорів про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004740-13>.

8. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 04.09.2019 р. у справі № 265/6582/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86310215>.

9. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 26.02.2020 р. у справі № 372/4399/15-ц. URL : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88137847>.

10. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 р. № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95/conv>.

11. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків : Право, 2014. Т. 2, гл. 69 (автори – С. Н. Приступа, С. Є. Сиротенко).

12. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. До іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019. С. 218–239.

13. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 11 : Недоговірні збов'язання / І. В. Спасибо-Фатєєва, Л. М. Баранова, Ю. В. Баулін та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : Право, 2014. 416 с.

14. Баранова Л. Н. Возмещение имущественного вреда : [разд. 2, гл. 3, § 4]. *Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов* : монографія / Национальный юридический университет им. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2014. С. 253–265 .
15. Баранова Л. Н., Сиротенко С. Е. Возмещение имущественно-го и морального (неимущественного) вреда : [разд. 4, гл. 3, § 5]. *Харьковская цивилистическая школа: осуществление и защита права интеллектуальной собственности* : монографія / под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харків : Право, 2018. С. 644–661.
16. Бурлака І. В. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої без вини : монографія. Харків : Право, 2016. 200 с.
17. Карнаух Б. П. Вина потерпілого в деліктному праві. *Держава і право. Юридичні і політичні науки* : зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2014. Вип. 64. С. 223–230.
18. Карнаух Б. П. Вина як умова цивільно-правової відповідальності : монографія. Харків : Право, 2014. 224 с.
19. Карнаух Б. П. Причинний зв'язок у деліктному праві: концепція *novus actus interveniens*. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. госп.-прав. журн. 2019. № 9. С. 11–15.
20. Карнаух Б. П. Протиправність, шкода і чисті економічні втрати: до постановки проблеми. *Приватне право*. 2013. № 1. С. 267–273.
21. Карнаух Б. П. Причинний зв'язок як умова деліктної відповідальності в практиці Європейського суду з прав людини: справи про порушення процедурних гарантій. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. Вип. 145. С. 68–79.
22. Карнаух Б. Причинний зв'язок у деліктному праві: рефлексія над тестом «якби не». *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2019. Вип. 147. С. 75–84.
23. Мыца Ю. В. Защита прав лиц в деликтных обязательствах : [разд. 3, гл. 3, § 8]. *Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов* : монографія / Национальный юридический университет им. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2014. С. 549–557.
24. Отраднава О. О. Проблеми вдосконалення механізму цивільно-правового регулювання деліктних зобов'язань : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2014. 328 с.
25. Рабінович П. М. Право людини на компенсацію моральної шкоди (загальнотеоретичні аспекти) : монографія. Львів : Світ, 2006. 140 с.
26. Рубан О. О. Компенсація моральної шкоди працівнику, заподіяної йому при виконанні ним своїх обов'язків. *Право України*. 2015.

№ 6. С. 223–233.

27. Спасибо-Фатеева И. В. Возмещение морального вреда : [разд. 2, гл. 3, § 5]. *Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов* : монография / Национальный юридический университет им. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2014. С. 265–282.

28. Спасибо-Фатеева І. В. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади або органом місцевого самоврядування у сфері нормотворчої діяльності. *Університетські наукові записки : часопис Хмельницького університету управління та права*. 2014. № 2 (50). С. 117–129.

Тема 32. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави

Питання для самостійного вивчення

1. Поняття «зобов'язання, що виникають з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави».
2. Суб'єкти зобов'язань з набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.
3. Повернення в натурі безпідставно набутого майна.
4. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання.
5. Безпідставно набуте майно, що не підлягає поверненню.
6. Відмежування кондикційного позову від деликтного, віндикаційного та позовів, що виникають із договірних зобов'язань.

Список нормативно-правових актів та літератури:

1. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 5 лютого 2020 р. у справі № 910/15295/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87857859>.
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 10 квітня 2018 р. у справі № 910/10156/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/73627931>.
3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 26 червня 2018 р. у справі № 910/9072/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/75265948>.
4. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 4 грудня 2019 р. у справі № 917/1739/17. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86310237>.
5. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 15.06.2018 р. у справі № 916/3402/16. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74842364>.

6. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 27 лютого 2019 р. у справі № 404/4822/15-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80522372>.

7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 16 січня 2019 р. у справі № 753/15556/15-ц. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79388252>.

8. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними : постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. № 9 / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Законодавство України. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-09>.

9. Цивільне право : підручник : [у 2 т.] / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, А. Г. Бірюкова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасиво-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – 2-ге вид., переробл. та допов. Х. : Право, 2014. Т. 2, гл. 70 (автор – В. Ю. Чуйкова).

10. Цивільне право України. Частина друга : посіб. для підгот. до іспитів / В. І. Борисова, К. Ю. Іванова, Б. П. Карнаух, Ю. С. Ходико ; за заг. ред. В. І. Борисової. Харків : Право, 2019, с. 239–240.

11. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 11 : Недоговірні зобов'язання / І. В. Спасиво-Фатєєва, Л. М. Баранова, Ю. В. Баулін та ін. ; за ред. І. В. Спасиво-Фатєєвої. Харків : Право, 2014. 416 с.

12. Беляневич О. А. Деякі питання застосування статті 1212 Цивільного кодексу України. *Вісник господарського судочинства*. 2014. № 4. С. 63–73.

13. Берестова І. Е. Безпідставне збагачення і договірні зобов'язання: конкуренція зобов'язань. *Вісник прокуратури*. 2003. № 5. С. 93–98.

14. Берестова І. Е. Інститут безпідставного збагачення в країнах континентальної Європи: порівняльно-правовий аналіз. *Право України*. 2003. № 11. С. 151–153.

15. Борисова В. І. Договір купівлі-продажу. *Договір як універсальна правова конструкція*: монографія /А. П. Гетьман, В. І. Борисова, О. П. Євсєєв та ін.; за ред. А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. Харків: Право, 2012. Розд. 2, гл. 1. С. 26-56.

16. Ваштарева Є. А. Поняття збагачення в контексті кондикційного зобов'язання. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. – Х. : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2018. Вип. 141. С. 104–115.

17. Визнання договорів неукладеними: причини і наслідки (огляд арбітражної практики і чинного законодавства). *Вісник податкової служби України*. 2001. № 1. С. 17–22.

18. Деменко С. О. Суб'єктно-об'єктний склад зобов'язань у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави. *Часопис*

Київського університету права. 2019. № 3. С. 181–187.

19. Ем В. С. Обязательства вследствие неосновательного обогащения. *Законодательство*. 1999. № 7. С. 11–14.

20. Завидов Б. Д., О. Б. Гусев Правовые проблемы ответственности, вытекающие из неосновательного обогащения. *Юрист*. 1999. № 10. С. 58–63.

21. Игнатенко В. Н. Реализация обязательств из неосновательного обогащения. *Известия вузов. Правоведение*. 2001. № 2. С. 192–196.

22. Калітенко О. М. Набуття, збереження майна без достатньої правової підстави. *Цивільний кодекс України: коментар*. Харків : Одісей, 2003. 856 с.

23. Карнаух Б. П. Безпідставне збагачення у праві Давнього Риму. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2017. Вип. 138. С. 17–28.

24. Красько И. Е. Неосновательное приобретение и сбережение имущества. *Бизнес*. 1999. 15 марта. № 11 (322). С. 4–5.

25. Ніколасенко О. В. Концепція та поняття зобов'язань, які виникають внаслідок набуття або збереження майна без достатньої правової підстави в цивільному законодавстві України. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. пр. Одеса : Юрид. літ., 2006. Вип. 28. С. 231–237.

26. Новоселова Л. А. Обязательства из неосновательного приобретения (сбережения) имущества в практике арбитражных судов. *Хозяйство и право*. 1995. № 7. С. 34–37.

27. Поддерковний О. П., Олюха В. Г. Про застосування інституту безпідставного збагачення при розрахунках у підрядних відносинах. *Вісник господарського судочинства*. 2013. № 3. С. 147–153.

28. Пучкова Г. В. Формування концепції зобов'язань, які виникають внаслідок безпідставного збагачення у цивільному праві України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. Ужгород : Поліграф центр «ЛІРА», 2007. Вип. 7. С. 181–185.

29. Пучкова Г. В. Характеристика зобов'язань у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави за чинним законодавством України. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. праць. Одеса : Юрид. літ., 2006. Вип. 28. С. 274–281.

30. Романська, І. В. До питання про співвідношення кондикції та виндикації. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 281–285.

31. Спасибо-Фатеева, И. В. Кондикционный иск : [разд. 2, гл. 3, § 7]. *Харьковская цивилистическая школа: защита субъективных гражданских прав и интересов* : монография. Харків : Право, 2014. С. 293–307.

СЛОВНИК ОСНОВНИХ ТЕРМІНІВ¹

Абонемент – документ, на підставі якого його володільцю надається певне право користуватися визначеними в ньому благами, у тому числі послугами на пільгових за ціною умовах.

Абонент – фізична або юридична особа, яка є стороною в договорі постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу і фактично є споживачем цих ресурсів.

Аваліст – особа-поручитель, яка видала вексельне поручительство (*аваль*) і несе відповідальність за оплату векселя перед будь-яким векселедержателем.

Аваль – у цивільному праві вексельна порука, зроблена третьою особою (поручителем, тобто авалістом, за винятком платника) шляхом особливого запису щодо платежу і на підставі якої особа-поручитель бере на себе обов'язок оплатити вексель у випадку його несплати будь-якою зобов'язаною за векселем особою (акцептантом, векселедательом, індосантом тощо) у встановлений строк.

Аванс – у цивільному праві здійснювана боржником кредиторів попередня частина оплати (зазвичай у грошовій формі) в рахунок майбутніх платежів за виконання робіт, надання послуг чи передання майна, яка є доказом існування договірних правовідносин, але, на відміну від завдатку, підлягає поверненню у тому самому розмірі платникові авансу у разі неотримання очікуваного ним виконання з боку одержувача авансу.

Аварійний комісар – у страховому законодавстві уповноважена страховиком особа, на яку покладається з'ясування причин настання страхового випадку й визначення розміру збитків, кваліфікаційні вимоги до яких встановлюються актами страхового законодавства України.

Аварійний сертифікат – документ, що складається страховиком або уповноваженою ним особою (аварійним комісаром) у формі, яка визначається страховиком, і є необхідною складовою підстав для здійснення страхової виплати.

Аварія – 1) у морському законодавстві, надзвичайна морська подія, виражена у збитках, понесених внаслідок зроблених навмисно і розумно надзвичайних витрат або пожертвувань із метою врятування судна, фрахту і вантажу, що перевозяться на судні, від загальної для них небезпеки (загальна аварія) з їх розподілом між судном, фрахтом, у тому числі платою за перевезення пасажирів та їх багажу, і вантажем пропорційно їх вартості, або аварія, виражена у збитках, які несе той, хто їх зазнав, або той, хто, на кого падає відповідальність за їх спричинення (окрема (незалежна) аварія); 2) у широкому розумінні значне пошкодження механізмів,

¹ Дивись додатково: Словник цивільного права /В.І. Борисова, С.Н. Присту-па, В.С. Козадаєв. - Х.: Фактор, 2012. – 176 с.

машин, деталей тощо під час роботи, руху тощо.

Акредитив – банківське (або іншої кредитної установи) письмове доручення одному чи кільком банкам здійснювати за рахунок клієнта платежі, визначені в акредитиві фізичній чи юридичній особі у межах вказаної в акредитиві суми за рахунок спеціально заброньованих коштів.

Акцепт – 1) прийняття акцептантом пропозиції укласти договір (*оферти*), що надійшла від оферента; 2) відповідь особи, якій адресована *оферта*, із визначенням/наданням згоди щодо прийняття зробленої оферентом пропозиції укласти договір на умовах, визначених у оферті.

Акцепт платежу – у розрахункових відносинах розпорядження платника платежу про сплату грошових коштів (списання їх зі свого рахунку і перерахування на рахунок одержувача платежу), згода платника на здійснення платежу.

Альтернативне зобов'язання – вид зобов'язання з двома або більше предметами виконання (визначеними діями), з яких сторона зобов'язання може на власний розсуд обрати один, після чого альтернативне зобов'язання перетворюється на просте зобов'язання.

Асортимент – вказані у договорі (наприклад, купівлі-продажу) ознаки відчужуваного товару в певному співвідношенні за видами, моделями, розмірами, кольорами тощо, залежно від яких визначається перелік *видів товарів* (продукції), що підлягають передачі за договором (груповий асортимент), та склад товарів (продукції) *одного виду*, розрізняваних за окремими ознаками – торговельними марками, профілем, моделлю, фасоном, кольором, артикулом, упаковкою тощо (розгорнутий асортимент).

Бенефіціар - особа, яка є кредитором перед принципалом (боржником) у зобов'язанні, забезпеченому гарантією, і водночас кредитором перед гарантом у гарантійному зобов'язанні, або визначена акредитивом особа, на користь якої має бути здійснений платіж за акредитивом.

Виконання зобов'язання – це вчинення боржником на користь кредитора певної дії або утримання від дії, яка становить предмет виконання.

Гарантія – це вид забезпечення виконання зобов'язань, відповідно до якого банк-гарант приймає на себе грошове зобов'язання перед бенефіціаром (оформлене в письмовій формі або у формі повідомлення) сплатити кошти за принципала в разі невиконання останнім своїх зобов'язань у повному обсязі або їх частину в разі пред'явлення бенефіціаром вимоги й дотримання всіх вимог, передбачених умовами гарантії.

Застава – це вид забезпечення виконання зобов'язань, відповідно до якого кредитор (заставодержатель) має право у разі невиконання боржником (заставадавцем) зобов'язання, забезпеченого заставою, одержати задоволення за рахунок заставленого майна переважно перед іншими кредиторами цього боржника, якщо інше не встановлено законом (право застави).

Зобов'язальне право – це підгалузь цивільного права, нормами якої регулюється динаміка майнових відносин, тобто процес переходу

майнових благ від одних суб'єктів до інших.

Зобов'язання на користь третьої особи – зобов'язання, в якому боржник повинен виконати свій обов'язок не на користь кредитора, а на користь встановленої (а інколи й не встановленої) у договорі особи, яка вправі вимагати від боржника виконання його обов'язку.

Договір будівельного підяду – це договір, за яким підрядник зобов'язується збудувати і здати у встановлений строк об'єкт або виконати інші будівельні роботи відповідно до проєктно-кошторисної документації, а замовник зобов'язується надати підрядникові будівельний майданчик (фронт робіт), передати затверджену проєктно-кошторисну документацію, якщо цей обов'язок не покладається на підрядника, прийняти об'єкт або закінчені будівельні роботи та оплатити їх.

Договір банківського вкладу (депозиту) – це договір, за яким одна сторона (банк), що прийняла від другої сторони (вкладника) або для неї грошову суму, що надійшла, зобов'язується виплачувати вкладникові таку суму й проценти за неї або дохід в іншій формі на умовах і в порядку, встановлених договором.

Договір банківського рахунку – це договір, за яким банк зобов'язується прийняти і зарахувати на рахунок, відкритий клієнтові (володільцеві рахунка) грошові кошти, що йому надходять, виконувати розпорядження клієнта про перерахування і видачу відповідних сум із рахунка й проведення інших операцій за рахунком.

Договір будівельного підяду – це договір, за яким підрядник зобов'язується збудувати і здати у встановлений строк об'єкт або виконати інші будівельні роботи відповідно до проєктно-кошторисної документації, а замовник зобов'язується надати підрядникові будівельний майданчик (фронт робіт), передати затверджену проєктно-кошторисну документацію, якщо цей обов'язок не покладається на підрядника, прийняти об'єкт або закінчені будівельні роботи та оплатити їх.

Договір дарування – це договір, згідно з яким одна сторона (дарувальник) передає або зобов'язується передати в майбутньому другій стороні (обдаровуваному) безоплатно майно (дарунок) у власність.

Договір довічного утримання (догляду) – це договір, за яким одна сторона (відчужувач) передає другій стороні (набувачеві) у власність житловий будинок, квартиру або їх частину, інше нерухоме майно чи рухоме майно, яке має значну цінність, взамін чого набувач зобов'язується забезпечувати відчужувача утриманням та (або) доглядом довічно.

Договір доручення – це договір, за яким одна сторона (повірений) зобов'язується вчинити від імені й за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії.

Договір зберігання – це договір, за яким одна сторона (зберігач) зобов'язується зберігати річ, яка передана їй другою стороною (поклаждавцем), і повернути її відповідно до умов договору у схоронності.

Договір комерційної концесії – це договір, за яким одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг.

Договір комісії – це договір, за яким одна сторона (комісіонер) зобов'язується за дорученням другої сторони (комітента) за плату вчинити один або кілька правочинів від свого імені, але за рахунок комітента.

Договір контрактації – договір, за яким виробник сільськогосподарської продукції зобов'язується виробити визначену договором сільськогосподарську продукцію і передати її у власність заготівельникові (контрактанту) або встановленому ним одержувачеві, а заготівельник зобов'язується прийняти цю продукцію й оплатити її за встановленими цінами відповідно до умов договору.

Договір купівлі-продажу – це договір, за яким одна сторона (продавець) передає або зобов'язується передати майно (товар) у власність другій стороні (покупцеві), а (покупець) приймає або зобов'язується прийняти майно (товар) і сплатити за нього певну грошову суму.

Договір лізингу – це договір, за яким одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі).

Договір міни (бартеру) – договір, за яким кожна із сторін зобов'язується передати другій стороні у власність один товар в обмін на інший товар.

Договір найму (оренди) – договір, в якому одна сторона (наймодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (наймачеві) майно у користування за плату на певний строк.

Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди - договір, в якому одна сторона (наймодавець) передає або зобов'язується передати іншій стороні (наймачеві) за плату в тимчасове володіння та користування будівлю чи іншу капітальну споруду.

Договір найму (оренди) житла – це договір, за яким одна сторона – власник житла (наймодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (наймачеві) житло для проживання у ньому на певний строк за плату.

Договір оренди житла з викупом це договір, за яким одна сторона – підприємство-орендодавець передає другій стороні – фізичній особі (особі-орендарю) житло за плату на довготривалий (до 30 років) строк,

після закінчення якого або достроково, за умови повної сплати орендних платежів, житло переходить у власність орендаря.

Договір найму (оренди) земельної ділянки – це договір, в якому наймодавець зобов'язується передати наймачеві земельну ділянку на встановлений договором строк у володіння та користування за плату.

Договір найму (оренди) транспортного засобу – це договір, за яким наймодавець передає або зобов'язується передати наймачеві транспортний засіб у користування за плату на певний строк.

Договір найму (оренди) підприємства – це договір, за яким власник підприємства – орендодавець зобов'язується передати орендареві підприємство як єдиний майновий комплекс, що використовується для здійснення підприємницької діяльності, у володіння і користування за призначенням, за плату і на певний строк.

Договір перевезення вантажу – це договір, в якому одна сторона перевізник зобов'язується доставити довірений йому відправником вантаж у пункт призначення і видати його уповноваженій на одержання вантажу особі (одержувачу), а відправник зобов'язується сплатити за перевезення вантажу встановлену плату.

Договір перевезення пасажирів та багажу - це договір, за яким одна сторона – перевізник, зобов'язується перевезти другу сторону (пасажирів) до пункту призначення, а в разі здавання багажу – також доставити багаж до пункту призначення та видати його особі, яка має право на одержання багажу, а пасажир зобов'язується сплатити встановлену плату за проїзд, а у разі здавання багажу – також за його перевезення.

Договір підряду – це договір, в якому одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій ризик виконати певну роботу за завданням другої сторони (замовника), а замовник зобов'язується прийняти і оплатити виконану роботу.

Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт - це договір, за яким підрядник зобов'язується розробити за завданням замовника проектну або іншу технічну документацію та (або) виконати пошукові роботи, а замовник зобов'язується прийняти та оплатити їх.

Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт – це договір, за яким підрядник (виконавець) зобов'язується провести за завданням замовника наукові дослідження, розробити зразок нового виробу та конструкторську документацію на нього, нову технологію тощо, а замовник зобов'язується прийняти виконану роботу та оплатити її.

Договір побутового підряду – це договір, за яким підрядник, що здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується виконати за завданням фізичної особи (замовника) певну роботу, призначену для задоволення побутових та інших особистих потреб, а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу.

Договір позики – це договір, за яким одна сторона (позикодавець)

передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів або таку ж кількість речей, того ж роду та такої ж якості.

Договір позички – це договір, за яким одна сторона (позичкодавець) безоплатно передає або зобов'язується передати другій стороні (користувачеві) річ для користування протягом встановленого стр.

Договір поставки – це договір, в якому одна сторона продавець (постачальник), який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується передати у встановлений строк (строки) товар у власність покупця для використання його у підприємницькій діяльності або у інших цілях, не пов'язаних з особистим, сімейним, домашнім або іншим подібним використанням, а покупець зобов'язується прийняти товар і сплатити за нього певну грошову суму.

Договір простого товариства – це договір, за яким сторони (учасники) такого договору беруть зобов'язання об'єднати свої вклади та спільно діяти з метою одержання прибутку або досягнення іншої мети

Договір про передачу виключних майнових прав – це договір, за яким одна сторона (особа, що має виключні майнові права) передає другій стороні частково або у повному складі ці права відповідно до закону та на визначених договором умовах.

Договір про передачу «ноу-хау» - це договір, за яким одна сторона – праволоділець – зобов'язується надати іншій стороні – набувачу – право на використання «ноу-хау» в установлених договором межах, передати для цього відповідні інформацію, досвід і знання, а набувач – прийняти «ноу-хау», зберігати його конфіденційність упродовж усього строку дії договору і вносити володільцеві права на нього платежі, обумовлені цим договором, якщо інше ним не передбачено.

Договір про спільну діяльність – це договір, в якому сторони (учасники) зобов'язуються спільно діяти без створення юридичної особи для досягнення певної мети, що не суперечить законіві. При цьому спільна діяльність може здійснюватися як на основі об'єднання вкладів (просте товариство), так і без їх об'єднання.

Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності – це договір, за яким одна сторона (творець - письменник, художник) зобов'язується створити об'єкт права інтелектуальної власності відповідно до вимог другої сторони (замовника) та в установлений строк.

Договір про управління цінними паперами (іншими фінансовими інструментами та грошовими коштами, призначеними для інвестування в цінні папери та інші фінансові інструменти) – це договір, за яким одна сторона (установник управління) передає другій стороні (управителю) на певний строк об'єкт (об'єкти) управління в інтересах установника

управління або визначених ним третіх осіб за винагороду.

Договір рахунку умовного зберігання (ескроу) – це договір, за яким банк зобов’язується приймати та зараховувати на рахунок умовного зберігання (ескроу), відкритий клієнту (володільцю рахунка), грошові кошти, отримані від володільця рахунка та/або від третіх осіб, та перераховувати такі кошти особі (особам), вказаній володільцем рахунку (бенефіціару або бенефіціарам), або повернути такі кошти володільцю рахунку з настанням підстав, передбачених договором.

Договір ренти – це договір, в якому одна сторона (одержувач ренти) передає другій стороні (платникові ренти) у власність майно, а платник ренти взамін цього зобов’язується періодично виплачувати одержувачеві ренти у формі певної грошової суми або в іншій формі.

Договір страхування – договір, за яким одна сторона (страховик) зобов’язується у разі настання певної події (страхового випадку) здійснити страхову виплату другій стороні (страхувальникові) або іншій особі, зазначеній у договорі, грошову суму (страхову виплату), а страхувальник зобов’язується сплачувати страхові платежі та виконувати інші умови договору.

Договір транспортного експедирування – договір, за яким одна сторона (експедитор) зобов’язується за плату і за рахунок другої сторони (клієнта) виконати або організувати виконання визначених договором послуг, пов’язаних з перевезенням вантажу.

Договір управління майном – це договір, за яким одна сторона (установник управління) передає другій стороні (управителеві) на певний строк майно в управління, а друга сторона зобов’язується за плату здійснювати від свого імені управління цим майном в інтересах установника управління або вказаної ним особи (вигодонабувача).

Договір факторингу – договір, за яким одна сторона (фактор) передає або зобов’язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату, а клієнт поступається або зобов’язується поступитися факторові своїм правом грошової вимоги до третьої особи (боржника).

Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності – це група договорів у сфері інтелектуальної власності, спрямованих на набуття, зміну або припинення майнових прав на об’єкти інтелектуальної власності.

Завдаток – це грошова сума або рухоме майно, що видається кредиторіві боржником у рахунок належних з нього за договором платежів, на підтвердження зобов’язання і на забезпечення його виконання.

Заклад – застава рухомого майна, що передається у володіння заставодержателя або за його наказом – у володіння третьою особою.

Застава – це вид забезпечення виконання зобов’язання, в силу якого кредитор (заставодержатель) має право у разі невиконання боржником (заставадавцем) зобов’язання, забезпеченого заставою, одержати задоволення

за рахунок заставленого майна переважно перед іншими кредиторами цього боржника, якщо інше не встановлено законом (право застави).

Зобов'язальне право – це підгалузь цивільного права, норми якої регулюють відносини майнового обороту, а саме відносини, що виникають при переході матеріальних та інших благ, які мають економічну форму товару, від однієї особи до іншої.

Зобов'язання – правовідношення, у якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

Зобов'язання з відшкодування шкоди – це такі цивільно-правові зобов'язання, в яких потерпіла особа (кредитор) має право вимагати від боржника (заподіювача шкоди) повного відшкодування проти-правно заподіяної шкоди шляхом надання відповідного майна в натурі або відшкодування збитків.

Зобов'язання на користь третьої особи – це зобов'язання, в якому боржник повинен виконати свій обов'язок не на користь кредитора, а на користь встановленої (а інколи й не встановленої) у договорі особи, яка вправі вимагати від боржника виконання його обов'язку.

Іпотека – це вид забезпечення виконання зобов'язання нерухо-мим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника у порядку, встановленому законом.

Кредитний договір – це договір, в якому банк або інша фінансо-ва установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти (кре-дит) позичальникові у розмірах та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти.

Ліцензійний договір – це договір, за яким одна сторона (ліцензі-ар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог ЦК України та іншого закону.

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної вла-сності – це письмове повноваження, яке видається ліцензіаром, що має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, іншій особі – ліцензіату, право на використання цього об'єкта в певній обмеженій сфері.

Недоговірні зобов'язання - це зобов'язання, які виникають з юри-дичних фактів, інших ніж домовленість сторін, зокрема на підставі юри-дичних фактів і юридичних складів, прямо передбачених законом, взаєм-ні права та обов'язки сторін, визначаються нормами закону, які мають переважно імперативний характер.

Неустойка – це грошова сума або інше майно, які боржник повинен передати кредиторів у разі порушення боржником зобов'язання.

Пеня – це неустойка, що обчислюється у відсотках від суми не своєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання.

Порука – це вид забезпечення зобов'язання, суть якого полягає в тому, що поручитель зобов'язується перед кредитором іншої особи відповідати за виконання нею свого зобов'язання в повному обсязі або в частині.

Порушення зобов'язань – є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання).

Послуга – це певне нематеріальне благо, яке надається однією особою (виконавцем) і споживається іншою особою (замовником) у процесі вчинення виконавцем певних дій або здійснення певної діяльності.

Принцип належного виконання – це виконання зобов'язання належними сторонами, щодо належного предмету, у належний спосіб, у належний строк (термін).

Припинення зобов'язань – погашення прав та обов'язків сторін, що складають його зміст.

Притримання – це вид забезпечення виконання зобов'язання, суть якого полягає в тому, що кредитор, який правомірно володіє річчю, що підлягає передачі боржникові або особі, вказаній боржником, у разі невиконання ним у строк зобов'язання щодо оплати цієї речі або відшкодування кредиторів пов'язаних з нею витрат та інших збитків має право притримати її у себе до виконання боржником зобов'язання.

Факультативні зобов'язання – це зобов'язання, в яких боржник зобов'язаний вчинити чітко визначену дію, і лише в разі, якщо її вчинення стане неможливим, повинен здійснити інше (факультативне) виконання.

Суброгація – це виконання обов'язку боржника третьою особою.

Цесія (відступлення права вимоги) - це передання кредитором (цедентом) своїх прав іншій особі (цесіонарію) за правочином.

Цивільно-правовий договір – це домовленість двох або більше сторін, спрямованих на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків.

Штраф – це неустойка, що обчислюється у відсотках від суми невиконаного або неналежно виконаного зобов'язання.

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Опис навчальної дисципліни «Цивільне право України» (частина 2)

Курс – 3-й	Напря́м, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів ECTS: 6</p> <p>Загальна кількість годин: 180</p> <p>Тижневих годин: 2-4</p>	<p>галузь знань – 08 «Право»</p> <p>спеціальність – 081 «Право»</p> <p>освітньо-професійна програма – «Право» перший (бакалаврський) рівень вищої освіти</p>	<p>Обов’язкова: Лекції: 52 год. Практичні заняття: 44 год. Самостійна та індивідуальна робота: 84 год.</p> <p>I семестр: Лекції: 13 Практичні заняття: 11</p> <p>II семестр: Лекції: 13 Практичні заняття: 11</p> <p>Види контролю: залік за результатами поточного контролю, іспит</p>

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ І УМІНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання рівня знань студентів з навчальної дисципліни «Цивільне право України» (частина 2) здійснюється на основі результатів:

- поточного контролю (ПК) і
- підсумкового контролю знань (ПКЗ).

Оцінювання за всіма результатами контролю протягом навчального року здійснюється шляхом підсумовування результатів разом за **100-бальною** шкалою.

Згідно з п. 2.8 Наказу ректора № 373-С від 27.08.2020 р. оцінювання рівня знань студентів здійснюється з таким розподілом балів:

ПК – у діапазоні від 0 до 60 балів;

ПКЗ – від 0 до 40 балів.

У кожному семестрі ПК знань студентів здійснюється за результатами:

- роботи на практичних заняттях (0-20 балів);
- виконання підсумкової контрольної роботи (0-5 балів).

Студенти з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей можуть протягом навчального р. виконувати самостійну (індивідуальну) роботу, результати якої оцінюються у діапазоні від **0 до 10 балів за навчальний рік.**

1. Оцінювання знань студентів при ПК

Загальним *об'єктом оцінювання* знань студентів при ПК є відповідні теми навчальної програми, засвоєння яких перевіряється під час ПК.

Завданням ПК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу, здатності осмислити зміст тем чи розділів навчальної програми, умінь застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань.

Оцінювання знань і умінь студентів при ПК здійснюється викладачем, який веде практичні заняття, на кожному практичному заняття (ПЗ) (за шкалою № 1 або іншою шкалою оцінювання), а також наприкінці кожного навчального семестру з урахуванням результатів:

- роботи студента на практичних заняттях (ПЗ) (у діапазоні від 0 до 20 балів за один семестр);
- виконання підсумкової контрольної роботи наприкінці семестру (у діапазоні від 0 до 5 балів за один семестр);

Відповідно максимальна кількість балів за результатами роботи студента протягом кожного семестру не може перевищувати **25 балів.**

Виконання самостійної (індивідуальної) роботи оцінюється в діапазоні **від 0 до 10 балів за навчальний рік.**

Максимальна кількість балів при ПК **за результатами навчального року** складається шляхом сумування балів, отриманих студентом за роботу протягом двох семестрів, та балів, отриманих за виконання самостійної (індивідуальної) роботи.

1.1. Оцінювання роботи студентів на ПЗ

Успішність освоєння студентами знань та набуття навичок на практичних заняттях оцінюється за шкалою від 0 до 20 балів кожного навчального семестру (від 0 до 40 балів протягом навчального р.).

Оцінювання роботи студентів на ПЗ здійснюється:

- на *кожному* ПЗ:

– *показники оцінювання*: вміння орієнтуватися у змісті чинних нормативних актів; вміння знаходити та надавати правову оцінку висновкам Верховного Суду щодо застосування положень цивільного законодавства; знання та розуміння практики Європейського Суду з прав людини; активність роботи на занятті; рівень знань за результатами опитування протягом заняття; вміння публічно представити матеріал;

– *шкала оцінювання*: визначається самостійно викладачем, який проводить практичні заняття, виходячи із 1) максимальної кількості балів, яку може набрати студент протягом навчального семестру; 2) загальної кількості практичних занять, які проводяться протягом навчального семестру.

Викладач може обрати наступну шкалу (далі – шкала № 1) оцінювання, яка передбачає, що на кожному ПЗ студент може отримати оцінку від 3 до 5 балів.

Шкала № 1

Кількість балів	Критерії оцінювання
5 «відмінно»	висока активність роботи на ПЗ; використання додаткової теоретичної і практичної літератури під час вирішення завдань; повні і всебічні відповіді при розв'язанні завдань (казусів); правильне застосування актів цивільного законодавства і правових висновків Верховного Суду під час вирішення завдань.
4 «добре»	середня активність роботи на ПЗ; засвоєння основного матеріалу за темою з використанням матеріалів лекції і кафедрального підручника; обґрунтовані відповіді при розв'язанні завдань (казусів) з незначними помилками в аргументації; здебільшого правильне застосування актів цивільного законодавства і правових висновків Верховного Суду.
3 «задовільно»	низька активність роботи на ПЗ; неповне засвоєння матеріалу за темою; неповні і недостатньо обґрунтовані відповіді при розв'язанні завдань (казусів); здебільшого правильне застосування актів цивільного законодавства під час вирішення завдань.

– *оцінювання негативного результату*: у разі виявлення не підготовленості студента до ПЗ, ненадання студентом відповідей на питання викладача за темою ПЗ та/або надання неправильних відповідей на основні і найважливіші питання по темі ПЗ, викладач має право поставити такому студенту

відмітку про необхідність відпрацювання такого ПЗ (наприклад, «-», «0», «2» тощо). У разі наявності такої позначки студент не може бути допущений до заліку (іспиту) до моменту відпрацювання теми відповідного ПЗ у встановленому викладачем порядку;

- протягом усього навчального р. (семестру):

– *показники оцінювання*: систематичність відвідування ПЗ; здатність студента засвоювати категоріальний апарат; вміння орієнтуватися у змісті чинних нормативних актів; навички узагальненого мислення; логічність та повнота викладення учбового матеріалу; навички творчо підходити до вирішення поставлених завдань; активність роботи на ПЗ; вміння публічно представити матеріал;

– *методика оцінювання*: підсумкова оцінка за результатами роботи на ПЗ протягом семестру (навчального р.) являє собою суму оцінок, які отримав студент на кожному ПЗ. Якщо викладач обрав шкалу № 1 оцінювання кожного ПЗ, то підсумкова семестрова оцінка студента визначається шляхом переведення оцінок, отриманих студентом на кожному ПЗ за шкалою № 1, в оцінку за 20-бальною шкалою (далі – шкала № 2).

Шкала № 2

Кільк. балів	Критерії оцінювання
16-20	<p>Систематичне відвідування ПЗ; відсутність пропусків занять без поважних причин; відпрацювання тем ПЗ, пропущених з поважних причин; вирішення завдань до кожного ПЗ; висока активність роботи на ПЗ; засвоєння всього матеріалу з усіх тем, які вивчалися протягом семестру; повні та обґрунтовані відповіді при розв'язанні завдань (казусів); здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання; уміння опрацювати та застосовувати акти цивільного законодавства; вміння аналізувати і застосовувати правові висновки Верховного Суду; уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми теми; здатність публічно представити матеріал.</p>
11-15	<p>Наявність одиничних пропусків ПЗ; відпрацювання тем пропущених ПЗ; вирішення завдань до кожного ПЗ; активна робота на ПЗ; засвоєння основних положень з усіх тем, які вивчалися протягом семестру; допущення незначних помилок при розв'язанні завдань (казусів);</p>

	обізнаність із правовими висновками Верховного Суду; здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання. здатність публічно представити матеріал.
6-10	Наявність пропущених ПЗ; відпрацювання тем пропущених ПЗ; епізодична відсутність рішень завдань (казусів); участь у роботі на ПЗ; засвоєння основних положень більшості тем, які вивчалися протягом семестру; неповні відповіді при розв'язанні завдань (казусів); здатність визначення теоретичних питань, на які розраховані завдання; уміння опрацювати та застосовувати акти цивільного законодавства; здатність публічно представити матеріал.
1-5	Наявність непоодиноких пропусків ПЗ без поважних причин; наявність окремих невідпрацьованих тем пропущених ПЗ; несистематична підготовка до ПЗ (виявлення випадків відсутності в студента самостійно вирішених завдань); пасивність у роботі на ПЗ; засвоєння окремих тем, які вивчалися протягом семестру; неповні, необґрунтовані відповіді, допущення помилок при розв'язанні завдань (казусів); недостатні навички застосування актів цивільного законодавства.
0	Систематичні пропуски ПЗ без поважних причин; наявність невідпрацьованих тем пропущених ПЗ; систематична відсутність рішень завдань (казусів); пасивність у роботі на ПЗ; відсутність знань за темами, які вивчалися протягом семестру; допущення істотних помилок при розв'язанні завдань (казусів); нездатність визначити теоретичні питання, на які розраховані завдання; відсутність навичок застосування актів цивільного законодавства.

Викладач здійснює переведення оцінок, отриманих студентом на кожному ПЗ за шкалою № 1, в оцінку за шкалою № 2, за наступними формулами:

$$\begin{aligned} \text{КПЗ} \times \langle 5 \rangle &= \text{МБ} \\ \text{БС} \times 20 & \\ \text{МБ} &= \text{БПЗ} \end{aligned}$$

КПЗ – загальна кількість ПЗ, проведених протягом семестру.

⟨5⟩ - максимальний бал за шкалою № 1.

МБ - максимальна кількість балів, яку можна було заробити у разі отримання оцінки «5» на кожному практичному занятті (саме ця сума відповідає оцінці 20 балів за шкалою № 2).

БС - сума балів, яку студент реально отримав протягом семестру за шкалою № 1.

20 – максимальна кількість балів за шкалою № 2.

БПЗ – кількість балів студента за шкалою № 2.

Наприклад, студент отримав п'ять оцінок «4» за 10 занять, що були проведені протягом семестру. Максимальна кількість балів, яку він міг отримати, становить 50 балів (5x10), що відповідає 20 балам за 20-бальною шкалою. Студент отримав 20 балів (4x5). Отже, за 20-бальною шкалою оцінка студента становить 8 балів (20x20:50).

– *критерії визначення підсумкового балу студента: при визначенні підсумкової кількості балів викладач повинен виходити з наступних критеріїв:*

1.2. Оцінювання підсумкових (семестрових) контрольних робіт

Успішність виконання підсумкових контрольних робіт оцінюється за шкалою **від 0 до 5 балів у кожному семестрі** (відповідно – **від 0 до 10 балів за навчальний рік**).

Підсумкова контрольна робота може бути у формі тестів, усного опитування студентів на останньому занятті у відповідному семестрі, проведення контрольної роботи, що передбачає надання відкритих відповідей. Форма проведення підсумкової контрольної роботи визначається викладачем, який веде практичні заняття.

У разі проведення практичних занять у дистанційному режимі у зв'язку з дією карантинних обмежень, підсумкова контрольна робота може бути проведена на базі платформи <https://neik.nlu.edu.ua/moodle/> шляхом проходження студентами підсумкових семестрових тестів, розміщених на цій платформі.

При цьому:

– у разі невиконання підсумкової тестової роботи, студенти мають право скласти її до початку екзаменаційної сесії;

– студенти, які одержали 0 балів за виконання тестових завдань, мають право на повторне їх виконання, однак бал, одержаний при повторному виконанні, може бути зменшений;

– час складання тестових завдань визначає викладач, який веде практичні заняття.

1.3. Оцінювання результатів самостійної (індивідуальної) роботи

Успішність виконання студентами самостійної (індивідуальної) роботи оцінюється за шкалою **від 0 до 10 балів протягом навчального р.**

Вибір студентом виду самостійної (індивідуальної) роботи здійснюється за погодженням з викладачем, який веде практичні заняття, або з лектором.

Видами самостійної (індивідуальної) роботи є:

- курсова робота – до 10 балів;
- виступ на науковому гуртку з науковою доповіддю – до 10 балів;
- тези доповідей на науково-практичній конференції – до 5 балів за одні тези;
- наукова стаття – до 10 балів;
- виконання тестових завдань (крім підсумкових тестів), проходження лекцій та ознайомлення з іншими матеріалами, розміщеними на платформі <https://neik.nlu.edu.ua/moodle/>, що перевіряється викладачем шляхом перегляду статистики відвідування студентом указаної платформи і отриманих ним результатів - до 5 балів
- виступ з доповіддю на ПЗ – до 3 балів.

Перелік видів самостійної (індивідуальної) роботи є вичерпним.

2. Визначення підсумкових результатів ПК

Результати оцінювання роботи студентів фіксуються викладачем, який веде практичні заняття, у його журналі обліку роботи викладача та розміщуються в електронному вигляді для ознайомлення студентами наприкінці кожного навчального семестру.

За результатами практичних занять у 3 семестрі (для другого курсу) та 5 семестрі (для третього курсу) проводиться семестровий залік. Підсумковий бал за результатами ПК та залік виставляються на останньому ПЗ відповідного семестру. При цьому:

- **мінімальна кількість балів** для заліку дорівнює **15 балам**;
- студенти, знання яких оцінені мінімально необхідною для складання іспиту кількістю балів і вище, не мають права на виконання додаткових завдань для підвищення отриманої кількості балів.

Студент допускається до складання іспиту за умов: набрання мінімальної кількості балів, отриманої за результатами ПК за навчальний рік – **30 балів**.

Максимальна кількість балів, яку можуть отримати студенти з навчальної дисципліни «Цивільне право України» (частина 2)

Осіnnий семестр		Весняний семестр		Самостійна (індивід.) робота	іспит	Разом за курс
ПЗ	Підсумкова контрольна робота	ПЗ	Підсумкова контрольна робота	10	40	100
20	5	20	5			

**Шкала підсумкової оцінки з навчальної дисципліни,
яка виставляється у залікову книжку**

Оцінка за шкалою ECTS	ВИЗНАЧЕННЯ	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НУ
A	ВІДМІННО - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками	4	80-89
C	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю значних помилок		75-79
D	ЗАДОВЛІЛЬНО - непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70-74
E	ДОСТАТНЬО - виконання задовольняє мінімальні критерії		60-69
FX	НЕЗАДОВЛІЛЬНО - потрібно попрацювати перед тим, як перекласти	2	35-59
F	НЕЗАДОВЛІЛЬНО - необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1-34

ПРОГРАМНІ ЗАПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ» (частина 2)

1. Поняття, загальна характеристика та функції зобов'язального права.
2. Зобов'язання (поняття, структура, підстави виникнення) Види зобов'язань.
3. Множинність осіб у зобов'язанні. Часткові, солідарні та субсидіарні зобов'язання.
4. Альтернативні та факультативні зобов'язання.
5. Регресні зобов'язання (поняття, підстави виникнення, виконання, припинення).
6. Зобов'язання за участю третьої особи.
7. Заміна кредитора та боржника в зобов'язанні: підстави та порядок.
8. Поняття і основні засади (принципи) виконання зобов'язання. Принцип належного виконання зобов'язання.
9. Способи виконання зобов'язання.
10. Місце і строки виконання зобов'язання.
11. Забезпечення виконання зобов'язання: поняття; загальні умови та види.
12. Неустойка: поняття, види, підстави виникнення та функції.
13. Порука: права та обов'язки поручителя. Припинення поруки.
14. Гарантія: поняття, суб'єкти, права та обов'язки гаранта. Припинення гарантії.
15. Завдаток: поняття, функції. Співвідношення завдатку з авансом.
16. Застава: поняття, види, підстави виникнення та припинення застави.
17. Довірча власність та іпотека як види забезпечення виконання зобов'язання.
18. Притримання: поняття та підстави виникнення.
19. Поняття і підстави припинення зобов'язання.
20. Порушення зобов'язання: поняття та правові наслідки.
21. Прострочення боржника і кредитора у зобов'язанні.
22. Цивільно-правова відповідальність за порушення зобов'язання; відповідальність за порушення грошового зобов'язання; підстави для звільнення від відповідальності.
23. Одностороння відмова від зобов'язання.
24. Поняття, загальна характеристика і значення цивільно-правового договору.

25. Класифікація цивільно-правових договорів: критерії, підстави, види та значення класифікації договорів у цивільному праві.
26. Свобода договору. Межі реалізації принципу свободи договору.
27. Зміст договору. Класифікація умов договору.
28. Публічний договір, договір приєднання, попередній договір.
29. Договір на користь третьої особи.
30. Стадії укладення цивільно-правового договору. Вирішення переддоговірних спорів.
31. Зміна або розірвання договору: підстави, порядок, правові наслідки.
32. Поняття, предмет, форма, різновиди договору купівлі-продажу.
33. Права та обов'язки сторін за договором купівлі-продажу.
34. Правові наслідки передання товару неналежної якості за договором купівлі-продажу.
35. Договір роздрібною купівлі-продажу: поняття, предмет, сторони, їх права та обов'язки.
36. Права покупця у разі продажу йому товару неналежної якості за договором роздрібною купівлі-продажу.
37. Договір поставки: поняття та загальна характеристика.
38. Договір контракції сільськогосподарської продукції: поняття та загальна характеристика.
39. Договір постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу: поняття, предмет, сторони.
40. Договір міни: поняття та загальна характеристика.
41. Договір дарування. Договір пожертви.
 1. Договір ренти. Права та обов'язки сторін за договором ренти.
 2. Договір довічного утримання (догляду): поняття, предмет, форма, сторони.
 3. Поняття, зміст і різновиди договору найму (оренди) майна.
 4. Договір прокату: поняття, предмет та зміст договору.
 5. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди: поняття, форма.
 6. Договір найму (оренди) транспортних засобів: поняття, предмет, види.
 7. Договір лізингу: поняття, види, права та обов'язки сторін.
 8. Договір найму (оренди) житла: поняття, предмет, види, права та обов'язки сторін. Договір найму (оренди) житла з викупом.
 9. Договір позички: поняття та загальна характеристика.
 10. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з виконанням робіт.

Договір підряду: поняття, предмет та види.

11. Ризик підрядника, за договором підряду. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження матеріалу.

12. Договір побутового підряду: поняття та загальна характеристика.

13. Поняття, зміст і загальна характеристика договору будівельного підряду. Система генерального підряду.

14. Відповідальність сторін за договором будівельного підряду.

15. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт: поняття, загальна характеристика.

16. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт: поняття, загальна характеристика.

17. Зобов'язання із договорів про надання послуг: поняття, зміст, загальна характеристика та види.

18. Договір перевезення вантажу. Сторони в договорі перевезення вантажу. Правове положення вантажоодержувача.

19. Договір перевезення пасажирів та багажу: поняття та форма. Загальна характеристика.

20. Підстави і межі відповідальності перевізника. Претензії і позови в транспортних зобов'язаннях.

21. Договір транспортного експедирування: поняття, загальна характеристика.

22. Договір зберігання та його види.

23. Відповідальність зберігача за втрату (нестачу) або пошкодження речі.

24. Зберігання на товарному складі. Складські документи: види та значення.

25. Спеціальні види зберігання: загальна характеристика. Договір охорони.

26. Страхування: поняття, форми та види зобов'язань зі страхування. Елементи страхового зобов'язання.

27. Учасники страхового зобов'язання.

28. Договір страхування: поняття, загальна характеристика.

29. Договір доручення: поняття, предмет та зміст договору.

30. Договір комісії: поняття, предмет та зміст договору.

31. Договір управління майном: поняття, предмет та зміст договору.

32. Договір позики: поняття, загальна характеристика, форма.

33. Кредитний договір: поняття та зміст договору.

34. Договір банківського вкладу (депозиту): поняття та загальна характеристика.

35. Договір банківського рахунку. Черговість списання грошо-

вих коштів з банківського рахунка.

36. Форми розрахунків. Види безготівкових розрахунків.
37. Договір факторингу: поняття, предмет, права та обов'язки сторін.
38. Види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.
39. Ліцензійний договір: поняття, умови, строк.
40. Договір комерційної концесії: поняття, предмет, обов'язки сторін.
41. Договір про спільну діяльність: поняття, види, форма.
42. Договір простого товариства. Учасники договору; їх права та обов'язки.
43. Недоговірні зобов'язання. Загальна характеристика.
44. Зобов'язання, що виникають із односторонніх правочинів: поняття, загальна характеристика, різновиди.
45. Зобов'язання із публічної обіцянки винагороди: поняття, загальна характеристика та види.
46. Зобов'язання, що виникають внаслідок вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.
47. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.
48. Зобов'язання, що виникають внаслідок створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.
49. Загальна характеристика зобов'язань по відшкодуванню шкоди.
50. Загальні підстави відповідальності за завдану майнову та моральну шкоду.
51. Поняття моральної шкоди. Відшкодування моральної шкоди.
52. Урахування вини потерпілого і матеріального становища заподіювача шкоди в деліктних зобов'язаннях.
53. Відшкодування особою шкоди, завданої її працівником чи іншою особою.
54. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування або їхніми посадовими чи службовими особами.
96. Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду
97. Відшкодування шкоди, завданої злочином.
98. Відшкодування шкоди, завданої особами, що не досягли повноліття.

99. Відшкодування шкоди, завданої спільно кількома особами.
100. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.
101. Права особи, що відшкодувала шкоду, заподіяну іншою особою.
102. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я або смертю потерпілого.
103. Порядок та способи відшкодування шкоди. Зменшення (збільшення) розміру відшкодування шкоди.
104. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товару, робіт (послуг): підстави, суб'єкти, строки.
105. Загальна характеристика зобов'язань, що виникають у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави.

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

для практичних занять і самостійної роботи
студентів з обов'язкової навчальної дисципліни

**«Цивільне право України»
(частина 2)**

для студентів 3 курсу денної форми навчання
(першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»
освітньо-професійної програми «Право»)

У к л а д а ч і : БОРИСОВА Валентина Іванівна,
 ПУЧКОВСЬКА Ірина Йосипівна,
 БАЛЮК Віктор Миколайович,
 БАРАНОВА Людмила Миколаївна,
 БІЛЯЄВ Олександр Олександрович,
 ДОЛГОПОЛОВА Любов Миколаївна,
 ДОНЕЦЬ Антон Геннадійович,
 ДУДЕНКО Тетяна Володимирівна,
 ЗАМУРАВКІНА Римма Михайлівна,
 ІВАНОВ Андрій Миколайович,
 ІСАЄВ Арсен Миколайович,
 КАЗАНЦЕВ Сергій Володимирович,
 КАРНАУХ Богдан Петрович,
 КАЦЮБА Карина Валеріївна,
 КОРОБЦОВА Наталія Василівна,
 КРИВОБОК Світлана Володимирівна,
 МАЛІНОВСЬКА Ірина Миколаївна,
 ПЕЧЕНИЙ Олег Петрович,
 СОЛОВЙОВ Олексій Миколайович,
 СПАСИБО-ФАТЄЄВА Інна Валентинівна,
 СУРЖЕНКО Ольга Анатоліївна,
 ТАШ'ЯН Роман Іванович,
 УРАЗОВА Ганна Олександрівна,
 УС Марина Володимирівна,
 ФЛАТОВА-БІЛОУС Наталія Юліївна,
 ХОДИКО Юрій Євгенович,
 ЯНИШЕН Віктор Петрович,
 ЯРКІНА Наталія Євгенівна

Відповідальна за випуск В. І. Борисова